

Освітня програма для початкової освіти «Світ чекає крилатих» 3 клас

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 3FAA9288358EC003040000009F882B00734F8A00

Підписувач Якименко Олександр Васильович

Дійсний з 05.06.2023 12:59:05 по 05.06.2025 12:59:05

Державна служба якості освіти України

№ 01/01-23/1339 від 02.07.2024

Адреса: 02002, Україна, м. Київ, вул. Раїси Окіпної, 10, офіс 87.

Телефон гарячої лінії: 0800332454 (безкоштовно), 066-791-03-88 (Viber, Telegram, WhatsApp).

Електронна скринька: svit.krylatyh@ukr.net

Група у Facebook: Освітня система Анжеліки Цимбалару

Зміст

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ – МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА	3
УКРАЇНСЬКА МОВА (МОВА НАВЧАННЯ).....	3
Пояснювальна записка.....	3
3 клас.....	4
ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ – МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА	28
АНГЛІЙСЬКА МОВА (МОВА ВИВЧЕННЯ)	28
Пояснювальна записка.....	28
3 клас.....	28
ОСВІТНІ ГАЛУЗІ – ПРИРОДНИЧА, СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ’ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА	32
ВСЕСВІТ	32
Пояснювальна записка.....	32
3 клас.....	32
ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ – МАТЕМАТИЧНА.....	69
МАТЕМАТИКА.....	69
Пояснювальна записка.....	69
3 клас.....	69
ОСВІТНІ ГАЛУЗІ – МИСТЕЦЬКА, ТЕХНОЛОГІЧНА, ІНФОРМАТИЧНА.....	69
АРТ-ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАТИКА (ІКТ).....	124
Пояснювальна записка.....	124
ОСВІТНІ ГАЛУЗІ – ФІЗКУЛЬТУРНА СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ’ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА	157
Пояснювальна записка.....	157

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ – МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА

УКРАЇНСЬКА МОВА (мова навчання)

Пояснювальна записка

Відповідно до визначеної мети освітньої програми **метою** програми предмета *українська мова* (мова навчання) є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини засобами української мови для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування української мови на наступному рівні освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких тактичних **завдань**, які визначені відповідно до стратегічних завдань освітньої програми. Зокрема програму предмета *українська мова* (мова навчання) спрямовано на:

становлення особистості дитини, її духовний, психічний, соціальний, розвиток мовними засобами; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та досвіду різних видів мовленнєвої діяльності;

морально-етичне, громадянське, патріотичне, виховання дитини мовними засобами, формування культури спілкування українською мовою у різних формах і видах діяльності, зокрема й за допомогою сучасних гаджетів;

формування цілісного образу світу і розуміння місця і ролі української мови у ньому;

формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до української мови як державної, рідної; читання, дитячої літератури, бажання опановувати державну мову;

розвиток пізнавальних і мовленнєво-творчих здібностей дитини, вміння працювати з різними джерелами інформації, здатності до її аналізу та використання у різних життєвих ситуаціях;

формування ключових і предметних компетентностей із використанням потенціалу української мови;

формування здатності до самовираження засобами української мови, зміни власної поведінки відповідно до потреб стійкого розвитку завдяки аналізу творів дитячої літератури, медіатекстів.

Мету й завдання реалізують за такими концентри: «Звуки і букви», «Слово. Словосполучення», «Речення», «Текст», «Дитяча література», «Логіка».

Концентр «Логіка» є наскрізним і реалізується на змістовому матеріалі інших концентрів, що враховується під час складання календарного плану.

Програма предмета *українська мова* (мова навчання) передбачає базовий і **розширений** рівні вивчення. Програмові вимоги **розширеного** рівня виділені в тексті червоним шрифтом. Зважаючи на навчальні можливості учнів класу, вчитель може реалізовувати **розширений** рівень як за рахунок 1 години або 0,5 годин варіативного складника навчального плану, так і в межах 7 годин на тиждень, передбачених навчальним планом для опанування предмета *українська мова*. Водночас учитель може реалізовувати виключно базовий рівень вивчення (без розширеного).

Для проведення занять з предмета *українська мова* (мова навчання) клас ділять на дві групи відповідно до нормативних документів МОН України.

У класному журналі облік проведених занять з кожною групою дітей (у разі поділу класу на дві групи) здійснюють на окремих сторінках, які підписують таким чином: *Українська мова (I група)* і *Українська мова (II група)*. Якщо клас не ділять на групи, сторінку в журналі підписують без зазначення групи (*Українська мова*).

3 клас

Очікувані результати навчання: показники розвитку здобувача освіти, виражені в навчальних діях	Зміст розвитку здобувача освіти засобами української мови
<i>пояснює</i>, що вивчення предмета «Українська мова» дозволить успішно користуватися мовою у процесі спілкування, пізнання довкілля, інших навчальних і життєвих ситуаціях і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 1.1] [3 МОВ 1.2] <i>пояснює</i> значення мови як засобу людського спілкування і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 1.1] <i>називає</i> 1-2 споріднені і неспоріднені мови; [3 МОВ 1.2] <i>визначає</i> слова / речення складені сучасною / застарілою мовою; [3 МОВ 1.4] <i>вирізняє</i> усне і писемне мовлення і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 1.5] <i>визначає</i> в реченнях слова, використання яких не відповідає правилам культури мовлення, культурі спілкування та замінює їх; [3 МОВ 1.4] <i>застосовує</i> знання про мову та мовлення для виконання, складання пізнавальних і практико зорієнтованих завдань[3 МОВ 1.3] [3 МОВ 1.7]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні словосполучення: усне мовлення, писемне мовлення; культура мовлення, культура спілкування[3 МОВ 1.7] [3 МОВ 1.8]	Навчальний предмет «<i>Українська мова</i>» Мова – засіб людського спілкування Споріднені / неспоріднені мови Сучасна мова і застаріла мова. Усне і писемне мовлення. Культура мовлення. Культура спілкування.
Концентр «Звуки і букви»	
<i>удосконалює</i> за допомогою скоромовок, ритмівок, чистомовок, артикуляційних вправ власну звуковимову; [3 МОВ 1.7] <i>артикулює</i> чітко звуки, звукосполучення у процесі читання / говоріння (у дітей з органічними порушеннями вимови цей показник не враховується); [3 МОВ 1.7] <i>називає</i> голосні, дзвінки і глухі приголосні звуки української мови та букви, якими їх позначають на письмі;	Звуки та їх вимова

[3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> звуки у сприйнятих на слух / вимовлених словах (7-10 звуків); [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> зі сприйнятих на слух / вимовлених звуків звуки за поданою умовою і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 МОВ 4.1] <i>добирає</i> слова з певним звуком/звуками; [3 МОВ 4.1] <i>складає</i> слово з ланцюжка сприйнятих на слух звуків; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> у словах (5-7 складових) кількість складів/звуків у кожному складі, наголошений звук/склад; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> серед переліку слів (сприйнятих на слух/прочитаних) слова з певною кількістю складів, слова з наголосом на певному складі; [3 МОВ 4.1] <i>виконує</i> звуко-буквений аналіз слів (5-8 букв); [3 МОВ 4.1] <i>виконує</i> звуковий запис слів (5-8 букв); [3 МОВ 4.1] <i>встановлює відповідність</i> між словами та їх звуковими моделями / звуковим записом; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> чергування приголосних звуків у корені слів ([г], [к], [х] → [ж], [ч], [ш] / [з], [ц], [с]); [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> чергування голосних звуків у корені слів → ([і] [о], [і] [е]); [3 МОВ 4.1] <i>досліджує</i> чергування голосних і приголосних звуків в коренях слів і <i>доходить висновку</i>, що звуки [г], [к], [х] змінюються на звуки [ж], [ч], [ш] або [з], [ц], [с], а звук [і] змінюється на звук [о] або [е]; [3 МОВ 4.1] <i>розрізняє</i> споріднені слова з чергуванням звуків у корені і неспоріднені слова, корені яких різняться однією буквою; [3 МОВ 4.1] <i>відтворює</i> напам'ять український алфавіт; [3 МОВ 1.2] <i>користується</i> алфавітом під час роботи зі словниками, довідниками для школярів, каталогом в дитячій бібліотеці, запису слів за алфавітом, орієнтуючись на першу і другу літери; [3 МОВ 1.4] <i>вимовляє і пише</i> правильно слова з апострофом, звуками [г], [дж], [дж'], [дз], [дз'], [шч], дзвінками приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим, ненаголошеними голосними [е], [и], подовженими приголосними звуками, знаком м'якшення (м'яким знаком); [3 МОВ 4.1] [3 МОВ 3.1] <i>пише</i> (в розліновці №3) охайно, розбірливо, безвідривно поєднуючи літери, в основі з'єднання яких: [3	Чергування голосних і приголосних звуків у коренях слів. Дослідження слів з чергуванням голосних і приголосних звуків у коренях споріднених слів. Алфавіт Позначення звуків буквами на письмі Письмо букв, з'єднань букв
--	---

МОВ 3.1] - коротка пряма похила лінія із заокругленням внизу праворуч (і, ї, и, й, ш); - коротка пряма похила лінія із заокругленням вгорі ліворуч, внизу праворуч (г, п, т, р); - довга пряма похила лінія із заокругленням вгорі ліворуч, унизу праворуч (И, Ш, Ч); - довга пряма похила лінія зі штрихом вгорі ліворуч і заокругленням внизу ліворуч (І, Ї, К, Н, Ф); - з овалами і півовалями (о, а, с, ж, х, О, С, Ж, Х); - з петлями (у, д, в, з, ц, щ, Ц, Щ, Д); - з горизонтальними лініями (А, Б, П, Т, Г): <i>пише</i> безвідривно слова з 2-3 літер (сир, сич, вуж, ніж, ріж тощо); <i>знаходить і виправляє</i> помилки у вимові звуків у словах під час читання, усного висловлювання (свого та інших), звуковому записі слів, наголошенні слів, записі слів за алфавітом, письмі букв та їх з'єднанні, позначенні звуків буквами на письмі; [3 МОВ 4.1] [3 МОВ 3.3] <i>доповнює</i> блок-карту за темою «Звуки і букви»; [3 МОВ 3.3] розповідає про звуки і букви за поданою / власно створеною блок-картою; [3 МОВ 4.1] <i>застосовує</i> знання про звуки і букви для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 МОВ 4.2] <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова, словосполучення: чергування, правило запису слів [3 МОВ 4.2]	Навчальний проєкт «Цікаве про абетки»
Концентр «Слово. Словосполучення»	
<i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) лексики як сукупності уживаних у мові слів; [3 МОВ 1.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) лексичного значення слова як його змісту, що виявляється у співвіднесенні слова з об'єктом/дією/ознакою/кількістю, який/яку воно називає; [3 МОВ 1.1] <i>визначає</i> серед 2-3 тлумачень те, яке відповідає слову/словосполученню і серед 2-3 слів/словосполучень те, яке відповідає тлумаченню; [3 МОВ 4.1] <i>встановлює відповідність</i> між словами / словосполученнями і світлинами, малюнками; [3 МОВ 4.1] <i>досліджує</i> зміну лексичного значення слова від зміни наголосу і <i>доходить висновку</i> про те, що зі зміною наголосу може змінюватись значення слова (на березі, орган, сорок,	Лексика. Лексичне значення слова / словосполучення Дослідження залежності зміни лексичного значення

білки, ірис, назви тощо); [3 МОВ 4.1] <i>досліджує</i> лексичне значення слів і доходить висновку, що слово може мати одне і кілька значень; може мати пряме і переносне значення; що пряме значення слова одне, а переносних може бути кілька; слова, що мають переносні значення багатозначні; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) конкретного значення іменників як назви предметів (стіл, дім, людина); [3 МОВ 1.1] [3 МОВ 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) абстрактного значення іменників як назви об'єктів, за винятком предметів і істот (сон, тиша, ясність, знання, доброта, дружба, мир); [3 МОВ 1.1] [3 МОВ 4.1] <i>розпізнає</i> іменники з абстрактним і конкретним значенням; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) застарілих слів як слів, що вийшли з ужитку у сучасній мові; нові слова як слова, що нещодавно з'явилися у мові разом із певними винаходами людства; іншомовних слів як слів запозичених з інших мов і <i>наводить</i> приклади 1-2 слів; [3 МОВ 1.1] [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> в реченнях, текстах нові і застарілі слова української мови і пояснює їх роль у тексті; [3 МОВ 4.1] <i>називає</i> 1-2 нове і застаріле слово української мови; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє розуміння</i> однозначного слова як слова, що має одне лексичне значення і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) багатозначного слова як слова, що має кілька лексичних значень і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>розпізнає</i> однозначні і багатозначні слова і <i>пояснює</i> їх значення; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) понять синонім (подібне за значенням слово), антонім (протилежне за значенням слово) і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>добирає</i> до поданого слова (серед яких іменники, прикметники, дієслова) 1-3 синоніми, антоніми; [3 МОВ 4.1] <i>користується</i> словниками (для учнів початкової школи) синонімів, антонімів; [3 МОВ 4.1] <i>знаходить</i> у переліку слів, тексті синоніми, антоніми, багатозначні слова (зокрема й в переносному значенні) і	<i>слова від зміни наголосу в словах.</i> <i>Дослідження значення слова.</i> Конкретні і абстрактні іменники. Нові і застарілі слова. Іншомовні слова Однозначні і багатозначні слова. Синоніми. Антоніми.
---	---

<i>пояснює їх роль у тексті; [3 МОВ 4.2]</i> <i>виявляє розуміння прямого значення слова (звичайна, назва об'єкта, дії, ознаки) і переносного значення слова (образна назва, об'єкта, дії, ознаки, що має іншу звичайну назву) і наводить приклади слів у прямому і переносному значенні; [3 МОВ 4.1]</i> <i>пояснює переносне значення слів/словосполучень; [3 МОВ 4.1]</i> <i>визначає у тексті образні слова і словосполучення (порівняння, емоційно забарвлені слова, слова в переносному лексичному значенні, зокрема й порівняння); [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) порівняння як слова / словосполучення, що називає ознаку одного об'єкта / дії / ознаки на основі його подібності з іншим / іншою об'єктом / дією, / ознакою і наводить приклади; [3 МОВ 4.1]</i> <i>вирізняє порівняння серед слів з переносним значенням за словами як, мов, немов, ніби, наче, неначе; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) емоційно забарвлених слів як слів із пестливо-зменшувальним або згрубілим лексичним значенням; [3 МОВ 4.1]</i> <i>встановлює відповідність між образними словосполученнями / висловленнями та їх значенням; [3 МОВ 4.1]</i> <i>пояснює значення певних образних словосполучень / висловів; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) фразеологізмів як стійких поєднань слів з єдиним значенням і наводить приклади; [3 МОВ 4.1]</i> <i>встановлює відповідність між фразеологізмами та їх лексичними значеннями; [3 МОВ 4.1]</i> <i>пояснює значення певних фразеологізмів; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) граматики як сукупності правил зміни слів і поєднання їх у речення; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) граматичного значення слова як його ознак, які можуть бути виражені числом, родом, відмінком, особою, часом; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що слово може позначати один і кілька об'єктів, ознак, дій і</i>	Пряме і переносне значення слова. Образні слова / словосполучення. Фразеологізм и. Граматика. Граматичне значення слова. Число. Рід. Відмінки. Особа. Час.
---	--

відповідно мати граматичне значення числа: однину і множину і наводить приклади; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що слово може мати граматичне значення роду (чоловічий, жіночий, середній), або змінюватись за родами і наводить приклади; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що слово може мати граматичне значення відмінка (називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий, кличний), або змінюватись за відмінками і наводить приклади; [3 МОВ 4.1]</i> <i>називає відмінки і відповідні питання; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що усі відмінки, крім називного є непрямыми, а називний – є прямим; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що слово може мати граматичне значення особи (перша, друга третя), або змінюватись за особами і наводить приклади; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що слово (дієслово) може мати граматичне значення часу (минулий, теперішній, майбутній), або змінюватись за часом і наводить приклади; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що у процесі зміни граматичного значення (число, рід, відмінки, особа, час) слова отримуємо різні граматичні форми одного й того ж слова і наводить приклади; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що граматичної форми слова різняться закінченням; [3 МОВ 4.1]</i> <i>визначає граматичні форми слова за закінченнями слів; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння початкової форми слова як форми слова у називному відмінку однини (хто?, що?) для іменників, у називному відмінку для займенників, у називному відмінку однини чоловічого роду (який?) для прикметників, з невизначеним граматичним значенням (що робити?, що зробити?) для дієслів; [3 МОВ 4.1]</i> <i>досліджує наголос у різних граматичних формах слова і доходить висновку про те, що зі зміною форми слова наголос може переходити з одного складу на інший та вимовляє різні форми слова правильно; [3 МОВ 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що</i>	Граматична форма слова. Наголос в різних граматичних формах слова. Дослідження наголосу у різних граматичних
--	---

слова, зважаючи на їх лексичне й граматичне значення, належать до певної частини мови і <i>наводить</i> приклади; [3 MOB 4.1] <i>розпізнає</i> в реченні / тексті і самостійно добирає іменники, прикметники, дієслова, числівники, займенники (особові); [3 MOB 4.2] <i>пояснює</i>, що іменники – це слова-назви об'єктів, до яких ставлять питання <i>хто?</i>, <i>що?</i> і <i>наводить</i> приклади; [3 MOB 4.1] <i>пояснює</i> роль іменників у мовленні; [3 MOB 4.1] <i>ставить</i> питання до іменників; [3 MOB 4.1] <i>визначає</i> іменник у початковій формі (називний відмінок однини) і <i>змінює</i> наявну форму іменника на початкову; [3 MOB 4.1] <i>розрізняє</i> власні і загальні іменники; [3 MOB 4.1] <i>розрізняє</i> загальні і конкретні іменники; [3 MOB 4.1] <i>розрізняє</i> серед конкретних іменників назви істот і неістот за питаннями; [3 MOB 4.1] <i>визначає</i> число, рід іменників (за займенником, з яким співвідноситься); [3 MOB 4.1] <i>змінює</i> іменники за числами; [3 MOB 4.1] <i>визначає</i> відмінок іменників за питаннями і <i>змінює</i> іменники за відмінками; [3 MOB 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань), що займенники (особові) – це слова, які вказують на об'єкт, не називаючи його, до яких ставлять питання <i>хто?</i>, <i>що?</i> і <i>наводить</i> приклади; [3 MOB 4.1] <i>пояснює</i> роль займенників у мовленні; [3 MOB 4.1] <i>ставить</i> питання до займенника; [3 MOB 4.1] <i>визначає</i> займенник (особовий) у початкову форму (називний відмінок) і <i>змінює</i> наявну форму займенника на початкову; [3 MOB 4.1] <i>визначає</i> особу, число, рід (в третій особі однини), відмінок особового займенника; [3 MOB 4.1] <i>змінює</i> особові займенники за відмінками; [3 MOB 4.1] <i>пояснює</i>, що прикметники – це слова-назви ознак об'єктів, до яких ставлять питання <i>який?</i>, <i>яка?</i>, <i>яке?</i>, <i>які?</i> і <i>наводить</i> приклади; [3 MOB 4.1] <i>пояснює</i> роль прикметників у мовленні; [3 MOB 4.1] <i>ставить</i> питання до прикметників; [3 MOB 4.1] <i>визначає</i> прикметник у початкову форму (називний відмінок однини, чоловічого роду) і <i>змінює</i> наявну форму прикметника на початкову; [3 MOB 4.1]	<i>формах слова.</i> Частини мови: самостійні (іменник, займенник, прикметник, дієслово, числівник, прислівник) і службові (прийменник, сполучник) Іменник Займенник (особовий) Прикметник
---	--

<i>визначає</i> рід, число, відмінок (за закінченням, поставленим питанням, за іменником, з яким узгоджується); <i>змінює</i> прикметники за відмінками, родами і числами у сполученні з іменниками; [3 МОВ 4.1] <i>будує</i> словосполучення прикметників з іменниками, <i>встановлює</i> між ними зв'язок за допомогою питань; [3 МОВ 4.1] <i>пояснює</i>, що дієслова – це слова-назви дій об'єктів, до яких ставлять питання <i>що робить?, що робив?, що зробить?</i> і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>пояснює</i> роль дієслова у мовленні; [3 МОВ 4.1] <i>ставить</i> питання до дієслова; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> дієслово у початковій формі (слово, що відповідає на питання <i>що робити?, що зробити?</i>) і <i>змінює</i> наявну форму дієслова на початкову; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> час, число, рід (в однині минулого часу), особу (в теперішньому і майбутньому часі) дієслова; [3 МОВ 4.1] <i>змінює</i> дієслова за числами, часами, родами, (в однині минулого часу), особами (в теперішньому і майбутньому часі); [3 МОВ 4.1]	Дієслово
<i>пояснює</i>, що числівники – слова, що називають кількість та порядок об'єктів і відповідають на питання <i>скільки?, котрий?</i> і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>пояснює</i> роль числівника у мовленні; [3 МОВ 4.1] <i>ставить</i> питання до числівника; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> розряд числівників (кількісний чи порядковий), групу за будовою/структуру (простий, складний, складений), рід (для порядкових числівників), число (якщо є); [3 МОВ 4.1] <i>змінює</i> порядкові числівники за родом; [3 МОВ 4.1] <i>вимовляє</i> і <i>наголошує</i> правильно числівники для назви дати; [3 МОВ 4.1]	Числівник
<i>читає</i> числові вирази правильно; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) прислівника як частини мови, що називає ознаку дії та іншої ознаки, місце, час, причину, якість, міру, спосіб, мету дії, до яких ставлять питання <i>як?, де?, куди?, звідки?, коли?</i> і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що прийменники і сполучники відрізняються від інших частин мови відсутністю самотійного лексичного і граматичного значення; відповідно, до них не можна поставити питання; не є самотійними членами речення та <i>наводить</i> приклади;	Прислівник. Прийменники

написання; [3 МОВ 4.1] <i>пояснює</i> запис слів певними правилами; [3 МОВ 4.1] <i>наводить</i> приклади слів до певних правил їх запису; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) орфографії, як системи правил, написання слів; [3 МОВ 4.1] <i>розпізнає</i> слова, які пишуть за певними правилами і <i>перевіряє</i> їх; [3 МОВ 4.1] <i>добирає</i> перевірні слова для правильного запису слова з ненаголошеними голосними [е], [и] в корені, які перевіряють наголосом; [3 МОВ 4.1] <i>користується</i> орфографічним словником для перевірки написання слів з ненаголошеними [е^н], [и^е], що не перевіряють наголосом; [3 МОВ 4.1] <i>записує не</i> з дієсловами окремо; [3 МОВ 3.1] <i>записує</i> слова з префіксами роз-, без- з буквою з в кінці префікса; [3 МОВ 3.1] <i>записує</i> слова з префіксом с- перед коренем, який починається буквами к, ф, п, т, х ; слова з префіксом з- в усіх інших випадках; [3 МОВ 3.1] <i>записує</i> числівники, на позначення дати; [3 МОВ 3.1] <i>пише</i> букву ж у словах чергуванням [г], [з], [ж]; букву с – у словах з чергуванням [х], [с], [ш]; [3 МОВ 3.1] <i>записує</i> скорочено слова: - з крапкою (копійка – <i>к.</i>, рік – <i>р.</i>, сторінка – <i>с.</i>), імена, по батькові; - без крапки (година – <i>год</i>, хвилина – <i>хв</i>, секунда – <i>с</i>, доба – <i>доб</i>, тиждень – <i>тижд</i>, місяць – <i>міс</i>, декада – <i>декада</i>, квартал – <i>кв</i>, півріччя – <i>півріч</i>, сантиметр – <i>см</i>, дециметр – <i>дм</i>, метр – <i>м</i>, міліметр – <i>мм</i>, кілометр – <i>км</i>, кілограм – <i>кг</i>, грам – <i>г</i>, літр – <i>л</i>, гривня – <i>грн</i>; - до першої букви, що позначає приголосний звук інші слова; [3 МОВ 3.1] <i>переносить</i> частину слова з рядка в рядок по складах, відповідно до правил переносу; [3 МОВ 3.1] <i>пише</i> назви творів, цитати в лапках; [3 МОВ 3.1] <i>записує</i> з великої букви власні назви; [3 МОВ 3.1] <i>правильно вимовляє, пише і позначає</i> наголос у словах, передбачених для запам'ятовування в 3 класі, правильно: абрикóс, айстра, автомобі́ль, агроно́м, аква́ріум, апельси́н, апеті́т, асфа́льт, банкі́р, бензи́н, бето́н, бібліоте́ка, велосипе́д, верблю́д, во́гнище, вокза́л, гримі́ти, грі́м, депута́т, дире́ктор, елє́ктрика, кипі́ти, кишéня, колекти́в, комба́йн, комба́йнер і комбайне́р, коридо́р, космона́вт,	Правило запису слів. Орфографія – правопис слів.
--	--

крини́ця, ме́тал, мину́лий, оче́рёт, пи́ріг, пре́зиде́нт, пше́ниця, ра́діо, секу́нда, спа́сібi, триво́га, фе́рмер, хви́лина, чере́мха, чере́шня;[3 МОВ 3.1] <i>контролює</i> правильну посадку за партою, <i>дотримується</i> правильного розташування зошита на парті / столі; відстані від книжки до очей; [3 СЗО 1.1] <i>дотримується</i> правил оформлення письмової роботи (відступів, поля), письма апострофа, букв, буквосполучень, пунктуаційних знаків в розліновці (сітка №3), виправлення помилок, переносу частини слів з рядка в рядок, письма заголовків з великої букви посередині рядка, першого слова в реченні, абзаців, роздільного написання слів, вживання лапок, скороченого запису слів; [3 МОВ 3.1] <i>оформлює</i> запис у рядки / колонки; [3 МОВ 3.1] <i>пропускає</i> рядок між роботами, які виконують у різні дні та <i>записує</i> дату: число цифрами, місяць – словами; [3 МОВ 3.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) словосполучення як два-три слова, що пов'язані між собою за змістом та граматично і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>розпізнає</i> серед 2-3 груп слів словосполучення; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань), що в словосполученні є головне слово, від якого ставлять питання, і залежне слово, до якого ставлять питання (від залежного слова поставити питання до головного неможливо) і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>встановлює</i> у словосполученнях змістовий зв'язок між словами і <i>визначає</i> головне і залежне слова; [3 МОВ 4.1] <i>складає</i> словосполучення (іменника з прикметником; іменника з числівником; дієслова з іменником, що не є реченням, зокрема й з прийменниками) з поданих слів, за світлиною, малюнком, моделлю, доборою слова до поданого слова; [3 МОВ 4.1] <i>узгоджує</i> слова в словосполученнях за допомогою прийменників, закінчень слів; [3 МОВ 4.1] <i>знаходить</i> і <i>виправляє</i> помилки у визначенні частин мови, аналізі частин мови, доборі однокореневих / споріднених слів, визначенні частин будови слова, у наголошенні, правописі слів, визначенні головного і залежного слова в словосполученні, встановленні зв'язків слів в словосполученні; [3 МОВ 4.1] <i>доповнює</i> блок-карту за темою «Слово.	Посадка під час письма. Оформлення письмової роботи Словосполучення Навчальний проєкт «Зрозумій мене»
---	--

Словосполучення»; [3 МОВ 4.1] розповідає про слово, словосполучення за поданою / власно створеною блок-картою; [3 МОВ 4.1] застосовує знання про слово, словосполучення для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 МОВ 4.1] доцільно використовує у мовленні слова, словосполучення: лексика, лексичне значення слова/словосполучення, граматика, граматичне значення слова, граматична форма слова, початкова форма слова; нове слово, застаріле слово, іншомовне слово, однозначне слово, багатозначне слово, синонім, антонім, пряме значення слова, переносне значення слова, образне слово, порівняння; фразеологізм; число, рід, час, особа, відмінок, назви відмінків; займенник, прийменник, сполучник; головне слово в словосполученні, залежне слово в словосполученні; правило; орфографія[3 МОВ 4.2]	
Концентр «Речення»	
пояснює, що реченням є слово або група зв'язаних за змістом слів, що виражає закінчену думку і наводить приклади; [3 МОВ 4.1] пояснює зміст сприйнятого на слух / прочитаного речення; [3 МОВ 4.1] визначає межі сприйнятих на слух/прочитаних речень; [3 МОВ 4.1] добирає до словосполучення слово так, щоб скласти речення; [3 МОВ 4.1] доповнює речення 3-4 словами; [3 МОВ 4.1] будує речення (7-10 слів) за поданою умовою (з певним словом, словосполученням, за поданим початком, за малюнком, світлиною, репродукцією, прослуханим музичним твором, на задану тему, з певною інтонацією чи метою висловлювання, за змістом почутого, прочитаного, побаченого, за певною життєвою ситуацією, зі звертанням); [3 МОВ 4.1] визначає серед 5-6 речень речення з певною ознакою (з певною метою висловлювання, інтонацією, кількістю слів, певним змістом, поширене, непоширене, наявності звертання); [3 МОВ 4.1] встановлює відповідність між реченнями та їх моделями; [3 МОВ 4.1] виражає інтонацією ставлення до того, про що розповідає/читає; [3 МОВ 1.7] виділяє паузами, логічним наголосом певні частини	Побудова, інтонування і запис речень.

речення; [3 МОВ 1.7] <i>змінює</i> інтонацію речення за поданою умовою; [3 МОВ 1.7] <i>визначає</i> за мімікою, жестами орієнтовний зміст речення; [3 МОВ 1.7] <i>доцільно</i> використовує міміку, жести під час говоріння, читання речень; [3 МОВ 1.7] <i>записує</i> речення з прямою мовою (з відступу з використанням тире); [3 МОВ 3.1] <i>списує</i> речення з використанням усіх розділових знаків (зокрема й дужок, двокрапок, тире), великої букви в першому слові; [3 МОВ 3.1] <i>записує</i> речення під час диктанту з використанням таких розділових знаків, як крапка, знак оклику, знак питання (інші розділові знаки вчитель називає), а також великої букви в першому слові; [3 МОВ 3.1] <i>встановлює</i> зв'язок слів у реченні (в простому реченні) за допомогою питань; [3 МОВ 4.1] <i>узгоджує</i> слова в реченнях за допомогою прийменників, закінчень слів; [3 МОВ 4.1] <i>виділяє</i> словосполучення в групі підмета і групі присудка; [3 МОВ 4.1] <i>формулює</i> запитання і відповіді; [3 МОВ 4.1] <i>формулює</i> коротку / розгорнуту відповідь з розгорнутої / короткої; [3 МОВ 4.1] <i>пояснює</i>, що поширене речення, це речення з другорядними членами, а непоширене речення – без другорядних членів речення і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 4.1] <i>вирізняє</i> поширені і непоширені речення [3 МОВ 4.1]; <i>вирізняє</i> непоширене речення (головні члени речення) і словосполучення (головне і залежне слово); [3 МОВ 4.1] <i>поширює</i> непоширені речення; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> тип речення за метою висловлювання і інтонацією та <i>пояснює</i> свій вибір; [3 МОВ 4.1] <i>будує, інтонує і записує</i> різні за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні) та інтонацією (окличні і неокличні) речення; речення із звертанням; [3 МОВ 4.1] <i>використовує</i> форми кличного відмінка у реченнях із звертанням; [3 МОВ 4.1] <i>будує</i> розповідне / питальне / спонукальне речення за даним спонукальним / питальним / розповідним реченням; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> в реченні головні (підмет і присудок) та	Зв'язок слів у реченні. Словосполучення в реченні. <i>Практична робота: формулювання запитань і відповідей за поданими умовами.</i> Тип речень за наявністю другорядних членів: поширені, непоширені. Поширення речень. Типи речень за метою висловлювання і інтонацією.
--	--

другорядні члени речення: додаток, означення, обставина; [3 МОВ 4.1] виявляє розуміння додатка як другорядного члена речення, що означає предмет, і відповідає на питання непрямих відмінків кого?, чого?, ким?, чим?, кому?, чому?, кого?, що?, на кому?, на чому?; [3 МОВ 4.1] виявляє розуміння означення як другорядного члена речення, який називає ознаку предмета і відповідає на питання який?, чий?, котрий?; [3 МОВ 4.1] виявляє розуміння обставини як другорядного члена речення, який називає ознаку дії та іншої ознаки, місце, час, причину, спосіб, мету дії, відповідає на питання як?, де?, куди?, звідки?, коли?, чому, з якою метою?; [3 МОВ 4.1] позначає головні і другорядні члени речення (певним підкресленням); [3 МОВ 4.1] визначає частини мови (іменник, займенник, прикметник, дієслово), якими виражені члени речення; [3 МОВ 4.1] знаходить і виправляє помилки у записі речень, визначенні типу речення за метою висловлювання, за інтонацією; узгодженні слів у реченні, у встановленні зв'язків слів у реченні, визначенні словосполучень у групі підмета / присудка; визначенні членів речення; [3 МОВ 4.1] доповнює блок-карту за темою «Речення»; [3 МОВ 4.1] розповідає про речення за поданою блок-картою / власно створеною блок-картою; [3 МОВ 4.1] застосовує знання про речення для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 МОВ 4.1] доцільно використовує у мовленні слова, словосполучення: словосполучення групи підмета, словосполучення групи присудка, додаток, означення, обставина; [3 МОВ 4.2]	Члени речення. Головні члени речення: підмет, присудок. Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина. Навчальний проєкт «П'єса про частини мови»
Концентр «Текст»	
визначає типи текстів (розповідь, опис, міркування, есе); [3 МОВ 4.1] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) есе як невеликий за обсягом твір із довільною побудовою, у якому автор висловлює власні думки й враження; [3 МОВ 4.1] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) характерних ознак стилю тексту: художнього (використовують у художній літературі; вирізняється	Тип тексту Стиль тексту

наявністю образних слів, слів у переносному значенні), наукового (використовують у науці, освіті; вирізняється логічністю, точністю, притаманною певній науці лексикою), ділового (використовують для оформлення ділових паперів; вирізняється наявністю слів без емоційного забарвлення, коротких речень), розмовного (використовують у побуті; вирізняється емоційно забарвленими словами, неповними реченнями), публіцистичного (використовують у медіатекстах; вирізняється конкретністю, емоційністю, наявністю оцінних суджень); [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> серед двох текстів текст певного стилю (художній і науковий, художній і діловий, художній і розмовний, науковий і діловий, розмовний і діловий); [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> частини тексту (зачин, основна частина, кінцівка), кількість речень, абзаців в кожній частині; <i>визначає</i> кількість абзаців в тексті; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> частину тексту, якій належить певне речення, абзац і речення, абзац певної частини тексту; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> в тексті частину-опис (природи, персонажів), частину-розповідь, частину-міркування, частину з діалогом / полілогом персонажів; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> в діалозі / полілозі слова автора і мову персонажів; [3 МОВ 4.1] <i>добирає</i> серед 2-3 поданих планів план тексту; [3 МОВ 4.1] <i>складає</i> план тексту (з розповідних, питальних речень; із заголовків до частин тексту); [3 МОВ 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) змісту прослуханого / прочитаного, зокрема й мовчки, тексту (обсягом від 180 до 210 слів (та 250-310 слів для читання мовчки), складеного з речень до 10-12 слів кожне); [3 МОВ 4.1] <i>висловлює</i> припущення щодо змісту тексту, можливого розвитку подій за його назвою / початком / ілюстрацією і порівнює свої припущення після прочитування / прослуховування тексту; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> тему і мету / основну думку (ідею) сприйнятого на слух / прочитаного тексту; [3 МОВ 4.1] <i>добирає</i> заголовок / назву до (прослуханого / прочитаного) тексту та його частин відповідно до мети або основної думки/ідеї тексту; [3 МОВ 4.1] <i>визначає</i> ключові слова / словосполучення тексту; [3	Будова тексту Структура тексту План тексту Робота з текстом
---	--

МОВ 4.1]

визначає в тексті образні слова / словосполучення, синоніми, протиставлення, порівняння, надання неістотам рис істот, застарілі, нові слова і *пояснює* їх застосування автором; [3 МОВ 4.1]

визначає в тексті незнайомі слова, словосполучення і пояснює їх лексичне значення за тлумачним словником; [3 МОВ 4.1]

встановлює відповідність змісту прочитаного тексту ілюстраціям, плану, ключовим словам; [3 МОВ 2.6]

визначає в тексті речення, якому відповідає світлина, малюнок; речення-відповідь на запитання; речення певного типу тощо; [3 МОВ 2.6]

відповідає на запитання до прослуханого (210-230 слів) / прочитаного (вголос 180-210 слів; мовчки 250-310 слів) тексту щодо розуміння фактичного змісту (хто?, що?, які?, де?, коли? як?), відтворення послідовності подій, встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків, визначення теми / ідеї, основної думки тексту; [3 МОВ 2.2]

ставить 3-5 запитань до прослуханого / прочитаного тексту; [3 МОВ 2.2]

доповнює текст реченнями (1-2 / 3-4); [3 МОВ 2.7]

переказує усно / письмово зміст прозового почутого / прочитаного тексту розповідного змісту / опису обсягом 50-70 слів (за ключовими словами, планом, зокрема й малюнковим; послідовно і вибірково; стисло і докладно; творчо); [3 МОВ 2.2] [3 МОВ 3.2]

переказує зміст віршових творів із сюжетним змістом, п'єс прозою; стисло й докладно; [3 МОВ 2.2]

передає зміст сприйнятого на слух / прочитаного тексту графічно (малюнок, схема, діаграма, блок-карта, маршрут руху); [3 МОВ 2.6]

виокремлює знайому / незнайому, корисну, цікаву інформацію у сприйнятому на слух / прочитаному тексті; [3 МОВ 2.2]

висловлює припущення щодо використання в певних життєвих ситуаціях одержаної з тексту інформації; [3 МОВ 2.3]

вибирає інформацію з почутого / прочитаного з певною метою, *використовує* її для створення власних висловлень / письмових текстів; [3 МОВ 2.4]

визначає позицію автора погоджується з нею або заперечує і *наводить* відповідні аргументи; [3 МОВ 2.3]

висловлює власну думку, про свої враження, почуття

щодо змісту почутого / прочитаного; [3 МОВ 2.4] <i>аналізує</i> тексти (зокрема й власні й однокласників) у парі / групі з метою визначення виключно позитивних характеристик текстів; [3 МОВ 2.2] <i>редагує</i> текст (узгоджує слова в реченні, усуває слова-повтори, замінює більш точними словами невдало використані слова, виправляє помилки на вивчені правила, встановлює послідовність речень у тексті / частин тексту); [3 МОВ 2.7] [3 МОВ 3.2] <i>перекладає усно текст (3-4 речення) з української мови на англійську / іншу мову, яку вивчають у школі або якою розмовляє учень</i>; [3 МОВ 4.1] <i>складає</i> варіант твору, змінюючи персонажів, обставини, послідовність подій, кінцівку, зачин; [3 МОВ 2.7] [3 МОВ 3.2] <i>будує усно / письмово монологічне висловлювання</i> (розповідь, опис, міркування, <i>есе</i>; казка, вірш, загадка, лічилка) з 6-7 / <i>8-9</i> речень за поданим зразком, початком; опорними словами / словосполученнями, складеним планом (з 3-4 пунктів, зокрема й малюнковим), на основі прослуханого / прочитаного тексту, його частини (зачином, основною частиною, кінцівкою), власних спостережень, емоцій, почуттів; життєвої ситуації, сюжету дитячого фільму / мультфільму, малюнка, світлини, репродукції, музичного твору; на задану тему, із певною назвою, від свого імені, імені автора; [3 МОВ 3.2] [3 МОВ 4.1] <i>використовує</i> у власних текстах виражальні засоби мови (синоніми, антоніми, багатозначні слова, слова в переносному значенні, порівняння, протиставлення, емоційно забарвлені слова); [3 МОВ 4.1] <i>використовує</i> для зв'язку речень у тексті займенники, прислівники, синоніми; [3 МОВ 4.1] <i>застосовує</i> під час усних висловлювань виражальні засоби мови – міміку, жести, інтонацію, гучність голосу; [3 МОВ 1.7] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) полілогу, як розмови трьох і більше співрозмовників; [3 МОВ 1.2] <i>читає</i> діалоги / полілоги у ролях; [3 МОВ 2.7] <i>визначає</i> позицію співрозмовника погоджується з нею, або заперечує і <i>наводить</i> відповідні аргументи; [3 МОВ 1.8] <i>сприймає і складає</i> діалог (усно 4-5 / <i>6-7</i> реплік, письмовий 4/5 реплік одного співрозмовника з урахуванням	Усні / Письмові висловлювання: монолог (твір); діалог / полілог.
--	---

вступних і прикінцевих етикетних формул) за поданою темою, текстом, життєвою ситуацією, репродукцією, малюнком, світлиною, прослуханим музичним твором, наближеною до життя дитини ситуацією; [3 МОВ 1.8] [3 МОВ 2.6] <i>виявляє розуміння інтерв'ю як вибудовану за певним планом бесіду у вигляді відповідей однієї людини на запитання іншої; [3 МОВ 1.8] [3 МОВ 1.7]</i> <i>використовує у процесі спілкування форми звертань; слів, що виражають прохання, пропозицію, побажання, вибачення, погодження чи заперечення; [3 МОВ 4.1]</i> <i>дотримується етичних норм спілкування, правил етикету: використання ввічливих слів, дотримання послідовності викладу думки, логічного її завершення, чіткості виразності вимови, інтонування, використання міміки і жестів відповідно до змісту; [3 МОВ 1.8]</i> <i>виконує навчальні дії відповідно до прослуханої / прочитаної інструкції, зокрема й формулювання завдань в посібниках-журналах; [3 МОВ 4.1]</i> <i>складає усно / письмово інструкцію (6-8 речень) до гри, диспуту, руху за маршрутом, приготування страви, дотримання правил правопису (пам'ятки) тощо; [3 МОВ 3.2] [3 МОВ 1.6]</i> <i>пояснює медіатекст як усну або письмову інформацію, підготовлену з певною метою та оприлюднену через засоби масової інформації тощо і наводить приклади; [3 МОВ 1.3]</i> <i>розрізняє форми усних і писемних повідомлень в медіатекстах; [3 МОВ 1.3]</i> <i>визначає типи повідомлень в медіатекстах (оголошення, запрошення, реклама, інструкція / пам'ятка) [3 МОВ 1.3]</i> <i>визначає тему, основну думку, призначення, адресатів простих медіатекстів; [3 МОВ 1.3]</i> <i>визначає джерела передавання / сприймання повідомлень (афіша, етикетка, смс, бігборд / банер, буклет, інтерв'ю, замітка в журналі / газеті, зокрема й стіннівці, комікс, теле- і радіопередача, трейлер, програма заходу, аудіогид); [3 МОВ 1.3]</i> <i>визначає зображувальні засоби медіатекстів (кольори шрифтів, малюнки, світлини, музика, анімація); [3 МОВ 1.3]</i> <i>виділяє в медіатекстах потрібну інформацію; [3 МОВ 1.3]</i> <i>створює медіатексти (оголошення, запрошення, рекламу мультфільму / іграшки / вистави, пам'ятку /</i>	Інтерв'ю Інструкція Медіатекст
---	---

інструкцію, програму заходу, замітку, комікс тощо) певної форми (усні / письмові) для різних джерел (журнал / газета, стіннівка, етикетка, афіша, буклет) зважаючи на їх мету та адресата; [3 МОВ 1.3] <i>виконує</i> вправи для регуляції швидкості, гучності читання / говоріння; дихання під час говоріння / читання; розширення кута зору під час читання; [3 МОВ 2.1] <i>читає</i> цілими словами та групами слів вголос, пошепки, мовчки (без озвучення і артикуляції) плавно цілими словами, з чіткою артикуляцією і правильним наголосом у словах; [3 МОВ 2.1] <i>регулює</i> швидкість, гучність говоріння / читання відповідно до змісту тексту та жанрової специфіки твору, [3 МОВ 2.1] <i>регулює</i> дихання під час говоріння / читання (робить вдих після логічно завершеної фрази); [3 МОВ 2.1] <i>читає</i> за поданою умовою (вибірково, з пришвидшенням, уповільненням, на одному подиху, мовчки, пошепки, зі зміною гучності голосу тощо); [3 МОВ 2.1] <i>обирає і доцільно застосовує</i> під час читання / говоріння вголос інтонацію, міміку, жести відповідно до змісту тексту; [3 МОВ 1.7] <i>знаходить і виправляє</i> помилки у визначенні типу, стилю тексту, послідовності його частин, плану, складанні розповіді, опису, есе, діалогу; [3 МОВ 4.1] <i>доповнює блок-карту за темою «Текст»</i>; [3 МОВ 4.1] <i>розповідає</i> про текст за поданою / власно створеною блок-картою; [3 МОВ 4.1] <i>застосовує</i> знання про текст для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 МОВ 4.1] <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: полілог, художній стиль, науковий стиль, діловий стиль, розмовний стиль, протиставлення, есе, фотоколаж, реклама, інтерв'ю [3 МОВ 4.2]	Швидкість, гучність, інтонація, міміка і жести під час говоріння / читання Навчальні проекти: «Складання книжок-саморобок із власними творами: віршами, загадками, нісенітницями, казками», «Складання книжок-саморобок з кулінарними рецептами, іграми»
Концентр «Дитяча література»	
<i>пояснює</i> байку як невеликий за обсягом частіше віршовий літературний твір повчального змісту, у якому в прихованій формі зображуються людські вчинки, характери, недоліки; п'єсу як літературний твір, призначений для вистави; комікс як літературний твір з ілюстрацією кожної події, де текст подається або у вигляді реплік персонажів, або короткими реченнями під кожним	Жанри літератури Байка. П'єса. Комікс.

малюнком; [3 МОВ 2.2] <i>визначає жанрові особливості творів (прислів'я і приказки, казка, легенда, вірш, лічилка, загадка, скороговка, оповідання, пісенька, байка, п'єса, комікс); [3 МОВ 2.2]</i> <i>вирізняє серед сприйнятих на слух/прочитаних творів прислів'я і приказки, казку, легенду, вірш, лічилку, загадку, скороговку, оповідання, пісеньку, байку, п'єсу; [3 МОВ 2.2]</i> <i>визначає чарівні, побутові, про тварин казки, називає їх основні ознаки; [3 МОВ 2.2]</i> <i>визначає форму твору (прозова, віршова); [3 МОВ 2.2]</i> <i>розповідає напам'ять 5-7 віршів, 1-3 уривки прозового твору (30-35 слів); [3 МОВ 2.2]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) хокку, як японських віршів, що складаються з трьох рядків слів, де в I ряді – 5 складів слів, що містять інформацію про місце, час, сутність події; в II ряді – 7 складів слів, що уточнюють інформацію, подану в I ряді; в III ряді – 5 складів слів, що відображають ставлення автора до події; [3 МОВ 2.2]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) сенкана, як вірша, що складається з 5 рядків слів, де в I ряді – речення з одного іменника-назви об'єкта; в II ряді – речення з двох слів-прикметників, що описують об'єкт; в III ряді – речення з трьох дієслів, що пояснюють те, що робить об'єкт; в VI ряді – речення-висновок з 4 слів; в V ряді – речення з одного слова-іменника, що є синонімом назви об'єкта або слово-асоціація); [3 МОВ 2.2]</i> <i>визначає твори усної народної творчості і авторські (осібні, що мають визначеного автора / авторів); [3 МОВ 2.2]</i> <i>визначає ставлення автора до твору / персонажів і підтверджує думку певними словами / уривками з твору; [3 МОВ 2.4]</i> <i>визначає головних (героїв / персонажів) і другорядних (персонажів) твору, характеризує їхні вчинки, визначає за вчинками риси характеру; [3 МОВ 2.3]</i> <i>визначає емоційний стан персонажів твору; [3 МОВ 2.3]</i> <i>виявляє розуміння характеристики / літературного портрета персонажа як опису зовнішності, рис характеру; [3 МОВ 2.4]</i> <i>складає характеристику / літературний портрет персонажу прочитаного твору; [3 МОВ 2.4]</i>	Форма літературного твору. Хокку Сенкан Автор літературного твору Персонаж / герой твору Сюжет і композиція твору
---	---

<i>пояснює</i> сюжет як послідовність подій, що відбуваються з персонажами у літературному творі, через які письменник розкриває їх характери; композицію як розташування та взаємний зв'язок частин літературного твору, його будову; [3 МОВ 2.4] <i>виявляє розуміння, що сюжет і композиція літературного твору можуть збігатися й не збігатися, і висловлює</i> припущення щодо вибору автором варіанта, коли сюжет і композиція твору не збігаються; [3 МОВ 2.2] <i>визначає</i> в літературному творі частини, що належать до різних стилів; типів текстів, зокрема й описи природи, зовнішності людини, інших істот; діалоги і <i>пояснює</i> їх роль у творі; [3 МОВ 2.2] <i>визначає і пояснює</i> взаємозв'язок між реченнями, абзацами, частинами літературного твору; [3 МОВ 2.2] <i>складає</i> план нескладних за структурою творів; [3 МОВ 2.6] <i>визначає</i> тему та основну думку (ідею) твору; [3 МОВ 2.4] <i>виокремлює</i> в художньому тексті описи природи, образні слова / вислови (слова в переносному значенні, емоційно-забарвлені слова, порівняння, протиставлення) та <i>пояснює</i> їх роль у тексті; [3 МОВ 2.3] <i>висловлює</i> власне ставлення до змісту прочитаного твору, його мови, композиції; оцінне судження, щодо вчинків персонажів, подій; [3 МОВ 2.4] <i>займає</i> позицію в диспутах щодо обговорення змісту, мови, композиції літературного твору і <i>аргументує</i> її; [3 МОВ 2.4] <i>вирізняє</i> описані в творі події, які могли / не могли відбутись в реальному житті і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 МОВ 2.7] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) анотації літературного твору / книжки як короткого викладу змісту твору із висновками щодо його призначення, цінності; [3 МОВ 2.5] <i>складає</i> коротку анотацію твору / книжки; [3 МОВ 2.6] <i>добирає</i> ілюстративний, музичний матеріал за змістом літературного твору; [3 МОВ 2.6] <i>бере участь</i> в інсценізації твору; [3 МОВ 2.7] <i>рекламує</i> прочитаний твір серед однокласників; [3 МОВ 2.5] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань)	Тема та основна думка (ідея) твору Мова твору Зміст твору* Анотація Цитата твору
---	---

цитати твору як точний, дослівний уривок певного тексту; [3 МОВ 2.1]	
* Очікувані результати навчання за темою «Зміст твору» такі само як і за темою «Робота з літературним твором» в концентрі «Текст»	
<i>визначає і називає</i> елементи книжки: титульний аркуш, анотація, відомості про автора, передмова, форзац, зміст; [3 МОВ 2.1] <i>визначає</i> серед книжок книжки-твори і книжки-збірки та <i>пояснює</i> свій вибір; [3 МОВ 2.1] <i>називає</i> книжку-твір: спочатку прізвище письменника, потім назву/заголовок; [3 МОВ 2.1] <i>називає</i> книжку-збірку: спочатку назву/заголовок потім прізвище письменника/укладача збірки; теми у змісті (за їх наявності), назви творів та їх автора/авторів за змістом; [3 МОВ 2.1] <i>називає</i> дитячі журнали і газети, сайти з літературними творами для дітей; [3 МОВ 2.1] <i>визначає</i> у періодичному виданні номер, назву, рубрики; [3 МОВ 4.1] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) хрестоматії як навчального посібника, що містить твори чи уривки з них, призначені для опанування у школі; довідника як видання, що містить коротку інформацію, викладену в науковому стилі і розташовану у зручному для швидкого пошуку порядку; енциклопедії як довідкового видання, що містить розташовану за абеткою інформацію з певної теми; словника як довідкового видання, що містить певну упорядковану інформацію про слова / словосполучення; орфографічного словника як довідкового видання, в якому пояснюється правопис і граматичне значення слова; тлумачного словника як довідкового видання, в якому пояснюється лексичне значення слова; словник фразеологізмів, як довідкове видання, у якому пояснюється лексичне значення фразеологізмів і <i>наводить</i> приклади; [3 МОВ 2.2] <i>називає</i> по 1-2 книжки за певною темою, автором (народні / авторські – особні, що мають визначеного автора / авторів), книжки-твори, книжки-збірки; 1-2 періодичні видання; 1-2 словники, довідники, енциклопедії; [3 МОВ 2.5] <i>пояснює</i>, як користуватись словниками, довідниками, енциклопедіями; [3 МОВ 2.1] <i>користується</i> словниками, довідниками, енциклопедіями, хрестоматіями для учнів початкової	Дитяча книжка. Книжка-твір і книжка-збірка. Періодичні видання. Хрестоматія. Словники (орфографічний словник). Довідники. Енциклопедії.

школи; [3 MOV 2.2] <i>висловлює</i> своє враження від прочитаної книжки, періодичного видання; [3 MOV 2.3] <i>пояснює</i> як користуватись бібліотекою, зокрема й електронною; [3 MOV 2.5] <i>добирає</i> дитячі книжки у бібліотеці за темою, автором, жанром; [3 MOV 2.5] <i>пояснює</i> абонемент як картку, що заповнюють на кожного читача бібліотеки, з відомостями про видані йому, та здані ним книжки; [3 MOV 2.5] <i>пояснює</i> формуляр як картку з короткою інформацією про книжку і відмітку про користування нею читачами; [3 MOV 2.5] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) відгуку на літературний твір / книжку як висловлювання, що містить особисту думку, власні враження про твір; [3 MOV 2.2] <i>готує</i> відгук про літературний твір / книжку; [3 MOV 2.4] <i>знаходить і виправляє</i> помилки у визначенні жанру, форми, автора, персонажів, основної думки, теми, сюжету і композиції твору; у доборі ілюстративного і музичного матеріалу до літературного твору; визначенні структурних елементів книжки, виду книжок, періодичних видань, словників; [3 MOV 2.2] <i>доповнює</i> блок-карту за темою «Дитяча література»; [3 MOV 2.2] <i>розповідає</i> про дитячу літературу за поданою / власно створеною блок-картою; [3 MOV 2.2] <i>застосовує</i> знання про дитячу літературу для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 MOV 2.2] <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова, словосполучення: титульний аркуш, анотація, відомості про автора, передмова, форзац, зміст, примірник, екземпляр, тираж, наклад, книжка-твір і книжка-збірка, сюжет твору, композиція твору, хрестоматія, комікс, акровірш, байка, п'єса, відгук, інтерв'ю, характеристика персонажу твору, хокку, сенкан, цитата [3 MOV 4.2]	Бібліотеки і вибір книжок. Відгук про літературний твір / книжку Навчальний проєкт «Переклад тексту»
Концентр «Логіка»	
<i>встановлює</i> відповідність між моделями та реченнями / словами і навпаки; [3 MOV 4.1] <i>будує</i> звукові моделі слів (до 7-8 звуків); [3 MOV 4.1] <i>будує</i> складові моделі слів (до 5-6 складів); [3 MOV	Модель слова: звукові, складові, будови слова. Модель

4.1] <i>будує моделі будови слова (закінчення, основа, в основі – корінь, суфікс, префікс); [3 MOV 4.1]</i> <i>будує модель речення (до 7-8 слів); [3 MOV 4.1]</i> <i>відновлює слово за його анаграмою (6-8 букв); [3 MOV 4.1]</i> <i>складає слово з букв / звуків іншого слова, зокрема й так, щоб використані у складених словах букви / звуки не повторювались / повторювались; [3 MOV 4.1]</i> <i>замінює / додає / вилучає у слові букву/звук так, щоб послідовно одержувати 2-3 інші слова; [3 MOV 4.1]</i> <i>відновлює деформоване речення (до 7-10 слів); [3 MOV 4.1]</i> <i>угруповує букви, слова речення за певною ознакою і пояснює свій вибір; [3 MOV 4.1]</i> <i>вилучає з групи букв, слів, речень «зайві» за певною ознакою і пояснює свій вибір; [3 MOV 4.1]</i> <i>будує 1-2 речення, що виражає ту саму думку але іншими словами; [3 MOV 4.1]</i> <i>перебудовує речення з прямою мовою у розповідне; [3 MOV 4.1]</i> <i>визначає істинні і хибні судження; [3 MOV 4.1]</i> <i>формулює судження за поданою умовою – істинні і хибні; з певними словами; [3 MOV 4.1]</i> <i>переформулює істинні судження в хибні і хибні судження в істинні; [3 MOV 4.1]</i> <i>вирізняє твердження, які є судженнями; [3 MOV 4.1]</i> <i>пояснює умовивід як судження, що містить висновок, сформульований з одного або кількох інших суджень; [3 MOV 4.1]</i> <i>формулює умовиводи (якщо, то); [3 MOV 4.1]</i> <i>відновлює деформований текст (до 10 речень) [3 MOV 4.1]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) факту як дійсної, не вигаданої події, явища, того що сталося, відбулося насправді; [3 MOV 1.5]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) аргументу, як доказ, який наводять для обґрунтування, підтвердження / спростування чого-небудь; [3 MOV 1.5]</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) диспуту як публічного словесного обговорення чого-небудь двома або кількома особами, в якому обстоюють свою думку, свою правоту; [3 MOV 1.5]</i>	речення. Анаграма слова (деформоване слово). Деформоване речення (з порушеною послідовністю слів). Побудова речень. Істинні і хибні судження (зі словами необхідно / достатньо, і / та, або / чи). Твердження і судження. Умовивід. Деформований текст (з порушеною послідовністю частин) Факт. Аргумент. Аргументи за і проти. Диспут.
---	---

доцільно використовує у мовленні слова, словосполучення: твердження, факт, аргумент, аргумент за, аргумент проти, диспут[3 МОВ 4.2]	Навчальний проєкт «Диспут»
---	----------------------------

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ – МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА

АНГЛІЙСЬКА МОВА (мова вивчення)

Пояснювальна записка

Відповідно до визначеної мети освітньої програми **метою** програми предмета *англійська мова* (мова вивчення) є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини засобами англійської мови для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування англійської мови на наступному рівні освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких тактичних **завдань**, які визначені відповідно до стратегічних завдань освітньої програми. Зокрема програму предмета *англійська мова* (мова вивчення) спрямовано на:

становлення особистості дитини, її духовний, психічний, соціальний, розвиток мовними засобами; формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також уміння сприймати на слух, говорити, читати й писати; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та досвіду різних видів мовленнєвої діяльності, у тому числі використання набутого досвіду у вивченні української мови та інших предметів;

морально-етичне, громадянське, патріотичне, виховання дитини мовними засобами, формування культури спілкування англійською мовою у різних формах і видах діяльності, у тому числі за допомогою сучасних гаджетів; знайомство з культурою та традиціями англомовних країн світу;

формування цілісного образу світу та розуміння місця й ролі англійської мови у ньому;

формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до англійської мови як мови міжнародного спілкування; формування готовності до міжкультурної комунікації; бажання опановувати іноземні мови;

розвиток пізнавальних і мовленнєво-творчих здібностей дитини, вміння працювати з різними джерелами інформації, здатності до її використання у різних життєвих ситуаціях (під час поїздки за кордон, спілкування з ровесниками за кордоном через листування, використання інформаційно-комунікаційних технологій);

формування ключових і предметних компетентностей (зокрема, комунікативної) із використанням потенціалу англійської мови;

формування здатності до самовираження засобами англійської мови, зміни власної поведінки відповідно до потреб стійкого розвитку завдяки аналізу аутентичних творів дитячої літератури, медіа текстів, текстів, створених з навчальною метою.

Програма предмета *англійська мова* (мова вивчення) передбачає базовий і **розширений** рівні вивчення. Програмові вимоги **розширеного** рівня вирізняються від базового більшим обсягом лексичного матеріалу, який подається відповідно до соціокультурних тем тижнів. Зважаючи на навчальні можливості учнів класу, учитель може реалізовувати **розширений** рівень як за рахунок 1 години або 0,5 годин варіативного складника навчального плану, так і в межах 2 годин на тиждень, передбачених навчальним планом для опанування предмета англійська мова. Водночас учитель може реалізовувати виключно базовий рівень вивчення (без розширеного).

Програма предмета *англійська мова* (мова вивчення) передбачає в 1 класі усний курс з фокусом на фонологічному аспекті мови. На кінець 4 класу передбачається досягнення учнями рівня A1. Цей рівень узгоджується із «Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання».

Для проведення занять з предмета *англійська мова* (мова вивчення) клас поділяють на групи відповідно до нормативних документів МОН України.

У класному журналі облік проведених занять з кожною групою дітей (у разі поділу класу на групи) здійснюють на окремих сторінках, які підписують таким чином: *Англійська мова (I група)* і *Англійська мова (II група)*.

Якщо клас не поділяють на групи, сторінку в журналі підписують без зазначення групи, зокрема *Англійська мова*.

3 клас

Результати навчання і пропонований зміст II циклу (3-4 класи)

Загальні результати навчання	Обов'язкові результати навчання	Очікувані результати навчання
<i>сприймає</i> усну інформацію	<i>розуміє</i> прості запитання, твердження, прохання/вказівки та реагує на них [4 ІНО 1.1]	<i>реагує</i> на прості запитання, твердження, вказівки та інструкції, якщо вони вимовляються повільно й чітко та повторюються за необхідності; <i>розпізнає</i> основний зміст усного висловлювання у знайомому контексті, якщо мовлення повільне та чітке;
критично оцінює усну інформацію	<i>розпізнає</i> основний зміст усного висловлювання [4 ІНО 1.2]	<i>розуміє</i> зміст усного висловлювання у знайомому повсякденному контексті;
<i>сприймає</i> текст	<i>розпізнає</i> знайомі слова та прості фрази в текстах [4 ІНО 2.1]	<i>розпізнає</i> знайомі слова та прості фрази; <i>сприймає</i> короткі, прості інструкції у знайомому контексті; <i>визначає</i> лексичне значення слів та

		основний зміст, якщо написане супроводжується малюнком або символом; знаходить конкретну інформацію в тексті відповідно до поставленого завдання;
аналізує прочитану інформацію	визначає в тексті інформацію за різними запитами на знайомі теми [4 ІНО 2.2]	визначає пропущені слова в тексті; зіставляє малюнки/світлини з текстом; заповнює таблиці за змістом тексту; будує текст за планом;
здійснює усну взаємодію	запитує та повідомляє інформацію про себе, інших та навколишнє середовище, вживаючи прості фрази та речення [4 ІНО 3.1]	запитує інших та відповідає на запитання про себе, інших та навколишнє середовище; уточнює інформацію;
усно висловлює власні думки, почуття, ставлення та позиції	описує себе, інших та навколишнє середовище простими фразами та реченнями; висловлює своє ставлення [4 ІНО 3.2]	описує себе, інших та навколишнє середовище, уживаючи прості фрази та речення; виражає свої почуття, думки та емоції, вживаючи прості фрази та речення;
здійснює письмуну взаємодію	надає просту інформацію про себе у письмовій формі (записка, анкета, повідомлення, лист) [4 ІНО 3.3]	надає просту інформацію про себе, інших та навколишнє середовище, використовуючи прості фрази та речення; запитує друзів про особисту інформацію в листі, повідомленні;
висловлює свої думки, почуття, ставлення та позиції письмово	пише простими фразами про себе, інших та навколишнє середовище [4 ІНО 3.4]	пише про себе, інших та навколишнє середовище простими фразами та реченнями;
здійснює взаємодію онлайн	пише прості повідомлення в безпечному онлайн середовищі з можливим використанням	встановлює базовий соціальний контакт онлайн, вживаючи ввічливі форми вітання та прощання; розміщує прості вітання та інші дописи онлайн; обмінюється простими письмовими

	словника [4 ІНО 3.5]	повідомленнями з тематики ситуативного спілкування
--	----------------------	--

Очікувані результати навчання: показники розвитку здобувача освіти, виражені в навчальних діях учня (3 клас)

Уміння	Обсяг
Сприймання на слух (Аудіювання)	Обсяг прослуханого у запису матеріалу – у межах 1,5-2 хвилин
Зорове сприймання (Читання)	Обсяг одного тексту – у межах 80-100 слів
Усна взаємодія (Діалог)	Висловлення кожного співрозмовника, правильно оформлених у мовному відношенні – у межах 4 реплік
Усне продукування (Монолог)	Обсяг висловлення – у межах 4-5 речень
Писемне продукування (Письмо)	Обсяг письмового повідомлення – у межах 25-40 слів

Тематика ситуативного спілкування та мовний інвентар: лексика (3 клас)

Я, моя родина і друзі (інформація про себе, члени родини, друзі, числа 1-100, вік членів родини, щоденні справи).

Відпочинок і дозвілля (хобі, розваги, спорт, улюблені дитячі герої, покупки).

Спілкування онлайн (комп'ютер та його складові, месенджери, правила безпеки в онлайн-середовищі).

Час (години та розпорядок дня).

Людина (частини тіла, предмети одягу, опис зовнішності, гігієна, професії).

Харчування (меню, страви та напої, корисні та шкідливі продукти, ціна).

Школа (класна кімната, шкільне приладдя, навчальні предмети, розклад, правила, шкільні події).

Помешкання (дім, квартира, кімната, меблі).

Природа (рослини, тварини, домашні улюбленці, місяці та пори року, погода, природні явища, об'єкти неживої природи).

Свята і традиції в Україні та у країнах виучуваної мови (назви свят, привітання, діяльність під час свят, дата та час проведення).

Подорожі (назви країн, назви столиць та населених пунктів, види транспорту, поїздка).

Мовленнєві функції: привітатися; попрощатися; попросити вибачення; подякувати; представити себе / когось; називати / описувати когось / щось; висловлювати уподобання; вітати зі святом, виражати настрій; ставити запитання і

відповідати на них; розуміти та виконувати прості вказівки / інструкції / команди; розуміти прості інформаційні знаки.

Мовний інвентар: граматики (3 клас)

Категорія	Структура
Capitalisation	capital letters for proper names, months and days of the week, school subjects, nationalities and the word 'I'
Clause	there is(n't)/there are(n't)
Conjunction	basic connectors 'but/and/or'
Determiner	'a/an' with jobs 'this/these' and 'that/those' 'some' and 'any' 'how' questions for time, measurement, size and quantity
Noun	plural nouns (regular and irregular) 's' for possession (singular and plural)
Preposition	basic prepositions of place and direction
Pronoun	Wh-questions subject / possessive / object personal pronouns
Verb	Present Simple for daily routines, facts and states Present Continuous for actions happening at the moment of speaking, describing pictures, describing the clothes person wearing Past Simple for finished time (regular and irregular verbs) was / were with complement gerund
Modality	must / mustn't

ОСВІТНІ ГАЛУЗІ – ПРИРОДНИЧА, СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ВСЕСВІТ

Пояснювальна записка

Відповідно до визначеної мети освітньої програми **метою** програми предмета *всесвіт* є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини доступними для неї засобами дослідження природи й суспільства для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування предметів природничого і суспільствознавчого циклів на наступному рівні освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких тактичних **завдань**, які визначено відповідно до стратегічних завдань освітньої програми. Зокрема програму предмета *всесвіт*: спрямовано на:

становлення особистості дитини, її духовний, психічний, соціальний, розвиток засобами активізації її діяльності (спостереження, дослідження, вимірювання, класифікація, аналіз і синтез одержаних даних тощо); збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та досвіду пізнавальної діяльності;

морально-етичне, громадянське, патріотичне виховання дитини, формування активної громадянської позиції, культури взаємодії з довколишнім світом;

формування цілісного образу світу й розуміння місця і ролі природи та суспільства у ньому;

формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до себе, родини, держави; бажання пізнавати історію свого міста / села, країни;

розвиток пізнавальних і дослідницьких умінь дитини щодо прийнятних способів пізнання себе, природного і соціального середовищ;

формування ключових і предметних компетентностей із використанням потенціалу інтегрованого предмета всесвіт;

формування здатності до самовираження засобами соціальної взаємодії, зміни власної поведінки відповідно до потреб стійкого розвитку (природоохоронна, толерантна, правова тощо).

Мета й завдання реалізуються за такими **концентрами**: «Засоби пізнання довколишнього світу», «Нежива природа», «Жива природа», «Рукотворні об'єкти довколишнього світу», «Середовища існування», «Логіка».

Концентр «Логіка» є наскрізним і реалізується на змістовому матеріалі інших концентрів, що враховується під час складання календарного плану.

Програма предмета *всесвіт* передбачає базовий і **розширений** рівні вивчення. Програмові вимоги **розширеного** рівня подано в тексті червоним шрифтом. Зважаючи на навчальні можливості учнів класу, учитель може реалізовувати **розширений** рівень як за рахунок 1 години або 0,5 годин варіативного складника навчального плану, так і в межах 3 годин на тиждень, передбачених навчальним планом для опанування предмета всесвіт. Водночас учитель може реалізовувати виключно базовий рівень вивчення (без розширеного).

3 клас

Очікувані результати навчання: показники розвитку здобувача освіти, виражені в навчальних діях	Зміст розвитку здобувача освіти засобами предмета всесвіт
Концентр «Засоби пізнання довколишнього світу»	
<i>визначає</i> тіла, речовини: природні, штучні; серед штучних тіл <i>визначає</i> предмети; серед природних тіл – тіла неживої і живої природи і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 4.3]	Об'єкти: тіла, речовини, матеріали, предмети у довкіллі. Властивості речовин, тіл.
<i>визначає</i> серед речовин, тіл матеріали і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 4.3]	
<i>називає</i> властивості речовин / тіл: колір, блиск, прозорість, смак, запах, стан, розчинність, об'єм, форма, здатність зберігати форму; [3 ПРО 4.3]	

<i>визначає</i> речовину, тіло за описом властивостей і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 4.3] <i>визначає</i> спільні і відмінні властивості речовин, тіл і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 4.3] <i>досліджує</i> розчинність тіл і речовин у рідинах (воді, молоці, олії); плавлення твердих тіл і речовин (шоколад, масло, лід, сніг), плавучість твердих тіл (граніту, деревини, крейди) у рідинах і <i>доходить висновку</i> про те, що речовинам, тілам властиві розчинність / нерозчинність у рідинах, зміна стан під час підвищення / зниження температури повітря; плавучість / неплавучість; [3 ПРО 1.4] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що білків, жирів, вуглеводів і вітамінів як необхідних для живлення тварин і людини речовин; [3 ПРО 4.2] [3 ПРО 1.4] [3 ПРО 3.1] <i>називає</i> продукти, в яких містяться білки (яйця, м'ясо, риба, горох, квасоля), жири (масло, олія, сметана, сало), вуглеводи (цукор, крохмаль) і вітаміни (овочі, фрукти); [3 ПРО 4.3] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що білки, жири, вуглеводи і вітаміни виробляють рослини, а тварини і люди споживають у готовому вигляді; [3 ПРО 3.1] <i>перевіряє</i> виконання завдань на розпізнавання тіл, речовин, матеріалів, предметів; визначення властивостей тіл і речовин і <i>виправляє</i> помилки; <i>застосовує</i> знання про об'єкти (тіла, речовини, предмети, матеріали) та властивості тіл, речовин для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; <i>застосовує</i> короткочасні (доба, тиждень), середньої тривалості (тиждень, місяць) та довготривалі (протягом року) спостереження (за змінами у житті рослин, тварин, людини, положенням Сонця, погодними явищами тощо) за пропонованими вчителем пізнавальними і практично зорієнтованими завданнями, <i>робить висновки</i>, порівнюючи свої спостереження з інформацією в навчальних посібниках, дитячих енциклопедіях, довідниках, з народними прикметами, прислів'ями, приказками та загадками; <i>складає</i> план дослідження і дотримується його; [3 ПРО 1.1]	<i>Дослідження розчинності речовин у рідинах; плавлення, плавучості.</i> Речовини: білки, жири, вуглеводи, вітаміни. Колообіг речовин у природі. Дії для пізнання довколишнього світу Дослідження. План дослідження. Методи дослідження природи: спостереження, вимірювання (розмірів, маси тіл, часу, температури повітря, води), моделювання,
---	---

<i>виконує</i> індивідуальні, у парі, групі (3-4 учня) передбачені програмою дослідження за пропонованими вчителем пізнавальними і практично зорієнтованими завданнями, <i>описує</i> хід роботи та <i>презентує</i> її результати; [3 ПРО 1.4] [3 ПРО 1.5] <i>складає</i> правила співпраці у групі, команді, колективних справах і <i>дотримується</i> їх; [3 ГІО 7.2] <i>розподіляє</i> обов'язки і <i>виконує</i> свою частину роботи під час виконання досліджень у парі / групі; [3 ГІО 7.2] [3 ПРО 1.3] <i>застосовує</i> під час дослідження методи спостереження, вимірювання (розмірів, маси тіл, часу, температури повітря, води), моделювання (об'єктів природи, життєвих ситуацій), опитування (інтерв'ювання); [3 ПРО 1.4] <i>виконує</i> передбачені програмою практичні роботи за пропонованими вчителем пізнавальними і практично зорієнтованими завданнями індивідуально, у парі, трійці; [3 ПРО 1.5] [3 ГІО 7.2] <i>здійснює</i> разом із класом, батьками екскурсії до пропонованих у програмі об'єктів; [3 ГІО 8.2] <i>пояснює</i> важливість дотримання правил поведінки в природі під час екскурсії і <i>дотримується</i> їх; [3 ПРО 1.4] [3 СЗО 1.1] <i>пояснює</i> важливість дотримання правил техніки безпеки під час досліджень, практичних робіт і <i>дотримується</i> їх; [3 ПРО 1.4] [3 СЗО 1.1] <i>доцільно застосовує</i> для досліджень, практичних робіт лупу, гномон, флюгер, термометр, мікроскоп, глобус, телурій; [3 ПРО 2.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) компасу як приладу для орієнтування на місцевості; [3 ПРО 2.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) орієнтування на місцевості, як визначення свого місця розташування відносно сторін горизонту; <i>пояснює</i>, порядок роботи з компасом (покласти на долоню або горизонтальну поверхню, щоб стрілка не торкалася корпусу; витягнути пружину (аретир); повернути компас, щоб зафарбований край стрілки вказував на позначку Пн – північ) і <i>дотримується</i> його; [3 ПРО 2.1] <i>доцільно застосовує</i> для досліджень, практичних робіт компас як прилад для визначення	опитування (інтерв'ювання). Правила співпраці у групі, команді, колективних справах. Практична робота. Екскурсія. Правила безпеки під час виконання дій для пізнання довколишнього світу. Обладнання для пізнання довколишнього світу. Лупа Гномон. Флюгер. Термометр.
--	--

сторін горизонту; [3 ПРО 2.1] <i>користується</i> для пізнання довколишнього світу підручниками, атласами, гербарієм, муляжами, колекціями корисних копалин, ґрунтів, гірських порід, насіння, наборами світлин, відеоматеріалами, інформацією з науково-популярних телевізійних і радіопрограм, періодичними та науково-популярними виданнями, енциклопедіями, довідниками, сайтами Інтернету для дітей молодшого шкільного віку, Червоною книгою України; [3 ПРО 2.1] <i>презентує</i> у класі додаткову інформацію з Червоної книги України, науково-популярних теле- і радіопрограм, періодичних та науково-популярних видань, енциклопедій, довідників, сайтів Інтернету для дітей молодшого шкільного віку; [3 ПРО 2.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) муляжу як моделі певного об'єкта з гіпсу, воску тощо в натуральну величину, який точно відтворює його форму; [3 ПРО 2.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) чучела як засушеної тварини або набитої тирсою, соломою шкури тварини, що відтворює її зовнішній вигляд; [3 ПРО 2.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), карти як моделі – зменшеного зображення земної поверхні, що відображає розташовані на ній об'єкти за допомогою умовних знаків; [3 ПРО 2.2] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що карти розрізняють за об'єктом відображення (України, області, населеного пункту); [3 ПРО 2.2] <i>визначає</i> (у процесі виконання завдань) фізичну карту України, карту корисних копалин України, карту природних зон (поясів) України, карту адміністративно-територіального устрою України, контурну карту; [3 ПРО 2.1] <i>розпізнає</i> на картах умовні позначення форм земної поверхні суходолу (рівнини: височини та низовини, гори), водної поверхні (озеро, річка, море, мінеральні і термальні підземні води), корисні копалини (пісок () , граніт () , глина () , графіт () , крейда, () , кам'яна сіль () , мармур () ,	Мікроскоп. Моделі: глобус, телурій. Компас. Будова компаса. Джерела вивчення довкілля. Підручник (навчальний посібник). Атлас. Колекції (гірських порід, корисних копалин, ґрунтів, насіння). Гербарій. Набори світлин, відеоматеріали. Періодичні та науково-популярні видання. Дитячі енциклопедії, довідники. Дитячі сайти Інтернету. Науково-популярні теле- і радіопрограми. Червона книга України. Муляж. Чучело. Географічні карти: фізична карта України, корисних копалин України, природних зон України, адміністративно-територіального устрою України, контурна карта.
---	---

золото (●), нафта (▲), кам'яне вугілля (■), природний газ (□), торф (▤), залізна руда (▲), бурштин (✦)), населених пунктів, видів ґрунтів, кордонів країни, областей; [3 ПРО 2.1] <i>працює</i> правильно біля карти (стоїть впівоберта, щоб не закривати собою карту, показує указкою умовні позначення об'єктів (не назви); обводить указкою межі рівнин, гір, берегові лінії озер, морів; річки показує починаючи з витoku; під час роботи з картою називає основні і проміжні сторони горизонту (не вгорі, внизу, ліворуч, праворуч); [3 ПРО 2.1] <i>розрізняє</i> план і карту, плани / карти з різним масштабом; [3 ПРО 2.1] <i>застосовує</i> знання про план і карту для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій, для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 2.1] <i>готує</i> з допомогою дорослих фото і відеоматеріали (за наявності можливості використовувати фото і відео-пристрої) і <i>презентує</i> їх у класі; [3 ПРО 2.1] <i>узагальнює і фіксує</i> результати спостережень та <i>презентує</i> їх у вигляді, повідомлень з ілюстрацією тексту (графіками, діаграмами, таблицями, блок-картами, світлинами, малюнками, схемами), з висновками і прогнозами, висуванням питань для подальших дослідів, іншим обраним способом; веде разом з однокласниками класний календар / щоденник спостережень за сезонними змінами у природі; [3 ПРО 2.1] <i>обирає</i> серед пропонованих учителем дослідження, потрібне для знаходження відповіді на певне запитання, вирішення проблеми і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 1.1] <i>визначає</i> запитання, проблему (серед пропонованих учителем), на яке можна буде відповісти чи вирішити завдяки проведенню певного дослідження і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 1.1] <i>готує</i> презентацію і <i>презентує</i> результати вивчення довколишнього світу у вигляді слайдів, саморобних журналів, книжок, листків, стіннівок, довідників, лепбуків; [3 ПРО 2.2]	Умовні позначення на карті. План і карта. Опрацювання здобутої інформації про довколишній світ. Фіксація і узагальнення здобутої інформації (у календарі / щоденнику спостережень за погодою, блок-картах,
--	---

<i>організовує з допомогою дорослих і бере участь у заходах для презентації результатів вивчення довколишнього світу (навчальний проєкт, екологічна акція, вікторина, конкурс); [3 ПРО 2.2]</i> <i>доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: біли, жири, вуглеводи, вітаміни; компас, карта, масштаб, контурна карта, фізична карта, муляж, чучело, діаграма, графік [3 МОВ 1.6]</i>	таблицях, схемах, малюнках, світлинах, діаграмах, графіках). Результати вивчення довколишнього світу. Мультимедійна презентація. Саморобні журнали, книжки, листки, стіннівки, довідники, лепбуки. Організація навчальних проєктів, екологічних, акціях, вікторин, конкурсів). <i>Навчальні проєкти:</i> <i>«Багатошарові рідини»</i>
Концентр «Нежива природа»	
<i>досліджує нагрівання, освітлення поверхні / глобуса джерелом тепла і світла залежно від кута падіння його променів і доходить висновку про різне нагрівання і освітлення Сонцем крайніх північної і південної точок на території України за положенням земної кулі на орбіті відносно Сонця в різні пори року й відповідні відмінності у кліматі; [3 ПРО 1.4] [3 ПРО 2.1]</i> <i>пояснює причини виникнення кліматичних зон в Україні (в наслідок нерівномірного нагрівання Землі сонячними променями); [3 ПРО 1.5]</i> <i>описує зміни у природі України, пов'язані зі зміною полудневої висоти положення Сонця на небосхилі протягом року (восени, взимку, навесні, влітку); [3 ПРО 1.5]</i> <i>описує Сонце: об'єкт неживої чи живої природи; форма, властивості, зміна положення на небосхилі протягом доби; полуднева висота положення на небосхилі протягом року; його вплив на природу в Україні; значення для життя на Землі;</i>	Сонце Вплив Сонця на природу в Україні. <i>Дослідження нагрівання Сонцем крайніх північної і південної точок на території України за положенням земної кулі на орбіті відносно Сонця в різні пори року (за телурієм, схемою, малюнком, відеорядом).</i> Енергія Сонця. Значення Сонця. Кліматичні зони в Україні.

правила безпеки життєдіяльності, пов'язані з ним; додаткова інформація (про згадування у творах мистецтва, літературі, народних прикметах і обрядах тощо); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 3.1] <i>застосовує</i> знання про Сонце та його вплив на природу в Україні для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] <i>перевіряє</i> виконання завдань на визначення впливу Сонця на природу в Україні і <i>виправляє</i> помилки; [3 ПРО 1.6] <i>доцільно використовує</i> у мовленні словосполучення: кліматична зона [3 МОВ 1.6]	
<i>визначає</i> розташування земної кулі на орбіті у певну пору року (для України); [3 ПРО 1.5] <i>визначає</i> пору року в Україні за певним положенням земної кулі на орбіті відносно Сонця; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> основні та проміжні сторони горизонту: схід, захід, південь, північ, північний схід, південний схід, південний захід, північний захід і <i>пояснює</i> їх утворення; [3 ПРО 1.5] <i>записує</i> коротко назви проміжних сторін горизонту: північний схід – Пн-Сх, південний схід – Пд-Сх, південний захід – Пд-Зх, північний захід – Пн-Зх і <i>читає</i> їх короткий запис; [3 ПРО 2.2] <i>визначає</i> основні та проміжні сторони горизонту за рухом Сонця, за компасом; [3 ПРО 1.5] <i>визначає</i> розташування об'єктів довкілля за основними і проміжними сторонами горизонту (за компасом, зміною положення Сонця на небосхилі, поданою стороною горизонту, за місцевими ознаками); [3 ПРО 2.1] <i>визначає</i> розташування об'єктів на плані свого міста / села; обласного центру, столиці України на	Земля Форма і рух Землі. <i>Практична робота.</i> <i>Визначення пори року в Україні за певним положенням земної кулі на орбіті відносно Сонця і розташування земної кулі на орбіті відносно Сонця в певну для України пору року (за телурієм, схемою, малюнком, відеорядом).</i> Основні і проміжні сторони горизонту. <i>Практичні роботи.</i> <i>Визначення розташування об'єктів за сторонами горизонту на плані, карті.</i> <i>Екскурсія за маршрутом, прокладеним на плані свого населеного пункту (якщо мегаполіс, то району міста).</i>

карті України (на південному заході країни, на сході тощо); [3 ПРО 2.2] крайніх точок і географічного центру України; [3 ПРО 2.2] рухається за маршрутом, прокладеним на плані населеного пункту; [3 ПРО 3.1] читає план місцевості і географічну (фізичну) карту (показує на карті природні зони, рівнини і гори (Карпатські, Кримські), річки (Дніпро, Дністер, Дунай), озера (Ялпуг, Світязь, Синевир), моря (Чорне, Азовське) міста (Київ, своє місто (обласний центр свого міста/села), сусідні країни України; [3 ПРО 2.2] позначає на контурній карті столицю України та обласний центр своєї області; водойми України – річки (Дніпро, Дністер, Дунай), озера (Ялпуг, Світязь, Синевир), моря (Чорне, Азовське), гори (Карпатські, Кримські); [3 ПРО 2.2] визначає розташування своєї області на карті України (на півдні країни, на сході тощо), свого населеного пункту, обласного центру області на карті області (на півдні області, на сході тощо); [3 ПРО 2.2] називає форми земної поверхні на суходолі (рівнини, гори) і водні поверхні (озеро, річка, море) і наводить приклади; [3 ПРО 4.3] пояснює, що рівнинами називають майже рівну земну поверхню, на якій можуть бути яри, балки, пагорби; [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (в процесі виконання завдань), гір як високо піднятої (понад 200 м) ділянки земної поверхні і наводить приклади відповідної земної поверхні у своїй місцевості (за наявності); [3 ПРО 1.5] вирізняє гору і пагорб (до 200 м); [3 ПРО 4.3] розпізнає форми земної поверхні суходолу (гори, рівнини і на рівнині – яр, балку, пагорб) і пояснює свій вибір і водної поверхні (джерело, струмок, болото, озеро, річка, море); [3 ПРО 4.3] розпізнає у горі підніжжя, схили і вершину; [3 ПРО 4.3] виявляє розуміння (в процесі виконання	Орієнтування на місцевості за Сонцем, компасом, тіні від гномона, місцевими ознаками. Визначення розташування об'єктів за сторонами горизонту у довкіллі. План і карта. Практичні роботи. Порівняння планів і карт з різним масштабом. Читання плану місцевості, карти України за допомогою умовних позначень та масштабу. Позначення і запис назв на контурній карті водойм, гір України; Форми земної поверхні. Суходіл: рівнини, гори. Практична робота. Розпізнавання форм земної поверхні на суходолі і водні поверхні (у довкіллі, за атласом, набором фотографій, відеорядом, на плані і карті). Будова гір. Практична робота. Розпізнавання у гори підніжжя, схилів і
---	---

завдань), річки як водного потоку, що витікає з джерел, боліт чи озер й тече в заглибині, утвореній його рухом і <i>наводить</i> приклади відповідної водної поверхні у своїй місцевості (за наявності); [3 ПРО 1.5] <i>визначає</i> витік, гирло, русло, правий і лівий береги річки і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i>, що річки, які протікають по рівнині, називають рівнинними, у горах – гірськими і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 4.3] <i>визначає</i> гірські і рівнинні річки і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 4.3] <i>виявляє розуміння</i> (в процесі виконання завдань), що озера як водойми, що утворюється в заглибинах суходолу; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i>, що озера розташовані у горах називають гірськими, на рівнинах – рівнинними і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 4.3] <i>визначає</i> гірські і рівнинні озера і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 4.3] <i>виявляє розуміння</i> (в процесі виконання завдань) моря як водойми, яка відокремлена від інших суходолом, і відрізняється властивостями води (солоністю, прозорістю, температурою); [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> основні форми земної поверхні в Україні і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> гори (і їх найвищі вершини), моря; найбільші річки (Дніпро, Дністер, Дунай), озера (Ялпуг, Світязь, Синевир) України, озеро, річку, гори своєї місцевості; [3 ПРО 4.3] <i>описує</i> Землю: об'єкт неживої чи живої природи; форма; рух навколо осі та Сонця й і пов'язані з ним явища природи; основні та проміжні сторони горизонту; додаткова інформація (за наявності); [3 ПРО 1.5] <i>описує</i> земну поверхню: суходіл чи водна поверхня; якщо суходіл, то гори чи рівнина; якщо гори, то зазначає найвищу гірську вершину; якщо рівнина, то наявність пагорбів, балок, ярів; якщо водна поверхня, то джерело, річка, озеро, болото, море; якщо річка, то в яке море впадає; якщо річка чи озеро, то рівнинн(а/є) чи гірськ(а/є); прісна чи морська вода у водоймі; додаткова інформація (за наявності); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3]	<i>вершини</i> (за атласом, набором фотографій, на географічній карті); Річка. Будова річки. <i>Практична робота.</i> <i>Розпізнавання у річки витoku, гирла, русла, правого і лівого берегів</i> (за атласом, набором фотографій, на контурній карті, фізичній карті України); Рівнинні і гірські річки. <i>Практична робота:</i> <i>розпізнавання рівнинних і гірських річок</i> (за атласом, набором фотографій, відеорядом); Озеро. Гірські і рівнинні озера. Море. Форми земної поверхні в Україні. <i>Навчальні проекти:</i> «Твори мистецтва про водойми / гори»
---	---

<i>застосовує</i> знання про форму і рух Землі, сторони горизонту, земну поверхню для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] <i>перевіряє</i> виконання завдань на визначення земної поверхні, будови гори, річки і <i>виправляє</i> помилки; [3 ПРО 1.6] <i>доцільно використовує</i> у мовленні: проміжні сторони горизонту; будова гори, будова річки; гірська річка, рівнинна річка, гірське озеро, рівнинне озеро; гірська вершина, схил гори, підніжжя гори [3 МОВ 1.6]	
<i>називає</i> склад повітря (азот, кисень, вуглекислий газ та інші гази, водяна пара, дим, пил, сажа); [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> властивості повітря (без запаху, прозоре, займає повністю доступні порожнечі, пружне; при нагріванні розширюється та піднімається вгору, а при охолодженні стискається та опускається донизу; погано проводить тепло, звук, запах; розчиняється у воді; легше за воду; нагрівається від земної поверхні) і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 4.3] <i>досліджує</i> вагу повітря і води і <i>доходить</i> висновку, що повітря легше за воду; [3 ПРО 4.3] <i>розуміє</i> і <i>пояснює</i> особливості нагрівання та охолодження повітря над суходолом та водною поверхнею (нагрівається від земної поверхні; над суходолом повітря нагрівається й охолоджується швидше, ніж над водною поверхнею); [3 ПРО 1.5] <i>досліджує</i> рух повітря під час нагрівання і охолодження і <i>доходить</i> висновку, що під час нагрівання повітря піднімається, а під час охолодження опускається; [3 ПРО 1.4] <i>пояснює</i> певний напрям руху теплого і холодного повітря; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> причини виникнення вітру як руху повітря від земної поверхні, що нагрівається і охолоджується повільніше (водна поверхня) до земної поверхні, що нагрівається і охолоджується швидше (суходіл); [3 ПРО 1.5] <i>визначає</i> напрям вітру за нахилом крони дерев, напрямом диму, стрічки, флюгера (за основними і	Повітря Склад повітря. Властивості повітря. <i>Дослідження властивість повітря бути легшим за воду.</i> Нагрівання та охолодження повітря над суходолом та водною поверхнею. Рух повітря. <i>Дослідження руху повітря під час нагрівання і охолодження.</i> Виникнення вітру. <i>Практична робота: визначення напряму вітру за</i>

проміжними сторонами горизонту); [3 ПРО 1.4] <i>розуміє</i> силу вітру як його певну дію на об'єкти довкілля; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> ознаки визначення сили вітру (напряму диму над димарем, хитання дерев; розмір хвиль на водоймах, вільність руху людини, ступінь руйнації будівель і споруд) і <i>визначає</i> її (слабкий – хитаються листя і гілки дерев, легкі хвилі, дим відхиляється вбік; сильний – хитаються не лише крони, а й стовбури дерев, піняться хвилі, важко дихати навпроти вітру, дим стелиться низько; шторм – руйнує дахи, ламає дерева, збиває з ніг; ураган – спустошує все на своєму шляху); [3 ПРО 1.4] <i>розпізнає</i> умовні позначення сили вітру (слабкий – <i>Сл.</i>, сильний – <i>Сильн.</i>, шторм – <i>Шт.</i>, ураган – <i>Ур.</i>) та напряму відносно проміжних сторін горизонту (<i>Пд-Зх; Пд-Сх; Пн-Зх; Пн-Сх;</i>) і <i>застосовує</i> їх для ведення календаря (щоденника) спостережень за природою; [3 ПРО 2.2] <i>пояснює</i> значення повітря для живої природи (дихання, захист від сонячного випромінювання), вплив вітру на природу (колообіг води, запилення рослин, перенесення насіння, зміна погоди); [3 ПРО 3.1] <i>пояснює</i> використання вітру людиною (для руху засобів пересування, механізмів, отримання електроенергії); [3 ПРО 3.3] <i>висловлює</i> ціннісні судження про важливість збереження чистоти повітря; <i>називає</i> основні джерела забруднення повітря (лісові і степові пожежі, пил; вихлопи транспорту, продукти горіння у котельнях) і <i>пояснює</i> посильні для себе дії охорони повітря від забруднення (насадження рослин); [3 ПРО 3.4] <i>описує</i> повітря: об'єкт неживої чи живої природи; склад, властивості (без запаху, прозоре, займає повністю доступні порожнечі, пружне; при нагріванні розширюється та піднімається, а при охолодженні стискається та опускається; погано проводить тепло, звук, запах; розчиняється у воді; легше за воду; нагрівається від земної поверхні), причини утворення вітру і способи визначення його напряму і сили, значення повітря для живої природи, чинники його забруднення і шляхи збереження	<i>флюгером, за нахилом крони дерева, напрямом диму, стрічки.</i> Сила вітру. Практична робота: визначення сили вітру. Значення повітря для живої природи. Використання повітря людиною. Енергія вітру. Вітер рятівник і вітер руйнівник. Джерела забруднення повітря. Охорона повітря від забруднення. Навчальні проєкти: «Вітер-митець», «Вітер у
--	---

чистоти; додаткова інформація (за наявності); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 3.2] [3 ПРО 2.1] застосовує знання про склад, властивості повітря, нагрівання повітря, утворення вітру та його силу, вплив на природу для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] перевіряє виконання завдань на визначення складу, властивостей повітря, напрямку та сили вітру, його впливу на природу і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] доцільно використовує у мовленні: сила вітру, шторм, ураган [3 МОВ 1.6]	творах мистецтва, літературі, народній творчості», «Повітряна ракета»
називає властивості води (безбарвна, прозора, приймає форму посудини, текуча, може перебувати у трьох станах, переходити з одного стану в інший, у твердому стані легша, ніж у рідкому; є розчинником) і наводить приклади; [3 ПРО 4.3] досліджує, вагу 1л вода у рідкому і твердому станах і доходить висновку, що у твердому стані вона легша, ніж у рідкому і наводить приклади (лід плаває на поверхні водойм і не тоне); [3 ПРО 1.4] пояснює, що у твердому стані вода може зустрічатися в холодну пору року у вигляді снігу, інію, льоду на водоймах, на вершинах гір і круглий рік на гірських вершинах; у рідкому стані в теплу пору року у всіх водоймах України, у вигляді роси і круглий рік – у підземних водоймах, гейзерах; у стані пари – круглий рік у повітрі, а також у вигляді туману, хмар, пари гейзерів; [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (в процесі виконання завдань), що за наявністю розчиненої у воді солі розрізняють водойми з морською і прісною водою та наводить приклади; [3 ПРО 1.5] називає джерела прісної води (опаді, прісні водойми, підземні води); [3 ПРО 1.5] називає найбільші в Україні водойми з морською водою (Чорне і Азовське моря) і прісною (озера – Ялпуг, Світязь, Синевир; річки – Дунай, Дніпр, Дністер, Буг); [3 ПРО 1.5] досліджує температуру замерзання прісної та морської води і доходить висновку про те, що температура замерзання морської води нижча і тому	Вода у природі. Властивості води. Знаходження води на території України у трьох станах. Дослідження ваги однакової 1 л води у твердому і рідкому стані. Вода – розчинник. Розчинні та нерозчинні речовини. Практична робота: визначення розчинних та нерозчинних у воді речовин (сіль, сода, пісок, глина, соняшникова олія). Склад води. Прісна та морська

у холодну пору року солоні водойми замерзають рідше, ніж прісні; [3 ПРО 1.4] <i>досліджує</i> можливості прісної та морської води утримувати на поверхні різні за вагою і матеріалом тіла; [3 ПРО 1.4] <i>пояснює</i> значення води для живої природи, вплив води на природу; [3 ПРО 3.1] <i>пояснює</i> використання води людиною (для руху засобів пересування, механізмів, отримання електроенергії, підтримання чистоти тіла, одягу, осель, приготування їжі, обігрів, загартовування, лікування); [3 ПРО 3.2] <i>висловлює</i> ціннісні судження про важливість збереження чистоти води та її економного використання; <i>називає</i> основні джерела забруднення води (забруднення узбережжя водойм, використання хімікатів для миття посуду, сантехніки, прання, оброблення полів) і <i>пояснює</i> посильні для себе дії охорони води від забруднення (прибирання сміття після відпочинку біля водойм) та її економного використання (закривати кран під час намилювання рук; користуватись склянкою з водою для споліскування зубів під час їх чищення, закривати кран міцно; приймати душ замість ванни); [3 ПРО 3.2] <i>описує</i> воду: об'єкт неживої чи живої природи; властивості, у тому числі зміни стану; стани води у природі; колообіг у природі; прісна і морська вода; значення для живої природи; посильні дії для збереження її чистоти та економного використання; додаткова інформація (про згадування у творах мистецтва, літературі, народних прикметах і обрядах тощо); <i>застосовує</i> знання про воду та її властивості, у тому числі стани води, колообіг води у природі, морську і прісну воду та її значення для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 2.1] <i>перевіряє</i> виконання завдань щодо визначення властивостей води, її станів, колообігу води у природі, морської і прісної води, значення для природи та <i>виправляє</i> помилки; [3 ПРО 1.6] <i>доцільно використовує</i> у мовленні терміни:	вода. Водойми України з прісною і морською водою. <i>Дослідження температури замерзання солоної і морської води.</i> <i>Дослідження здатності прісної і морської води утримувати на поверхні різні за вагою і матеріалом тіла.</i> Значення води для живої природі. Використання води людиною. Енергія води. <i>Дослідження. Економне використання природних ресурсів (витрати води за показниками лічильника)</i> Джерела забруднення води. Охорона води. <i>Навчальні проекти: «Мінеральні води України», «Вода-мистець», «Вода у творах мистецтва, літературі, народній</i>
--	---

гейзер, термальні води, мінеральна вода, прісна вода, морська вода; [3 МОВ 1.6]	творчості», Гейзери. Термальні і мінеральні води України.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) гірських порід як природних тіл неживої природи, що знаходяться на поверхні або в надрах землі; [3 ПРО 1.5] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) корисних копалин як гірських порід, що видобувають з глибин землі для використання людиною; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> гірські породи (пісок, глина, граніт, мрамур, кам'яне вугілля, крейда, нафта, природний газ, кухонна сіль, торф, залізна руда, графіт, бурштин, озокерит, золото); [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> властивості піску, глини, граніту, мармуру, кам'яного вугілля, крейди, нафти, природного газу, кухонної солі, торфу, залізної руди, графіту, бурштину, озокериту, золота; [3 ПРО 4.3] <i>розпізнає</i> пісок, глину, граніт, мрамур, кам'яне вугілля, крейду, нафту, природний газ, кухонну сіль, торф, залізну руду, графіт, бурштин, озокерит, золото за зовнішнім виглядом, описом властивостей і пояснює свій вибір; [3 ПРО 4.3] <i>наводить приклади</i> корисних копалин, що зустрічаються в природі у твердому стані (пісок, глина, мрамур, граніт, крейда, кам'яне вугілля, кам'яна сіль) рідкому (нафта) та газоподібному (природний газ); [3 ПРО 4.3] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що відповідно до використання корисні копалини бувають паливні / горючі (торф, кам'яне вугілля, природний газ, нафта), рудні (залізна руда, золото) і нерудні / будівельні (пісок, глина, граніт, крейда); [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> будівельні, горючі, рудні корисні копалини; [3 ПРО 4.3] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) родовища гірських порід як місця їх залягання у великій кількості; [3 ПРО 1.5] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що відповідно до глибини залягання корисних копалин та їхнього стану для їх видобутку	Гірські породи та корисні копалини Різноманітність гірських порід. <i>Практична робота. Розпізнавання корисних копалин (у колекції корисних копалин, за світлинами).</i> Властивості гірських порід. Види корисних копалин: металеві / рудні металеві, нерудні (будівельні), паливні / горючі. Родовища гірських порід. Видобування корисних копалин різними способами.

використовують буріння свердловин, спорудження шахт, відкритим способом (кар'єри); [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> спосіб видобування корисних копалин за назвою, зазначеним станом, глибиною залягання; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> по 1-2 корисні копалини кожного виду і стану, які видобувають в Україні; по 1-2 корисні копалини своїй місцевості (за наявності); <i>показує</i> на карті корисні копалини України (пісок, глина, граніт, нафта, вугілля, крейда, кам'яна сіль, мармур, торф, природний газ, бурштин, залізна руда, графіт, озокерит, золото), місця їх видобування за умовними позначеннями; [3 ПРО 4.3] <i>пояснює</i> значення корисних копалин для господарської діяльності людини, правила раціонального, економного використання корисних копалин і виконує посильні для себе дії і наводить приклади; [3 ПРО 3.1] <i>описує</i> гірську породу: об'єкт неживої чи живої природи; назва; стан – твердий, рідкий, газ; властивості; корисна копалина чи ні; якщо корисна копалина, то її вид, застосування у господарській діяльності людини; умовне позначення, спосіб і місце видобування в Україні (<i>показує на карті за умовним позначенням</i>); важливість економного використання; додаткова інформація (про згадування у творах мистецтва, літературі, народних прикметах і обрядах тощо); [3 ПРО 1.5] <i>застосовує</i> знання про гірські породи, корисні копалини України для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, <i>складання</i> пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] <i>перевіряє</i> виконання завдань на визначення гірських порід та корисних копалин України, їх видів, станів, способів видобування та їх значення для природи і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: гірські породи, бурштин, озокерит, залізна руда, графіт, торф, свердловина, шахта, буріння, відкритий спосіб видобування, металева / рудна, нерудна / будівельна корисна копалина, паливна/горюча корисна копалина [3 МОВ 1.6]	Корисні копалини України. <i>Практичні роботи:</i> ознайомлення з колекцією корисних копалин України; <i>показ родовищ корисних копалин (торфу, кам'яного вугілля, природного газу, бурштину) на карті корисних копалин України.</i> Значення корисних копалин для господарської діяльності людини. Використання корисних копалин людиною. <i>Навчальні проєкти:</i> «Корисні копалини України», «Лікування у соляних шахтах України», «Лікувальні властивості озокериту», «Твори мистецтва з бурштину».
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання	Ґрунт

завдань), що вид ґрунту залежить від його складу (кількості, піску, каміння, глини, перегною, вологи, повітря тощо); <i>називає</i> види ґрунтів; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> види ґрунтів України: дерново-підзолисті, сірі лісові, чорнозем, каштанові, лучні, буроземи, коричневі; [3 ПРО 4.3] <i>розпізнає</i> за зовнішнім виглядом (за колекцією ґрунтів, світлинами) ґрунти України (дерново-підзолисті, сірі лісові, чорнозем, каштанові, лучні, буроземи, коричневі) і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ПРО 4.3] <i>показує</i> на карті різні види ґрунтів України; [3 ПРО 2.2] <i>досліджує</i> розташування ґрунтів в кожній природній зоні України і <i>доходить висновку</i> про певне розташування ґрунтів в кожній природній зоні України; [3 ПРО 1.4] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань), що ґрунт утворюється з гірських порід і вирізняється від них родючістю; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> як з гірських порід утворюються ґрунти; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i>, чому найбільшою родючістю визначаються чорноземи; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> як доглядати за ґрунтом, щоб підвищити його родючість (спушування, полів, удобрення, виполювання бур'янів); [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> значення ґрунтів для живої природи; [3 ПРО 3.1] <i>висловлює</i> ціннісні судження про важливість збереження чистоти ґрунтів та догляду за ними; [3 ПРО 4.2] <i>називає</i> основні джерела забруднення ґрунтів і <i>пояснює</i> посильні для себе дії охорони ґрунтів від забруднення (прибирання сміття після відпочинку, сортування сміття) та її догляду за ним (спушування, полив, виполювання бур'янів); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 3.4] <i>описує</i> ґрунт: що називають ґрунтом; об'єкт неживої чи живої природи; утворення, склад; основна властивість; вид ґрунту; значення для живої природи; догляд за ґрунтом, посильні дії для його збереження; додаткова інформація (про згадування у	Склад ґрунту. Види ґрунтів. Ґрунти України. <i>Практична робота: розпізнавання ґрунтів України (за колекцією ґрунтів).</i> <i>Практична робота: показ різних видів ґрунтів на карті ґрунтів України</i> <i>Дослідження розташування ґрунтів в кожній природній зоні України і визначення видів ґрунтів своєї місцевості, визначення виду ґрунту, який переважає.</i> Утворення ґрунту. Основна властивість ґрунтів: родючість. Догляд за ґрунтом. Значення ґрунтів для живої природи. Джерела забруднення ґрунтів. Охорона ґрунтів. <i>Навчальні</i>
---	---

творах мистецтва, літературі, народних прикметах і обрядах тощо); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 2.1] застосовує знання про ґрунт, його склад, властивість та значення, про типи ґрунтів України для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] перевіряє виконання завдань на визначення властивості ґрунту та значення для природи визначення ґрунтів України і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] доцільно використовує у мовленні словосполучення: дерново-підзолисті, сірі лісові, чорнозем, каштанові, лучні, буроземи, коричневі ґрунти [3 МОВ 1.6]	проекти: «Чорноземи України», «Для кого ґрунт – домівкою»
встановлює залежність між зміною пір року і погодою і наводить приклади (зміна температури, видів опадів, стану неба, сила вітру); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 3.1] розпізнає і пояснює сутність та чинники сезонних погодних явищ, пов'язані із силою вітру; опадами, температурою повітря; [3 ПРО 1.5] узагальнює і порівнює результати спостережень за погодою за місяць, певну пору року; [3 ПРО 1.5] описує погоду: пора року, число і місяць, зазначає, якщо це день сонцестояння або рівнодення; наявність / відсутність опадів; якщо є опади, то які (дощ, сніг, град); зазначає, якщо є туман, роса / іній, гроза, вітер; якщо є вітер, то визначає його силу (слабкий, сильний, шторм, ураган) і напрям за основними і проміжними сторонами горизонту; зазначає за наявністю сезонні погодні явища; додаткова інформація (народні прикмети і передбачення погоди тощо); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 2.1] розуміє клімат як багаторічний режим погоди для певної місцевості; [3 ПРО 1.5] знає, що для опису клімату узагальнюють відомості про погоду (температуру, кількість опадів у вигляді дощу і снігу, силу і напрям вітру тощо) за багато років; [3 ПРО 1.5] розпізнає за описом клімат України і пояснює свій вибір; [3 ПРО 4.3] описує клімат України за поданим планом; [3	Погода Показники погоди: в різні пори року. <i>Практична робота:</i> розпізнавання сезонних погодних явищ (за атласом, набором фотографій, відеорядом, описом). Дії людини під час стихійних лих, пов'язаних з погодними явищами. Клімат. Клімат України. <i>Практична робота:</i> визначення середньої температури повітря, влітку і взимку. <i>Екскурсія:</i> Ознайомлення із сезонними погодними явищами природи (за

ПРО 2.1] <i>застосовує</i> знання про погоду, сезонні погодні явища, клімат для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] <i>перевіряє</i> виконання завдань на визначення сезонних погодних явищ, клімату і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: клімат [3 МОВ 1.6]	вибором учителя: до парку, водойми). <i>Навчальні проекти:</i> «Казки, прислів'я і приказки, вірші, пісні, твори мистецтва про шторм, заметіль, бурю тощо», «Області-рекордсмени за кількістю опадів, найвищою і найнижчою температурою в Україні»
Концентр «Жива природа»	
<i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) органу як частини тіла об'єкта живої природи, який має однаковий склад і виконує певні призначення (живлення, дихання, розмноження тощо) і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> органи рослин, тварин, людини; [3 ПРО 1.5] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) системи органів як взаємопов'язану сукупність органів, які мають спільні риси будови, а також виконують однакову функцію і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> системи органів рослин, тварин, людини; [3 ПРО 1.5] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) організму як тіла живої природи, у якому робота окремих органів залежить від роботи системи (взаємопов'язаних як ціле) органів і навпаки; частини якого (органи) функціонують разом як система; це жива істота, яка володіє сукупністю властивостей (живлення, дихання, розмноження, розвиток) і <i>наводить</i> приклади; <i>називає</i> ознаки організмів і <i>наводить</i> приклади (люди, тварини, рослини, гриби, бактерії, віруси); [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3] <i>застосовує</i> знання про організми для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] <i>перевіряє</i> виконання завдань на визначення	Організми Орган. Система органів. Організм. Віруси, бактерії, гриби, рослини, тварини, люди – організми.

органів, системи органів, організмів і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: орган, система органів, організми [3 МОВ 1.6]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що гриби – організми, які виявляють ознаки і тварин, і рослин; [3 ПРО 1.5] називає ознаки грибів як організмів (за способом живлення), притаманні рослинам (всмоктують поживні речовини, виробляють вітаміни) і тваринам (споживають готові речовини); [3 ПРО 1.5] пояснює відмінність грибів як живих організмів від об'єктів неживої природи, рукотворних об'єктів довкілля; [3 ПРО 1.5] пояснює будову гриба (шарпинка, ніжка, грибниця в ґрунті); [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), грибів-паразитів, як таких що можуть існувати тільки у об'єктах живої природи, за рахунок яких живляться; [3 ПРО 1.5] пояснює що гриби-паразити викликають захворювання рослин, тварин, людей; [3 ПРО 1.5] пояснює засоби запобігання грибковим захворюванням і застосовує їх; [3 ПРО 1.5] [3 СЗО 1.1] розпізнає і називає їстівні (білий, лисичка, опеньок, сморчок) та отруйні (поганка, мухомор) гриби; [3 ПРО 4.3] розрізняє у довкіллі, на малюнках, світлинах їстівні та отруйні гриби своєї місцевості і пояснює свій вибір; [3 ПРО 4.3] пояснює правила збирання грибів (зрізати, зберігаючи грибницю у ґрунті; збирати далеко від автошляхів, підприємств) і застосовує їх; [3 СЗО 2.1] пояснює значення грибів для живої природи; [3 ПРО 3.1] застосовує знання про будову грибів, гриби-паразити, отруйні й їстівні гриби для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] перевіряє виконання завдань на виокремлення	Гриби – живі організми. Органи грибів (на прикладі шарпинкового). Практична робота: ознайомлення із виглядом грибів (шарпинкових) за атласом, набором фотографій, відеорядом. Гриби-паразити. Гриби їстівні та отруйні. Практична робота: розпізнавання їстівних та отруйних грибів (за атласом або набором фотографій, відеорядом). Правила збирання грибів Значення грибів для живої природи.

грибів серед об'єктів неживої природи, рукотворних об'єктів довкілля; визначення будови грибів та розрізнення їстівних та отруйних грибів, правила збирання грибів і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] доцільно використовує у мовленні слова: гриб, грибниця, шапинка, ніжка, шапинковий гриб, гриб-паразит [3 МОВ 1.6]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що рослини – організми; [3 ПРО 1.5] пояснює, що рослини живляться речовинами, які самі утворюють з об'єктів неживої природи (з повітря – вуглекислий газ, з ґрунту – воду, інші речовини); [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) кореня як органу рослини, що слугує для закріплення і утримання рослини у ґрунті та всмоктування з ґрунту усього необхідного для створення поживних речовин; [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) стебла як органу рослини, за допомогою якої переносяться вода, інші речовини від кореня до листків, квітів, плодів; [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) листка як органу рослини, за допомогою якого вона дихає; [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) квітки, як органу рослини з якої утворюється плід; у квітці розрізняють серцевину і пелюстки навколо неї; [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) плоду як органу рослини, що містить насіння та слугує для захисту і розповсюдження насіння, забезпечуючи його поживними речовинами до пророщення і наводить приклади; [3 ПРО 1.5] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) ягоди як соковитого багатонасінного плоду з захисною шкіркою, насіння якого містяться безпосередньо в соковитій частині і наводить приклади (смородина, виноград, агрус, журавлина, чорниця, хурма, помідор); [3 ПРО 1.5]	Рослини – організми. <i>Органи рослин.</i> Корінь. Стебло. Листок. Квітка. Плоди: ягода, ягодоподібні, яблуко, кістянка, багатокістянка, гарбузина, супліддя, біб, коробочка, стручок, горіх, зернівка. <i>Практична робота: розпізнавання плодів:</i> ягода, ягодоподібні, яблуко, кістянка,

виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) ягодоподібних плодів як соковитих плодів, здебільшого з багатьма насінинами і <i>наводить приклади</i> (апельсин, лимон, мандарин, кавун, гарбуз, огірок, суниця); [3 ПРО 1.5]	багатокістянка, гарбузина, <i>супліддя</i>, біб, <i>коробочка</i>, стручок, горіх, зернівка. (за атласом, набором фотографій чи відеорядом, гербарним матеріалом, набором насінин).
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) яблука як соковитого багатонасінного плоду з захисною шкіркою, насіння якого містяться в спеціальних камерах і <i>наводить приклади</i> (яблуко, груша, айва, горобина); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) кістянки як соковитого з однією здерев'янілою насіниною плоду, що утворюється з однієї квітки і <i>наводить приклади</i> (вишня, слива, абрикос, черешня, персик); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) багатокістянки як соковитого плоду, утвореного з кількох плодів кістянок і <i>наводить приклади</i> (малина, ожина); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) гарбузини як соковитого багатонасінного плоду з твердим зовнішнім шаром і <i>наводить приклади</i> (кавун, гарбуз, огірок); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) супліддя як кількох соковитих багатонасінних плодів, що зрослися і <i>наводить приклади</i> (шовковиця, ананас); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) бобу як сухого плоду, що розкривається при дозріванні на дві стулки, до яких кріпляться насінини і <i>наводить приклади</i> (горох, квасоля, арахіс); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) коробочки як сухого плоду з багатьма насінинами, що розкривається при дозріванні на кілька ступок і <i>наводить приклади</i> (мак, бавовник); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) стручка як сухого плоду, що розкривається при дозріванні двома стулками, до яких насінини не кріпляться і <i>наводить приклади</i> (капуста, редька); [3 ПРО 1.5]	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) горіху як сухого твердого здерев'янілого	

плоду з однією насінною, що самотійно не розкривається при дозріванні) і наводить приклади (ліщина, горіх; [3 ПРО 1.5]) виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) зернівки як сухого твердого плоду, що не розкривається при дозріванні через зростання плоду з насінням і наводить приклади (жито, пшениця, ячмінь); [3 ПРО 1.5] розпізнає за зовнішнім виглядом плоди: ягода, ягодоподібні, яблуко, кістянка, багатокістянка, гарбузина, супліддя, біб, коробочка, стручок, горіх, зернівка; [3 ПРО 4.3] пояснює значення плодів у розповсюдженні насіння в природі; [3 ПРО 3.1] називає по 1-2 рослини з плодами ягода, ягодоподібні, яблуко, кістянка, багатокістянка, гарбузина, супліддя, біб, коробочка, стручок, горіх, зернівка; [3 ПРО 4.3] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) насіння як органу рослини, що міститься у плоді і слугує для її розмноження; [3 ПРО 1.5] розрізняє за формою насінини рослин найближчого оточення; [3 ПРО 4.3] розрізняє плоди і насіння і наводить приклади; [3 ПРО 4.3] досліджує форму насіння і встановлює спосіб його розповсюдження (пух, крилатки, парашутики, гачки); [3 ПРО 1.4] пояснює значення кореня, стебла, листків, квітки, плоду з насінням для життя і розвитку рослини; [3 ПРО 1.5] називає органи живлення (корінь, стебла), дихання (усі органи: листя, пагони, стебла, корінь), розмноження (насіння, листки, пагони, корінь), опори (корінь), руху (стебло, листя, квіти) рослин; [3 ПРО 1.5] пояснює, що дихання відбувається постійно але посилюється або послаблюється залежно від температури повітря і освітленості; [3 ПРО 1.5] пояснює способи розмноження рослин насінням, листками, пагоном, коренем і наводить приклади; [3 ПРО 1.5] пояснює способи розмноження рослин найближчого оточення і наводить приклади;	Насіння. Практична робота. Розпізнавання рослин за плодами і насінням (за атласом, набором світлин чи відеорядом, гербарним матеріалом, набором насінин і плодів, реальних об'єктів); Дослідження залежності форми насіння від способу його розповсюдження. Значення кореня, стебла, листків, квітки, плоду з насінням для рослини. Органи живлення, дихання, розмноження, опори і руху рослин.
--	--

називає по 1-2 рослини з різними способами розмноження; [3 ПРО 1.5] розмножує рослини (фіалку – листям; вербу – пагоном; картоплю – бульбою; полуницю – вусиком; квасолю, пшеницю, соняшник – насінною); [3 ПРО 1.4] [3 ПРО 4.3] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що групу водоростей вирізняє від інших груп рослин відсутність органів (немає кореня, стебла, листків, квіток, а відповідно і плодів з насінням) всім тілом; мохів вирізняє від інших груп рослин відсутність кореня, квіток і відповідно плодів з насінням (розмножуються спорами), у них є тільки такі органи, як стебло і листки; папоротей вирізняє від інших груп рослин відсутність квіток, а відповідно і плодів з насінням, у них є тільки такі органи, як корінь, стебло і листки; хвойних рослин вирізняє від інших груп рослин відсутність таких органів як квітки і плоди, насіння у них утворюється у видозміненому пагоні, який називається шишкою; квіткових рослин вирізняє від інших груп рослин наявність усіх органів; [3 ПРО 1.5] пояснює значення рослин для тварин, людини (харчування, одяг, ліки, матеріали, краса, захист ґрунту від вивітрювання, висушування); [3 ПРО 3.1] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що у під час живлення рослини збагачують повітря киснем; [3 ПРО 1.4] називає і розпізнає у довкіллі, за світлинами, ілюстраціями, відеорядом рослини з Червоної книги України (по 1-2 водорості, мохи, папороті, хвойні і квіткові) [3 ПРО 2.1] описує рослини: назва; водорість, мох, папороть, хвойна чи квітова; якщо квітова, то дерево, кущ чи трав'яниста; форму, розмір і наявність запаху у квітів; зазначає, якщо ранньоквітуча; дикоросла чи культурна; лікарська чи отруйна; якщо культурна, то визначає – зернова, бобова, овочева, баштанна, плодова, технічна чи декоративна; якщо дика, то – бур'ян чи ні; який плід і насіння, спосіб розмноження; занесена чи ні її назва до Червоної книги; додаткова інформація (про	<i>Практична робота: розмноження рослин різними способами.</i> Різноманітність рослин за системами органів: водорості, мохи, папороті, хвойні, квіткові рослини. <i>Практична робота: розпізнавання водоростей, мохів, папоротей, хвойних, і квіткових рослин (за атласом, набором світлин чи відеорядом, гербарним матеріалом, в довкіллі);</i> Значення рослин для живої природи. Охорона рослин. Рослини, назви яких занесені до Червоної книги України. <i>Екскурсія. Ознайомлення з різноманітністю рослин (у лісі, лісництві, на луку, ділянці сільського господарства, іншій зеленій зоні за містом / селом).</i>
---	--

згадування у творах мистецтва, літературі, народних прикметах і обрядах тощо); [3 ПРО 1.5] застосовує знання про органи рослин, органи живлення, дихання та розмноження рослин, рослини із Червоної книги України для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] перевіряє виконання завдань на визначення органів рослин системи органів рослин для живлення, дихання, розмноження, рослин із Червоної книги України і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: ягода, ягодоподібні, яблуко, кістянка, багатокістянка, гарбузина, супліддя, біб, коробочка, стручок, горіх, зернівка; водорість, мох, папороть, черенок, живець, пагон, клубінь, вусик [3 МОВ 1.6]	<i>Навчальні проєкти:</i> «Школа – квітник» (висаджування кімнатних рослин або клумби і догляд за ними), «Квітковий календар», «Зелена аптека», «Город на підвіконні» (висаджування петрушки, укропу), «Рослини-хижаки», «Рослини – символи України», «Рослини – народні обереги», «Рослини в українському віночку», «Рослини-фітонциди», «Рослини-медоноси». «Райдужний букет»
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що тварини – організми; [3 ПРО 1.5] пояснює основну відмінність тварин від рослин (не створюють поживних для свого розвитку речовин з об'єктів неживої природи, а живляться рослинною і тваринною їжею); [3 ПРО 1.5] розрізняє тварин і рослини і пояснює свій вибір; [3 ПРО 4.3] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що рослиноїдними називають тварин, які живляться рослинами; твариноїдними (хижими), – які живляться іншими тваринами; всеїдними, – які живляться як рослинами, так і іншими тваринами і <i>наводить приклади</i> (серед риб, земноводних, плазунів, комах, павуків, птахів, звірів); [3 ПРО 4.3] називає і розпізнає по 4-5 рослиноїдних, твариноїдних і всеїдних тварин; [3 ПРО 4.3] встановлює залежність між способом живлення і особливостями будови та поведінки тварин у природі; [3 ПРО 1.5] пояснює, що гострий дзьоб, ікла і кігті – допомагають хижакам ловити здобич; різці – розгризати гілки і <i>наводить приклади</i>; [3 ПРО 1.5] пояснює як тварини захищаються від хижаків (колір хутра, шкіри, форма тіла, роги, скидання	Тварини – організми. <i>Практична робота:</i> розпізнавання тварин (за атласом, набором фотографій чи відеорядом). Живлення тварин. Рослиноїдні, твариноїдні / м'ясоїдні (хижі) і всеїдні тварини. <i>Практична робота:</i> розпізнавання за зовнішнім виглядом тварин з різним способом живлення і пристосування тварини до захисту від хижаків (за атласом, набором фотографій, відеорядом). Анабіоз у тварини <i>Практична</i>

частини тіла тощо) і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> як тварини пристосовуються до несприятливого режиму харчування (анабіоз, міграція) і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> причини особливого життя риб, комах і звірів взимку; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> по 3-4 тварини, що впадають а анабіоз, мігрують; [3 ПРО 4.3] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань), що осілими називають птахів, які не мігрують, кочовими – що переселяються на відносно невеликі території, перелітними – що періодично мігрують і <i>наводить приклади</i>; <i>пояснює</i> причини відльоту перелітних і переселення кочових птахів; [3 ПРО 4.3] <i>називає і розпізнає</i> по 2-4 осілих, перелітних і кочових птахів своєї місцевості; [3 ПРО 4.3] <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань), що тварини можуть розмножуватись по-різному: відкладанням яєць, метанням ікри, народжуванням живих дитинчат і <i>наводить приклади</i>; [3 ПРО 1.5] <i>розпізнає і називає</i> по 1-2 тварини, які розмножуються відкладанням яєць, метанням ікри, народжуванням живих дитинчат; <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) потомства як дитинчат тварин; [3 ПРО 4.3] <i>пояснює</i> чим різняться риби, земноводні, плазуни, птахи, комахи, павуки звірі (ссавці) за способом розмноження і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 4.3] <i>пояснює</i> чим різняться звірі (ссавці) від інших груп тварин за способом вигодовування потомства і <i>наводить приклади</i>; [3 ПРО 4.3] <i>досліджує</i> зовнішню будову і спосіб вигодовування потомства риб та ссавців і <i>доходить висновку</i> про те, що дельфіни – ссавці, а акули – риби; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3] <i>розуміє</i>, що тварини по-різному піклуються про своє потомство і <i>наводить приклади</i>; [3 ПРО 1.5] <i>досліджує</i> особливості піклування самців і самок про потомство і <i>доходить висновку</i> про те, що у різних тварин у догляді за потомством беруть	<i>робота: розпізнавання тварини, впадають в анабіоз</i> (за атласом, набором фотографій чи відеорядом). Птахи: осілі, кочові, перелітні. <i>Практична робота: розпізнавання осілих, кочових і перелітних птахів</i> (за атласом, набором світлин чи відеорядом). <i>Розмноження тварин і піклування про потомство.</i> Вигодовування потомства звірями (ссавцями) <i>Дослідження ознак</i>
--	--

активну участь як самиці, так і самці; [3 ПРО 1.4] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що тварин розрізняють за органами дихання: тих, що дихають через шкіру, зябрами, легеньми і наводить приклади; [3 ПРО 1.5] встановлює залежність між органами дихання тварин і середовищем їх існування; [3 ПРО 1.5] розпізнає і називає по 4-5 тварин з різними органами дихання; [3 ПРО 4.3] виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) теплокровних тварин, як тварин, у яких температура тіла не залежить від температури середовища і холоднокровних тварин, як тварин, у яких температура тіла залежить від температури середовища; [3 ПРО 1.5] називає і розпізнає у довкіллі, за світлинами, ілюстраціями, відеорядом тварин з Червоної книги України (по 1-2 риби, земноводні, плазуна, комахи, павука, птаха, ссавця) пояснює значення тварин для рослин, людини; [3 ПРО 4.3] [3 ПРО 2.1] описує тварин: назва; риба, земноводне, плазун, комаха, павук, птах чи звір (ссавець), ракоподібні, черви, молюски; якщо птах, то перелітний, осілий чи кочовий; рослиноїдна, твариноїдна / хижа чи всеїдна; якщо рослиноїдна, то впадає чи не впадає в анабіоз; якщо не впадає, то як живиться; дика чи свійська; як піклується про потомство; чим вона шкодить і/або допомагає людині; додаткова інформація (про згадування у творах мистецтва, літературі, народних прикметах і обрядах тощо); [3 ПРО 1.5] збирає насіння і підгодовує птахів; [3 ПРО 3.2] застосовує знання про органи тварин, системи органів тварин для живлення, дихання і розмноження, тварин із Червоної книги України для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] перевіряє виконання завдань на визначення органів тварин, системи органів тварин для живлення, дихання, розмноження і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: рослиноїдні тварина, твариноїдна	схожості і відмінностей дельфінів і акул. Дослідження особливостей піклування самців і самиць про потомство (за відео фрагментами) Дихання тварин. Кровоносна система тварин Тварини, назви яких занесені до Червоної книги України. Значення тварин для живої природи. Охорона тварин. Екскурсія. Ознайомлення з різноманітністю тварин (у лісі, лісництві, на луку, ділянці сільського господарства, іншій зеленій зоні за містом/селом). Навчальні проєкти: «Тварини на рушнику та вишиванці», «Пташина їдальня», «Хто годується нектаром?», «Яку людину називають совою, а яку жайворонком і чому?», «За які риси і чому людину називають хамелеоном?»
--	---

тварина, хижа тварина, всеїдна тварина, ссавець, осілий птах, кочовий птах, перелітний птах, потомство, анабіоз[3 МОВ 1.6]	
<i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань), що люди – організми; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> відмінність людини від тварин, рослин (мислення, мова і праця); [3 ПРО 1.5] <i>називає і розрізняє</i> системи органів людини (травна, дихальна, кровоносна, опорно-рухова, нервова) і <i>пояснює</i> їх функції в організмі людини; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3] <i>пояснює</i> залежність між будовою, функціями органів та систем органів у тілі людини і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 1.5] <i>називає і розрізняє</i> органи травної системи організму людини (ротова порожнина і зуби (їх типи), глотка, стравохід, печінка, шлунок, підшлункова залоза, товстий кишечник, тонкий кишечник, пряма кишка) і <i>пояснює</i> їх функції; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> захворювання травної системи (отруєння), їх чинники (недоїдання та переїдання, порушення режиму харчування, питного режиму, вживання шкідливих (солодощі, газовані солодкі напої, жирна, копчена їжа; неякісні продукти) і <i>пояснює</i> дії для їх запобігання (ретельного пережовування їжі, чищення зубів, вживання митих овочів і фруктів, збалансоване харчування: білки, жири, вуглеводи і вітаміни; підтримання нормальної маси тіла, вибір продуктів за терміном придатності за маркуванням); [3 СЗО 1.1] <i>складає</i> раціон здорового харчування на тиждень; [3 СЗО 1.1] <i>називає</i> ознаки харчового отруєння (біль у животі, нудота, температура, блювання, розлад роботи шлунку), його чинники і <i>пояснює</i> першу допомогу при харчовому отруєнні (промивання шлунку, вживання великої кількості води); [3 СЗО 1.1] <i>пояснює</i> згубну дію токсичних речовин на здоров'я; [3 СЗО 2.5] <i>визначає</i> параметри відповідності росту масі тіла (число, яке одержують при відніманні 1 метра від зросту людини в сантиметрах); [3 СЗО 3.2]	Люди — організми. Організм людини. Системи органів людини. та їх функції та значення для життя. Травна система. Органи системи травлення. <i>Практична робота:</i> визначення складу продуктів та термінів придатності за написами на упаковках. <i>Практичні роботи:</i> <i>складання раціону здорового (збалансованого) харчування;</i> <i>складання пам'ятки першої допомоги під час харчового отруєння.</i> <i>Дослідження відповідності змін</i>

<i>називає і розрізняє органи дихальної системи організму людини (носова порожнина, гортань, бронхи, трахея, легені) і пояснює їх функції; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3]</i> <i>називає захворювання органів дихання (нежить, ангіна, тонзиліт, бронхіт, запалення легень), їх чинники і пояснює дії для їх запобігання; [3 СЗО 1.1]</i> <i>досліджує вплив тютюнового диму на живі організми (на прикладі рослини у банці з тютюновим димом) і доходить висновку про негативний вплив на їх розвиток і тривалість життя; [3 ПРО 1.5] [3 СЗО 2.4]</i> <i>досліджує частоту вдихів у стані спокою і після фізичних навантажень і доходить висновку, що фізичні навантаження впливають на частоту вдихів, а відповідно й на роботу серця; [3 ПРО 1.4] [3 СЗО 3.2]</i> <i>вимірює кількість вдихів за хвилину у стані спокою та порівнює з нормами (14-22 вдихів за хвилину); [3 ПРО 1.4] [3 СЗО 3.2]</i> <i>називає і розрізняє органи кровоносної системи організму людини (серце, судини) і пояснює їх функції; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3]</i> <i>називає захворювання кровоносної системи, їх чинники і пояснює дії для їх запобігання; [3 СЗО 1.1]</i> <i>досліджує частоту серцевих скорочень (пульсу) у стані спокою і після фізичних навантажень і доходить висновку, що фізичні навантаження впливають на частоту пульсу, а відповідно й на роботу серця; [3 ПРО 1.4] [3 СЗО 3.2]</i> <i>вимірює пульс на початку і наприкінці занять з фізичної культури та порівнює з нормами (60-90 ударів за хвилину); [3 ПРО 1.4] [3 СЗО 3.2]</i> <i>називає і розрізняє органи опорно-рухової системи організму людини – скелет (кістки черепа, грудної клітки (хребет, ребра, грудна кістка) та кістки кінцівок), м'язи і пояснює їх значення для організму; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3]</i> <i>називає захворювання опорно-рухової системи (забиття, перелом), їх чинники (малорухливий спосіб життя, недотримання правил катання на роликах, ковзанах, скейті, самокаті, велосипеді) і пояснює дії</i>	<i>власних показників маси тіла та зросту нормам за рік. Порівняння з показниками вимірювання у 2 класі.</i> Дихальна система. Органи системи дихання людини. <i>Дослідження впливу тютюнового диму на живі організми (на прикладі рослини у банці з тютюновим димом).</i> <i>Дослідження частоти вдихів у стані спокою і після фізичних навантажень.</i> <i>Практична робота: вимірювання кількості вдихів за хвилину.</i> Кровоносна система. Органи кровоносної системи. <i>Дослідження частоти серцевих скорочень (пульсу) у стані спокою і після фізичних навантажень.</i> <i>Практична робота: вимірювання пульсу.</i> Опорно-рухова система. Органи опорно-рухової системи.
---	---

для їх запобігання (формування постави); [3 СЗО 1.1] <i>виконує</i> вправи для профілактики захворювань постави, плоскостопості; [3 СЗО 1.1] <i>називає і розрізняє</i> органи чуття організму людини (очі, вуха, ніс, язик і шкіра) і <i>пояснює</i> їх функції; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> захворювання органів чуття, їх чинники і <i>пояснює</i> дії для їх запобігання; [3 СЗО 1.1] <i>виконує</i> вправи для профілактики захворювань очей, зняття втоми очей; [3 СЗО 1.1] <i>називає і розрізняє</i> органи нервової системи організму людини (голосний мозок, спинний мозок, нерви) і <i>пояснює</i> їх функції; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> захворювання нервової системи, їх чинники і <i>пояснює</i> дії для їх запобігання; [3 СЗО 1.1] <i>демонструє</i> способи релаксації; [3 СЗО 1.1] <i>дбає</i> про органи чуття, серце, опорно-рухову, травну, дихальну, нервову системи; [3 СЗО 1.1] <i>пояснює</i> складники здоров'я людини: фізичного, соціального, психічного і духовного; [3 СЗО 1.1] <i>називає</i> показники фізичного, соціального, психічного і духовного здоров'я людини; [3 СЗО 1.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) реабілітації після хвороби як відновлення здоров'я і <i>наводить приклади</i> способів реабілітації; [3 СЗО 1.1]	<i>Практична робота:</i> система вправ для постави. Органи чуття. <i>Практична робота:</i> система вправ для очей. Нервова система. <i>Практична робота:</i> способи релаксації. Складники здоров'я фізичне, соціальне, психічне і духовне. Показники здоров'я. Реабілітація після хвороби.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) несхожості людей не лише за зовнішністю, віком, статтю, фізичними можливостями, освітою, професією, захопленнями і смаками, характером, а й громадянством, національністю, мовою спілкування, дотриманням національних традицій; [3 ГІО 6.3] <i>розповідає</i> про національну приналежність свою і членів своєї родини, про національні одяг, традиції своєї родини; [3 ГІО 7.1] <i>висловлює</i> ціннісні судження про рівність усіх людей, незалежно від національності, громадянства; [3 ГІО 6.3] <i>висловлює</i> ціннісні судження про унікальність кожної людини і <i>наводить приклади</i>; [3 ГІО 6.3] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) національності як належності людини до	Людина – частина спільноти Унікальність людини. <i>Практична робота:</i> розпізнавання національності людей за національним одягом, традиціями. Національність і

певної спільноти людей, зі спільним походженням, мовою, історією, культурою, традиціями і <i>наводить приклади</i>; [3 ГІО 8.3] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) громадянства як належності до складу громадян певної країни, що засвідчується державними документами і <i>наводить приклади</i>; [3 ГІО 8.3] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) патріотизму як вияву любові до країни, громадянином якої є, відданості її народу і <i>наводить приклади</i>; [3 ГІО 8.3] <i>розпізнає</i> за вчинками людей-патріотів, які люблять свою країну (знають її державні символи, історію, традиції, поважають людей, бережливо ставляться до її природи); [3 ГІО 8.3] <i>розуміє</i> сутність рис характеру людини, що виявляються у ставленні до людей (повага до інших / зневага, щирість, відвертість / скритність, патріотизм, героїзм), до себе (самоповага / зневага себе, гідність / приниженість), речей (дбайливість / недбалість), роботи (відповідальність / безвідповідальність) і <i>наводить приклади</i>; [3 ГІО 6.1] <i>розпізнає</i> за вчинками риси характеру людини, що виявляються у ставленні до людей (повага до інших / зневага, щирість, відвертість / скритність, патріотизм, героїзм), до себе (самоповага / зневага себе, гідність / приниженість), речей (дбайливість / недбалість), роботи (відповідальність / безвідповідальність) і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ГІО 6.1] <i>розпізнає</i> вчинки гідні схвалення, поваги та засудження і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ГІО 6.1] <i>визначає</i> за вчинками риси свого характеру (самоаналіз) і характеру персонажів літературних творів і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 ГІО 6.1] [3 ГІО 3.2] <i>виявляє розуміння</i>, що характер людини можна удосконалювати і <i>визначає</i> риси характеру, які прагне виховати в собі; [3 ГІО 6.1] <i>виявляє</i> у повсякденному житті повагу до себе і інших, гідність, відповідальність, щирість, відвертість, патріотизм; [3 ГІО 6.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що почуття виникають щодо когось, або чогось (я боюся собаки), а не ситуації в цілому і	громадянство. <i>Практична</i> робота: розпізнавання людей в реальному житті, персонажів літературних творів із почуттям патріотизму (за фрагментами мультфільмів, дитячих фільмів, описом вчинків). Вияви характеру. <i>Практична</i> робота: розпізнавання рис характеру людей (за фрагментами мультфільмів, дитячих фільмів, описом вчинків). Почуття і емоції.
---	--

викликають певні емоції (мені страшно); [3 ГІО 6.1] застосовує знання про системи органів людини, складники її здоров'я, її чесноти/вади, вчинки, вияви характеру для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] перевіряє виконання завдань на визначення систем органів людини, складників її здоров'я, її чеснот / вад, вчинків, виявів характеру, почуттів і виправляє помилки; [3 ПРО 1.6] доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: організм людини, травна система, дихальна система, опорно-рухова система, нервова система, кровоносна система, серцеві скорочення, пульс, назви органів організму людини, повага до інших, зневага, щирість, відвертість, патріотизм, героїзм, самоповага, зневага себе, гідність, відповідальність, безвідповідальність [3 МОВ 1.6]	Навчальні проєкти: «Е-добавки», «Національні українські страви», Навчальні проєкти: «Славетні Українці, їх внесок у культуру, історію, науку, мистецтво спорт і риси їх характеру» (спортсмени, митці, науковці, письменники, винахідники, герої України, патріоти країни).
Концентр «Рукотворні об'єкти довколишнього світу»	
пояснює, що матеріали створені без втручання людини є природними, створені людиною – штучними; [3 ПРО 4.3] визначає властивості матеріалів за зовнішнім виглядом, на дотик; [3 ПРО 4.3] висловлює припущення щодо виготовлення певних речей, зважаючи на властивості матеріалу; [3 ПРО 4.3] виявляє розуміння, що штучні матеріали є шкідливими для довкілля; [3 ПРО 3.2] виконує посильні дії для вторинного використання речей і матеріалів; [3 ПРО 3.4] [3 СЗО 4.5] пояснює важливість вторинного використання речей і матеріалів; [3 ПРО 3.4] [3 СЗО 4.5] пояснює, що рукотворні тіла – тіла створені руками людини; [3 ПРО 1.5] розповідає про способи догляду за речами удома; [3 СЗО 3.4] застосовує знання про природні матеріали і матеріали, створені людиною, для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ПРО 4.4] перевіряє виконання завдань на визначення	Матеріали природні і створені людиною. Властивості матеріалів. Використання матеріалів людиною відповідно до їх властивостей. Шкідливі матеріали для довкілля. Вторинне використання матеріалів, його доцільність. Рукотворні тіла. Догляд за речами удома.

природних матеріалів і матеріалів, виготовлених людиною, та виправляє помилки[3 ПРО 1.6]	
Концентр «Середовища існування»	
<i>пояснює</i> виокремлення природних зон в Україні у зв'язку з її географічним розташуванням, формами поверхні; [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> природні зони в Україні; [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> природну зону України, в якій мешкає; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> певне розташування ґрунтів, рослинного й тваринного світу в кожній природній зоні України; [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> рослини і тварин, які переважають у певній природній зоні України; [3 ПРО 4.3] <i>встановлює</i> взаємозв'язки між географічним розташуванням природних зон та діяльністю людей; [3 ПРО 3.1] <i>пояснює</i> особливості рослинного й тваринного світу прісних і водойм і водойм із морською водою; [3 ПРО 4.3] <i>називає</i> рослини і тварин, водойм України; [3 ПРО 4.3] <i>пояснює</i> як пристосовані тварини, рослини до життя в певному природному середовищі (наявність/відсутність певних органів, зовнішня будова); [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> ланцюжок живлення у середовищі як кормові зв'язки між рослинами і тваринами; [3 ПРО 1.5] <i>установлює</i> ланцюжок живлення у природних середовищах: ліс, лук, гори, водойма; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> значення збереження і захисту природи в Україні і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 3.2] <i>називає</i> екологічні проблеми України та посильні для себе дії для зменшення їх наслідків; [3 ПРО 3.2] <i>описує</i> діяльність людей з охорони і допомоги у збереженні природних середовищ України; [3 ПРО 3.1] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) заповідника як території чи акваторії, яка зберігається в природному стані державою; [3 ПРО 1.5] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання	Природне середовище Екосистеми Територія <u>Природні зони в Україні.</u> Мішані ліси (Полісся). Лісостеп. Степ. Гори. Карпатські і Кримські гори. Акваторія <u>Водойми України.</u> Чорне і Азовське море. Озера (Синевир, Ялпуг, Шацькі озера). Річки (Дніпро, Дунай, Дністер) Пристосування рослин, тварин, до різних умов життя. Використання, значення і охорона природних середовищ в Україні. Заповідні території України. Державні заповідники. Заказники. Праця людей в заповідниках.

завдань) заказника як території чи акваторії, на якій державою охороняються або окремі рослини / тварини, або всі об'єкти, але лише певний час; [3 ПРО 1.5] <i>називає</i> 2-3 державні заповідники, заказники України; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> роль державних заповідників і заказників у справі охорони природи; свою роль в охороні природи рідного краю і <i>наводить</i> приклади; [3 ПРО 1.5] [3 ПРО 3.2] <i>описує</i> працю людей в різні пори року на городах, полях, у садах, теплицях, пташниках, пасіках, фермах тощо; [3 ПРО 1.5] <i>пояснює</i> значення праці людей, пов'язану з вирощуванням рослин (на городах, полях та садах), тварин (у фермах, пташниках, інкубаторах, ставках, пасіках) у рідному краї; [3 ПРО 3.2] <i>пояснює</i> значення праці людей на фабриках і заводах; [3 ПРО 3.2] [3 ГІО 1.3] <i>називає</i> країну, в якій мешкає; [3 ГІО 8.3] <i>пояснює</i> походження назви країни; [3 ГІО 8.3] <i>називає</i> дату (день і місяць) святкування Дня незалежності України; [3 ГІО 8.3] <i>називає і розпізнає</i> державні символи України (герб, прапор) і <i>пояснює</i>, що вони символізують; <i>називає</i> державну мову України; [3 ГІО 8.3] <i>називає і розпізнає</i> народні символи України (калина, верба, лелека, віночок) і національний одяг; [3 ГІО 8.3] <i>співає</i> напам'ять перший куплет гімну України; <i>називає</i> столицю України і <i>пояснює</i> походження назви міста; [3 ГІО 8.3] <i>називає</i> по 1-2 державному і народному святу України та розповідає про традиції їх святкування; [3 ГІО 7.1] [3 ГІО 8.3] <i>називає</i> кількість областей в Україні; [3 ГІО 1.3] <i>називає</i> область, у якій розташовано місто / село, в якому мешкає, її обласний центр; області-сусіди; [3 ГІО 2.1] <i>визначає</i> за сторонами горизонту розташування на карті України своєї області; областей-сусідів відносно своєї області; [3 ПРО 2.2] <i>називає</i> кілька міст України (Одеса, Львів,	Штучне середовище Фермерське господарство (вирощування рослин, тварин). Фабрика. Завод. Середовище, сприятливе для життя людини Україна – незалежна держава. Державні і народні символи України. Державна мова. Державні і народні свята. Традиції їх святкування. Історичні та культурні пам'ятки. Області України. Практична робота: <i>позначення і запис назв на контурній карті столиці України, обласного центру своєї області; позначення кордонів України.</i>
---	--

Дніпропетровськ, Харків тощо); [3 ГІО 2.1] <i>називає</i> 1-2 культурні та історичні пам'ятки України, своєї області, міста / села (за наявності); [3 ГІО 2.1] <i>пояснює</i> правила дорожнього руху; правила поведінки біля залізничної колії, на вокзалах, у портах; [3 СЗО 1.1] <i>пояснює</i> правила поводження з безхатніми тваринами; [3 СЗО 1.1] <i>пояснює</i> значення знаків інформування і дотримується їх; [3 СЗО 1.1]	Правила дорожнього руху, поведінка на вокзалі, в аеропорту, морському порту, автовокзалі, біля залізничної колії, з безхатніми тваринами. Дорожні знаки 1.27, 1.28, 1.30, 3.8, 4.12, 5.41, 5.43; знаки «Токсичні речовини», «Небезпека ураження електричним струмом», «Легкозаймиста речовина».
<i>ідентифікує</i> себе як громадянина України незалежно від національності, місця проживання тощо; [3 ГІО 8.3] <i>висловлює</i> ціннісні судження про повагу до всіх громадян України незалежно від національності; [3 ГІО 8.3] <i>пояснює</i> правопорушення як порушення прав інших; [3 ГІО 6.2] <i>виявляє</i> розуміння невідворотності відповідальності за скоєні правопорушення; [3 ГІО 6.2] <i>виявляє</i> розумну ініціативу, терпимо ставиться до точки зору інших, уважно слухає інших; [3 ГІО 6.2] <i>пояснює</i> як загасити невелике займання, перекрити подачу газу, вимкнути несправний електроприлад; [3 СЗО 1.1] <i>не бере у борг і не позичає</i> гроші, свої речі незнайомим і малознайомим людям; [3 СЗО 1.1] <i>відтворює</i> порядок подій під час повідомлення відповідним службам про небезпечні ситуації; [3 СЗО 1.1] <i>впевнено</i> відмовляється від небезпечної пропозиції; [3 СЗО 1.2] <i>розрізняє</i> заняття раціонального використання	В оточенні людей Громадяни України Конституція України. Права і обов'язки громадян. Права дитини, її обов'язки. Правопорушення як порушення прав інших. Правопорушення серед дітей і відповідальність за них. Взаємодія з іншими людьми. Спілкування. Родина. Рід. Практична робота: складання родовідного дерева. Сім'я. Склад сім'ї.. Шанобливе ставлення до

часу та ті, що його марнують; [3 СЗО 4.1] <i>пояснює</i> родинні стосунки між поколіннями своєї родини; [3 ГІО 1.2] <i>складає</i> родинне дерево трьох поколінь; [3 ГІО 1.2] [3 ГІО 7.1] <i>розповідає</i> про розподіл обов'язків в родині; організацію дозвілля в сім'ї; [3 СЗО 4.7] <i>пояснює</i> важливість шанобливого ставлення до членів родини; [3 ГІО 7.2] <i>розповідає</i> про дружні і корисливі стосунки і наводить приклади; [3 ГІО 7.2] <i>пояснює</i> важливість налагодження дружніх стосунків; [3 ГІО 7.2] <i>складає</i> пам'ятку взаємодопомоги, правила дружньої роботи; [3 ГІО 7.2] <i>пояснює</i> взаємозв'язок вчинків та їх наслідків; [3 СЗО 2.3] <i>виявляє розуміння</i> важливості прийняття рішень; [3 СЗО 2.3] <i>пояснює</i> важливість урахування можливостей для реалізації бажань; [3 СЗО 4.3] <i>називає</i> кілька умов і чинників успіху; [3 СЗО 4.3] <i>виявляє розуміння</i> толерантності як ставлення з повагою та розумінням до думок і поглядів інших людей; [3 ГІО 6.3] <i>пояснює</i> важливість толерантного ставлення до людей з особливими потребами; [3 ГІО 6.3] <i>описує</i> себе, членів родини, однокласників, друзів: ім'я, прізвище, вік; як члена родини; члена класного колективу; друга/подруги; громадянина країни; людини певної національності; людські чесноти, що виявляються у певних вчинках; [3 ГІО 4.2] <i>застосовує</i> знання про сприятливе для життя людини середовище для розв'язання навчальних і життєвих ситуацій, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; [3 ГІО 5.1] <i>перевіряє</i> виконання завдань щодо визначення певних середовищ і <i>виправляє</i> помилки; [3 ПРО 1.6] <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: правопорушення толерантність [3 МОВ 1.6]	старших та інших членів сім'ї. Дозвілля у сім'ї. Самообслуговування. Дружні і корисливі стосунки. Взаємодопомога. Правила дружньої роботи. Рішення. Вплив оточуючих, реклами на рішення і поведінку. Різні способи сказати «Ні». Можливості і бажання. Успіх. Умови досягнення успіху. Чинники, які привели до успіху. Люди з особливими потребами. Толерантність.
Концентр «Логіка»	

<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) дослідження як ретельного обстеження об'єкта з метою його пізнання, у результаті чого доходять певних висновків; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) об'єктом дослідження є об'єкт ретельного обстеження з метою його пізнання, у результаті чого доходять певних висновків і <i>наводить</i> приклади; <i>називає</i> етапи дослідження і <i>дотримується</i> їх у процесі дослідження; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) припущення як твердження про можливість, імовірність чого-небудь, яке на основі доступної інформації, результатів дослідження може бути доведеним або спростованим <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) доведення / спростовування підтвердження/не підтвердження припущення на основі аналізу, порівняння, класифікації вивчення доступної інформації, узагальнення отриманих під час дослідження даних. <i>висуває</i> припущення, доводить його або спростовує у процесі дослідження;	Дослідження Об'єкт дослідження. Етапи дослідження. Припущення Доведення Спростування <i>Практична робота: дослідження об'єктів довкілля</i>
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) узагальнення як відбір і об'єднання спільних ознак, властивостей, особливостей і формування загального висновку про об'єкт; <i>узагальнює</i> інформацію у вигляді таблиць, графіків, діаграм, блок-карт;	Розумові операції Узагальнення
<i>зчитує</i> дані про результати спостережень, опитувань, досліджень з таблиць, моделей, діаграм, графіків; <i>представляє</i> дані результатів спостережень, опитувань, досліджень у таблиці, моделі, діаграмі, графіку; <i>обирає</i> дані результатів спостережень, опитувань, досліджень, необхідні й достатні для виконання практико орієнтованого завдання; <i>порівнює, узагальнює</i> дані результатів спостережень, опитувань, досліджень, подані в таблицях, діаграмах, графіках, моделях задач; <i>упорядковує</i> дані результатів спостережень, опитувань, досліджень за певною ознакою; <i>застосовує</i> знання про дані і їх представлення	Робота з даними Робота з таблицями, діаграмами, графіками, блок-картами

у таблиці, моделі, діаграмі, графіку для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань; доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: дослідження, об'єкт дослідження, припущення, доведення, спростування, узагальнення [3 МОВ 1.6]	
--	--

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ – МАТЕМАТИЧНА МАТЕМАТИКА

Пояснювальна записка

Відповідно до визначеної мети освітньої програми **метою** програми предмета *математика* є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини засобами математики для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування математики на наступному рівні освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких тактичних **завдань**, які визначено відповідно до стратегічних завдань освітньої програми. Зокрема, програму предмета *математика* спрямовано на:

становлення особистості дитини, її соціальний розвиток, розвиток пізнавальних, математичних здібностей, логічного й критичного мислення, збагачення досвіду використання способів дій з геометричними фігурами, числами та величинами;

формування цілісного образу світу та розуміння місця і ролі математики в ньому;

формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до математики, інтересу до її опановування;

формування математичних здібностей з урахуванням наступності й перспективності опанування математики в дошкільний період та подальшого її вивчення;

формування ключових і предметних компетентностей із використанням потенціалу математики;

формування здатності до самовираження засобами математики, зміни власної поведінки відповідно до потреб стійкого розвитку, прояву математичної компетентності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Мету і завдання реалізують за такими **концентрами**: «Геометричні фігури», «Числа. Дії з числами», «Математичні вирази. Рівності. Нерівності», «Величини», «Сюжетні задачі», «Логіка».

Концентр «Логіка» є наскрізним і реалізується на змістовому матеріалі інших концентрів, що враховується під час складання календарного плану.

Програма предмета *математика* передбачає базовий і **розширений** рівні вивчення. Програмові вимоги **розширеного** рівня подано в тексті червоним шрифтом. Зважаючи на навчальні можливості учнів класу, учитель може реалізовувати

розширений рівень як за рахунок 1 години або 0,5 годин варіативного складника навчального плану, так і в межах 5 годин на тиждень, передбачених навчальним планом для опанування предмета математика. Водночас учитель може реалізовувати виключно базовий рівень вивчення (без розширеного).

3 клас

Очікувані результати навчання: показники розвитку здобувача освіти, виражені в навчальних діях	Зміст розвитку здобувача освіти засобами математики
Концентр «Геометричні фігури»	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) того, що точки по прямій можуть рухатись назустріч; у протилежних напрямках; в одному напрямку; що під час руху назустріч відстань між точками зменшується; під час руху у протилежних напрямках відстань між точками збільшується [3 МАО 4.4]; <i>переміщує</i> точки по прямій на задану відстань від певної точки під час їх руху назустріч, у протилежних напрямках, в одному напрямку [3 МАО 4.4]; <i>позначає</i> точки на числовій прямій (вертикальній, горизонтальній) на заданій відстані від певної точки і <i>коментує</i> результат [3 МАО 4.4]; <i>позначає</i> точки на числовій прямій за поданими координатами [3 МАО 4.4]; <i>коментує</i> переміщення та розміщення точки на числовій прямій [3 МАО 4.4];	Розміщення, рух і напрямки Рух точок по прямій назустріч, у протилежних напрямках, в одному напрямку. Позначення точок на числовій прямій за поданими координатами.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) що одна зі сторін прямокутника / трикутника може бути віссю симетрії, навколо якої здійснюється його оберт; що навколо вісі симетрії симетричної фігури (кола / круга / трикутника / прямокутника) можна здійснити оберт цієї фігури; що слідом такого оберту є 3-D фігура [3 МАО 4.5]; <i>визначає</i> 2-D фігури, які утворюють певну 3-D фігуру шляхом оберту і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5];	Оберт 2-D фігур: прямокутника навколо однієї із своїх сторін; прямокутного трикутника навколо сторони, прилеглої до прямого кута; круга (кола) навколо своєї осі.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) симетрії як властивості 2-D фігури утворювати відбиток самої себе на площині у результаті оберту в просторі навколо певної прямої лінії [3 МАО 4.5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання	Симетрія. Вісь симетрії. Фігура, симетрична даній. Симетрична фігура і фігура, симетрична даній. Симетричні точки.

завдань) осі симетрії як лінії, навколо якої для одержання відбитку 2-D фігура здійснює оберт у просторі [3 MAO 4.5]; виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) симетричних одна одній фігур як даної фігури і фігури, що є її відбитком у результаті обертуту відносно прямої [3 MAO 4.5]; виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) симетричних точок як точок, що лежать на однаковій відстані від осі симетрії [3 MAO 4.5]; визначає (у процесі виконання завдань) відстань від точки до прямої по перпендикулярній прямій, проведеній через цю точку; виявляє розуміння, що утворений на перпендикулярній прямій відрізок називають перпендикуляром [3 MAO 4.7]; утворює у процесі виконання практичних дій фігуру, симетричну даній відносно прямої (лінії згину), шляхом відбиття даної фігури на площині [3 MAO 4.6]; визначає шляхом практичних дій рівність даної фігури (прямокутника, прямокутного трикутника) і фігури симетричної їй (відносно осі симетрії, що проходить по одній зі сторін фігури) [3 MAO 4.6]; будує прямокутник / прямокутний трикутник, симетричний даному відносно осі симетрії, що проходить по одній із його сторін, прилеглий до прямого кута, і коментує результат [3 MAO 4.6]; розрізняє у процесі виконання практичних дій фігуру, симетричну даній, і симетричну фігуру [3 MAO 4.6];	
співвідносить рух точок по прямій, оберт відрізка (променя) по колу з реальними явищами і процесами (рух машини, поїзда; оберт колеса огляду місцевості у парку відпочинку, оберт колеса велосипеда тощо) [3 MAO 1.1]; визначає в довкіллі об'єкти, що можна співвіднести із симетричними фігурами (на основі спостереження) [3 MAO 1.1]; наводить приклади руху точок по прямій, обертуту відрізка, пояснює їх [3 MAO 1.1];	
пояснює (у процесі виконання завдань), що через одну точку можна побудувати безліч прямих, а через дві точки – одну [3 MAO 4.5-6];	Геометричні фігури та їх властивості Пряма. Ознаки прямих.

<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що прямі можуть перетинатися і можуть не перетинатися [3 МАО 4.5-6]; <i>досліджує</i> кути, між прямими, що перетинаються, і <i>доходить</i> висновку про те, що при перетині двох прямих утворюється чотири кути; що ці кути можуть бути або усі прямими або два рівних гострих і два рівних тупих [3 МАО 4.1]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що прямі, які не перетинаються і лежать на одній площині, називають паралельними [3 МАО 4.5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що прямі, які при перетині утворюють прямий кут, називають перпендикулярними [3 МАО 4.5]; <i>розпізнає</i> та <i>називає</i> серед зображень прямих паралельні і перпендикулярні та <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5]; <i>розрізняє</i> прямі, які перетинаються і не перетинаються; перпендикулярні і паралельні прямі та <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5]; <i>позначає</i> паралельні, перпендикулярні прямі умовними позначеннями [3 МАО 2.1]; <i>будує</i> прямі через одну і дві точки; перпендикулярні/паралельні прямі (за допомогою лінійки й косинця) [3 МАО 4.6]; <i>визначає</i> точку перетину прямих; <i>позначає</i> її буквою [3 МАО 4.5]; <i>наводить</i> приклади об'єктів довкілля, які можна співвіднести з вертикальними, горизонтальними, паралельними і перпендикулярними прямими та <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 1.1];	<i>Дослідження кутів, між прямими, що перетинаються.</i> Паралельні та перпендикулярні прямі. Точка перетину прямих. Позначення точки перетину прямих буквою. Умовне позначення паралельних і перпендикулярних прямих. Побудова прямих. Побудова перпендикулярних і паралельних прямих.
<i>пояснює</i>, що 2D-фігури є частиною площини і вирізняються протяжністю в двох вимірах (їх ознакою є не менше двох вимірів протяжності); що 2-D фігури можуть бути лінійними і площинними [3 МАО 4.5]; <i>вирізняє</i> серед 2D-фігур геометричні фігури; серед геометричних фігур круг і коло, багатокутники [3 МАО 4.5]; <i>класифікує</i> багатокутники за їх властивостями (кількістю вершин, сторін, кутів) і <i>пояснює</i> їх	<u>2D-фігури.</u>

вибір [3 МАО 4.1]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань) кут як лінійну геометричну фігуру, що можна утворити з двох променів, що мають одну початкову точку; кут як площинну геометричну фігуру, що можна утворити неповним обертом променю навколо його початкової точки [3 МАО 4.6]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що прямий кут є слідом оберту променю навколо його початкової точки по колу на чверть кола [3 МАО 4.5]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що гострий кут є слідом оберту променю навколо його початкової точки по колу менше ніж на чверть кола [3 МАО 4.5]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що тупий кут є слідом оберту променю навколо його початкової точки по колу більше ніж на чверть кола [3 МАО 4.5]; <i>розрізняє</i> прямі, гострі, тупі кути за допомогою косинця, самостійно зробленої моделі і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5]; <i>будує</i> довільні прямі, гострі і тупі кути на нелінованому аркуші за допомогою лінійки і косинця [3 МАО 4.6]; <i>визначає</i> рівні кути шляхом практичних дій [3 МАО 4.5-6]; <i>класифікує</i> кути на прямі й непрямі (гострі, тупі); рівні, нерівні [3 МАО 4.1];	Побудова кутів: прямого, гострого, тупого.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що у правильних багатокутників усі сторони і кути рівні [3 МАО 4.5]; <i>розпізнає і називає</i> правильні і неправильні багатокутники і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) сусідніх вершин багатокутника як вершин, що є крайніми точками однієї сторони [3 МАО 4.5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) сусідніх сторін багатокутника як сторін, що мають спільну крайню точку – вершину багатокутника [3 МАО 4.5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) протилежних вершин прямокутника як	Правильні і неправильні багатокутники. Сусідні вершини і сусідні сторони багатокутників. Прямокутник і квадрат Протилежні вершини і протилежні сторони прямокутників. Ромб. Властивості ромба. Ромб і квадрат.

несусідніх його вершин [3 МАО 4.5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) протилежних сторін прямокутника як сторін, що не мають спільних точок [3 МАО 4.5]; <i>називає</i> спільні і відмінні ознаки прямокутника і квадрата [3 МАО 4.1]; <i>будує</i> прямокутники і квадрати на нелінованому аркуші за заданою умовою [3 МАО 4.6]; <i>поділяє</i> прямокутник (квадрат) на частини за поданою умовою і <i>коментує</i> результат [3 МАО 4.6]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) ромба як чотирикутника з рівними сторонами [3 МАО 4.5]; <i>називає</i> властивості ромба (чотири рівні сторони, протилежні кути рівні) [3 МАО 4.1]; <i>конструює</i> геометричну фігуру з ромбів (квадратів) [3 МАО 4.6]; <i>поділяє</i> ромб на частини за заданою умовою [3 МАО 4.6];	
<i>досліджує</i> ознаки квадрата як ромба і <i>доходить висновку</i> про те, що будь-який квадрат є ромбом, але не кожен ромб є квадратом [3 МАО 4.1];	<i>Дослідження ознак квадрата як ромба.</i>
<i>пояснює</i>, що коло є слідом руху точки, яка не змінює відстань від заданої точки; що круг є слідом оберту відрізка навколо своєї точки (центра круга); що коло є межею круга [3 МАО 4.5]; <i>визначає</i> на рисунках центр, діаметр, радіус кола / круга [3 МАО 4.5]; <i>пояснює</i>, що радіусом кола (круга) є відрізок, крайніми точками якого є центр кола і будь-яка точка кола; що діаметром кола (круга) є побудований через центр кола (круга) відрізок, крайні точки якого належать колу/межі круга; що діаметр є віссю симетрії кола (круга) [3 МАО 4.1;5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання практичних завдань), що інструментом для побудови кола (круга) є циркуль[3 МАО 4.6]; <i>будує</i> коло (круг) заданого радіуса за допомогою циркуля; діаметр, радіус кола (круга) [3 МАО 4.6];	Коло. Циркуль. Побудова кола за допомогою циркуля.

<i>дотримується правил безпечної роботи з циркулем;</i> <i>позначає буквами латинського алфавіту центр, діаметр і радіус кола [3 МАО 2.1];</i>	
<i>наводить приклади об'єктів довкілля, які за формою подібні до вивчених 2D-фігур [3 МАО 1.1];</i> <i>коментує конструювання вивчених геометричних фігур з менших фігур / з підручного матеріалу [3 МАО 4.6];</i> <i>прогнозує результат виконання завдань на конструювання геометричних фігур [3 МАО 1.3] і зіставляє отриманий результат з прогнозованим [3 МАО 3.3];</i> <i>співвідносить результат із поданими умовами конструювання та знаходить і виправляє помилки у цих завданнях [2 МАО 3.4];</i> <i>коментує побудову вивчених геометричних фігур; порівнює виконаний рисунок / виконане креслення із зразком, оцінює роботу [3 МАО 3.4];</i>	
<i>пояснює (у процесі виконання завдань) сутність простору як сліду оберту площини навколо своєї точки / прямої [3 МАО 4.1]; [3 МАО 4.5]</i> <i>пояснює (у процесі виконання завдань), що 3-D фігура – це фігура, що є частиною простору і три виміри; це фігура у просторі, точки якої не лежать на одній площині [3 МАО 4.1]; [3 МАО 4.5]</i> <i>пояснює (у процесі виконання завдань), що геометричні 3D-фігури можуть бути геометричним тілом, поверхнею геометричного тіла і сіткою геометричного тіла і називає ознаки кожної фігури [3 МАО 4.1]; [3 МАО 4.5]</i> <i>пояснює, що перерізом геометричного тіла є площинна фігура, перерізом поверхні геометричного тіла є лінійна фігура, і наводить приклади [3 МАО 4.5];</i> <i>розрізняє геометричне тіло, поверхню геометричного тіла і сітку геометричного тіла і пояснює вибір [3 МАО 4.1]; [3 МАО 4.5]</i>	3D-фігури.
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) многогранника як 3D-фігури, поверхня якої складається з многокутників, і наводить приклади многогранників (піраміда, куб) [3 МАО</i>	3D-фігури: многогранники (піраміда, куб) . Вершина, ребро, грань як властивості многогранника.

4.1]; [3 MAO 4.5] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) грані як многокутника, що є частиною поверхні многогранника; ребро як спільну сторону двох сумісних граней; вершину як точку перетину трьох ребер многогранника [3 MAO 4.1]; [3 MAO 4.5] <i>визначає</i> кількість граней, ребер, вершин многогранника шляхом практичних дій [3 MAO 4.5]; [3 MAO 4.6] <i>пояснює</i>, що поверхня многогранника складається з його граней; що сітка многогранника (геометричного тіла) складається з усіх його ребер, з'єднаних вершинами [3 MAO 4.5]; <i>вирізняє</i> многогранники серед 3D-фігур і <i>пояснює</i> свій вибір [3 MAO 4.1]; [3 MAO 4.5] <i>співвідносить</i> образ многогранників з реальними об'єктами довкілля [3 MAO 1.1];	
<i>пояснює</i>, що куб є многогранником, і на підтвердження думки <i>називає</i> ознаки куба: 12 ребер, 8 вершин, 6 граней, що є квадратами [3 MAO 4.1]; [3 MAO 4.5]; <i>розпізнає</i> серед многогранників куб і <i>пояснює</i> свій вибір [3 MAO 4.5]; <i>визначає</i> рівні куби шляхом вимірювання довжини ребра і <i>коментує</i> результат [3 MAO 4.7]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) розгортки куба як фігури на площині, що відтворює його поверхню [3 MAO 4.1]; [3 MAO 4.5] <i>визначає</i> розгортку куба серед 2D-фігур і <i>пояснює</i> свій вибір [3 MAO 4.5];	Куб. Ознаки куба. Рівні куби. Розгортка куба
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що куля (сфера) – це 3D-фігура, що є слідом повного оберту круга (кола) навколо своєї осі [3 MAO 4.1]; [3 MAO 4.5]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) циліндра як 3D-фігури, що є слідом повного оберту прямокутника навколо однієї зі своїх сторін [3 MAO 4.1]; [3 MAO 4.5] <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) конуса як 3D-фігури, що є слідом повного оберту прямокутного трикутника навколо сторони, прилеглої до прямого кута [3 MAO 4.1]; [3 MAO 4.5]	Куля і сфера. Конус. Циліндр і конус.

4.5] <i>вирізняє</i> кулю, сферу, конус, циліндр серед 3D-фігур і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5]; <i>розрізняє</i> кулю і сферу; кулю, конус, циліндр як геометричні тіла; конус, циліндр як поверхні геометричного тіла і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5]; <i>визначає</i> 3D-фігуру, яку можна утворити шляхом обертання певної 2D-фігури і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 4.5];	
<i>наводить</i> приклади об'єктів довкілля, які за формою подібні до вивчених геометричних фігур [3 МАО 1.1]; [3 МАО 4.5]; <i>прогнозує</i> результат виконання завдань на визначення, розрізнення, конструювання, побудову 2D- і 3D-фігур [3 МАО 1.3] та <i>зіставляє</i> отриманий результат з прогнозованим [3 МАО 3.3]; <i>перевіряє</i> виконання завдань на визначення, розрізнення, конструювання, побудову 3D фігур та <i>знаходить і виправляє</i> помилки у цих завданнях [3 МАО 3.4]; <i>застосовує</i> знання про вивчені 2D- і 3D-фігури та їх властивості; про рух точок на числовій прямій, оберт відрізка (променя) по колу та побудову симетричних фігур для виконання та складання практико зорієнтованих завдань [3 МАО 4.4]; [3 МАО 4.5]; [3 МАО 4.4-4.6]; <i>складає</i> за аналогією завдання на побудову прямих, кутів, багатокутників, кола, круга; про рух точок на числовій прямій, оберт відрізка (променя) по колу [3 МАО 4.4]; [3 МАО 4.5]; [3 МАО 4.6]; <i>перевіряє та оцінює</i> їх виконання [3 МАО 3.4]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: точка перетину, ромб, конус, многогранник, ребро, грань, розгортка, паралельні прямі, перпендикулярні прямі; фігура, симетрична даній; симетричні точки	Навчальний проєкт «Форми в архітектурі міста (села)»; «Симетрія в довкіллі»
Концентр «Числа. Дії з числами»	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) сотні як лічильної одиниці [3 МАО 4.2]; <i>лічить</i> сотнями в межах 1000 у прямому і зворотному порядках, від заданого числа, до заданого числа; через 15, 25, 30, 35, 40, 45 [3 МАО	Числа (101-1000) Усна та письмова нумерація чисел 101-1000. Сотня. Лічба сотнями. Лічба до 1000.

4.2]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що числа поділяють на групи за кількістю цифр у їх записі; залежно від цього їх називають двоцифровими, трицифровими, багатоцифровими [3 МАО 4.2]; <i>розрізняє</i> числа за кількістю цифр у ньому [3 МАО 4.2]; <i>називає</i> числа від будь-якого числа до вказаного в межах 1000 в прямому і зворотному порядку [3 МАО 4.2]; <i>визначає</i> попереднє і наступне число до будь-якого числа в межах 1000; число за даними попереднім і наступним числами [3 МАО 4.2]; <i>позначає</i> числа на числовій прямій за поданою умовою; <i>застосовує</i> знання про наступне / попереднє числа для утворення трицифрових чисел прилічуванням / відлічуванням 1; про розрядні числа для утворення чисел в межах 1000 додаванням [3 МАО 4.2]; <i>читає</i> трицифрові числа та число 1000 і <i>записує</i> їх по-різному: 327; 3 сот.2дес.7од. [3 МАО 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) тисячі як сукупності тисячі об'єктів / як одного з результатів вимірювання певної величини [3 МАО 4.2]; [3 МАО 4.7]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) способу утворення назв чисел від 101 до 1000 складанням назв розрядних чисел [3 МАО 4.2];	Трицифрові числа та багатоцифрове число 1000.
<i>пояснює</i>, що число записують цифрами і його значення залежить від позиції цифри у числі, яку називають розрядом [3 МАО 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для зручності читання чисел, у записі яких більше трьох цифр, розряд одиниць, розряд десятків, розряд сотень поєднують у клас числа [3 МАО 4.2]; <i>пояснює</i>, що числа менші за 1000 відносять до класу одиниць; наступним за класом одиниць йде клас тисяч; 1000 – перше число, у записі якого є одиниці класу тисяч (1 одиниця класу тисяч) [3	Розряди і класи числа. Клас числа (клас одиниць і клас тисяч)

МАО 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що кожен клас числа має три однакові розряди, назви яких доповнюють назвою класу (розряд одиниць, розряд одиниць тисяч тощо) [3 МАО 4.2]; <i>пояснює</i>, що відсутність одиниць певного розряду позначають нулем [3 МАО 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що відсутність у числі одиниць певного класу позначають трьома нулями [3 МАО 4.2]; <i>розпізнає</i> випадки позначення розряду числа 0 і <i>позначає</i> нулем відсутність у числі одиниць певного розряду [3 МАО 4.2]; <i>встановлює</i> за позицією цифри у записі чотирицифрового числа кількість розрядних одиниць, які вона позначає [3 МАО 4.2]; <i>розрізняє</i> та <i>визначає</i> розряди і класи числа (клас одиниць, клас тисяч у числі 1000; розряд одиниць, розряд десятків, розряд сотень, розряд одиниць тисяч) [3 МАО 4.2]; <i>наводить приклади</i> чисел за поданою умовою щодо класів і розрядів числа [3 МАО 4.2];	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для визначення загальної кількості одиниць певного розряду необхідно прочитати число без цифр, що позначають менші розряди [3 МАО 4.2]; <i>визначає</i> загальну кількість одиниць, десятків, сотень у числах до 1000 [3 МАО 4.2];	Загальна кількість одиниць певного розряду в числі.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) розрядних одиниць як чисел, що є лічильними одиницями (1, 10, 100, 1000) [3 МАО 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) розрядного числа як числа, що є результатом лічби розрядними одиницями, і <i>наводить приклади</i>: одноцифрові числа (окрім числа 0); круглі двоцифрові числа (10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90); круглі трицифрові з 0 у розрядах одиниць і десятків (20, 200, 300) [3 МАО 4.2]; <i>пояснює</i>, що будь-яке дво-, три-цифрове число можна утворити з розрядних чисел; що розрядні числа у складі числа називають розрядними	Розрядні одиниці. Розрядні числа в межах 1000.

доданками [3 МАО 4.2]; <i>розкладає</i> трицифрове число на розрядні доданки і <i>називає</i> їх [3 МАО 4.2]; <i>розкладає</i> розрядне число на множники, один з яких є розрядною одиницею ($200=2\cdot 100$; $20=2\cdot 10$) [3 МАО 4.2]; <i>записує</i> трицифрове число у вигляді суми розрядних доданків ($327=300+20+7$; $327=3\text{сот.}+2\text{дес.}+7\text{од.}$) [3 МАО 4.2]; <i>складає</i> трицифрове число з розрядних доданків [3 МАО 4.2];	
<i>пояснює</i>, що кругле число – це число, у записі якого в розряді одиниць класу одиниць 0 (10, 110, 200, 230 тощо) [3 МАО 4.2]; <i>вирізняє</i> серед круглих чисел розрядні числа, серед круглих розрядних чисел – розрядні одиниці [3 МАО 4.2]; <i>ілюструє</i> відношення між множинами круглих, розрядних чисел та розрядних одиниць на моделях [3 МАО 2.1]; <i>застосовує</i> знання про утворення назв трицифрових чисел для розкладання числа на розрядні доданки та складання числа з розрядних доданків [3 МАО 4.2];	Круглі числа в межах 1000.
<i>застосовує</i> знання про трицифрові числа і число 1000, у тому числі круглі числа, їх склад, розряди і класи числа, позначення числа на числовій прямій для виконання, складання практико орієнтованих завдань [3 МАО 4.2]; <i>описує</i> число: одноцифрове / двоцифрове / трицифрове; розрядні одиниці; сусіди числа; наводить приклади, коли це число позначає кількість об'єктів при лічбі, кількість одиниць певної величини, є компонентом дії додавання, віднімання, множення, ділення, сумою, різницею, добутком, часткою; приклади чисел більших / менших, приклади, коли це число є даним задачі, відповіддю задачі [3 МАО 4.2]; [3 МАО 4.3]; [3 МАО 4.8];	Навчальний проєкт «Ярмарок чисел у межах 1000»
<i>прогнозує</i> результат виконання завдань на читання і запис чисел, їх розрізнення, визначення складу числа, класів, розрядів [3 МАО 1.3] і <i>зіставляє</i> отриманий результат з прогнозованим [3 МАО 3.3];	

<i>перевіряє</i> виконання завдань на читання і запис чисел, їх розрізнення, визначення складу числа, класів, розрядів та <i>знаходить і виправляє</i> помилки у цих завданнях [3 МАО 3.4];	
<i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: клас одиниць, клас тисяч, розряд одиниць тисяч, розрядне число, розрядна одиниця	
<i>обчислює</i> усно у межах 1000 вирази на додавання і віднімання чисел на основі нумерації: додавання і віднімання числа 1 ($345 + 1$; $169 + 1$; $237 - 1$; $320 - 1$); додавання і віднімання розрядних чисел ($600 + 20$; $600 + 2$; $200 + 70 + 5$; $675 - 600$; $675 - 70$; $675 - 5$) і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.2]; <i>застосовує</i> для виконання усних обчислень знання про числову пряму, попереднє і наступне числа, розрядний склад числа, додавання і віднімання на основі нумерації у межах 100 [3 МАО 4.3];	Арифметичні дії з числами (у межах 1000) <u>Додавання і віднімання без переходу через розряд у межах 1000.</u> Усне додавання і віднімання без переходу через розряд на основі нумерації у межах 1000.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразів на додавання / віднімання круглих трицифрових чисел, трицифрових і двоцифрових круглих чисел ($570 + 20$; $570 - 20$; $460 + 200$; $460 - 200$; $540 + 230$; $540 - 230$) ці числа представляють в десятках / сотнях і виконують дії як при додаванні / відніманні до двоцифрового числа; або додають / віднімають порозрядно / послідовно частинами [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що під час усного порозрядного додавання/віднімання трицифрових чисел кожен компонент розкладають на розрядні числа, додають / віднімають відповідні розрядні числа, а потім додають утворені суми / різниці ($540+230=(500+40)+(200+30)=(500+200)+(40+30)=700+70=770$) [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що під час усного послідовного додавання / віднімання трицифрових чисел один з доданків / від'ємник розкладають на розрядні числа і обчислюють, виконуючи додавання / віднімання числа до / від суми ($540+230=540+(200+30)=(540+200)+30=740+30=770$) [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що під час усного віднімання трицифрових чисел	Усне додавання і віднімання круглих чисел без переходу через розряд у межах 1000.

зменшуване розкладають на зручні доданки і обчислюють, виконуючи віднімання суми від числа ($540-230=(530+10)-230=(530-230)+10=310$) [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що під час усного додавання / віднімання трицифрових чисел обчислення починають з найвищого розряду [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> усно у межах 1000 вирази на додавання і віднімання круглих чисел і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для виконання усних обчислень знання про круглі числа та їх розрядний склад, представлення розрядного числа десятками / сотнями; додавання / віднімання числа до / від суми; взаємозв'язок між додаванням і відніманням; порозрядне / послідовне додавання і віднімання двоцифрових чисел [3 МАО 4.3]; <i>обирає</i> зручний для себе спосіб обчислення [3 МАО 4.3];	
<i>досліджує</i> способи додавання і віднімання до трицифрового числа без переходу через розряд і <i>доходить висновку</i>, що трицифрові числа додають / віднімають так само як і двоцифрові числа: порозрядно або послідовно частинами; <i>обчислює</i> усно у межах 1000 вирази на додавання і віднімання трицифрових чисел ($346+3$; $346-3$; $346+32$; $346-32$; $458+221$; $458-221$) порозрядно ($458+221=(400+50+8)+(200+20+1)=(400+200)+(50+20)+(8+1)=679$; $458-221=(400-200)+(50-20)+(8-1)=237$); послідовно частинами ($458+221=458+(200+21)=(458+200)+21=679$; $458-221=458-(200+21)=(458-200)-21=237$) і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> знання про розрядний склад числа, додавання суми до числа і числа до суми; віднімання суми від числа; взаємозв'язок між додаванням і відніманням; порозрядне додавання і віднімання двоцифрових/круглих трицифрових чисел; послідовне додавання і віднімання числа частинами для виконання додавання і віднімання трицифрових чисел [3 МАО 4.3]; <i>обирає</i> зручний для себе спосіб обчислення [3 МАО 4.3];	Усне додавання і віднімання до трицифрового числа без переходу через розряд. <i>Дослідження способів додавання і віднімання до трицифрового числа без переходу через розряд.</i>

виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразу на додавання круглих двоцифрових чисел ($80+50$) достатньо представити числа десятками і виконати дії як під час обчислень з одноцифровими числами ($80 + 50 = 8 \text{ дес.} + 5 \text{ дес.} = 13 \text{ дес.} = 130$), або розкласти один з компонентів на зручні доданки і обчислити, виконуючи додавання суми до числа ($80+50=80+(20+30)=(80+20)+30=100+30=130$) [3 МАО 4.3];	<u>Додавання і віднімання з переходом через розряд у межах 1000</u> <u>Усне додавання і віднімання круглих чисел з переходом через розряд у межах 1000</u> Усне додавання круглих двоцифрових чисел з переходом через розряд
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразу на віднімання від розрядного трицифрового числа розрядного двоцифрового числа ($400-50$) достатньо представити числа десятками і виконати дії як під час віднімання одноцифрового від круглого двоцифрового числа ($400 - 50 = 40 \text{ дес.} - 5 \text{ дес.} = 35 \text{ дес.} = 350$) або розкласти зменшуване на зручні доданки, один з яких є розрядною одиницею, і обчислити, виконуючи віднімання числа від суми ($400-50=(300+100)-50=(100-50)+300=350$) [3 МАО 4.3];	Усне віднімання круглого двоцифрового числа від розрядного трицифрового
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразу на віднімання від розрядного трицифрового числа круглого трицифрового числа ($400-150$) достатньо представити числа десятками і виконати дії як під час віднімання двоцифрового числа від круглого двоцифрового числа ($400 - 150 = 40 \text{ дес.} - 15 \text{ дес.} = 25 \text{ дес.} = 250$) або розкласти від'ємник на розрядні доданки і обчислити, виконуючи віднімання суми від числа ($400-150=400-(100+50)=(400-100) - 50=250$) [3 МАО 4.3];	Усне віднімання круглого трицифрового числа від розрядного трицифрового
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразу на додавання / віднімання до / від круглого трицифрового числа круглого двоцифрового числа ($380+20$; $380+50$; $430-50$) достатньо представити числа десятками і виконати дії як під час обчислень виразів з двоцифровими числами ($380 + 50 = 38 \text{ дес.} + 5 \text{ дес.} = 43 \text{ дес.} = 430$; $430 - 50 = 43 \text{ дес.} - 5 \text{ дес.} = 38 \text{ дес.} = 380$) або розкласти другий доданок / від'ємник на зручні доданки і обчислити, виконуючи додавання / віднімання суми до/від числа	Усне додавання / віднімання до / від круглого трицифрового круглого двоцифрового числа

$(380+50=380+(20+30)=(380+30)+30=400+30=430;$ $430-50=430-(30+20)=(430-30)-20=400-20=380)$, або розкласти перший доданок / зменшуване на розрядні доданки і обчислити, виконуючи додавання / віднімання числа від суми $(380+50=(300+80)+50=300+(80+50)=300+130=430;$ $430-50=(400+30)-50=400-50+30=350+30=380)$ [3 МАО 4.3];	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразу на додавання/віднімання круглих трицифрових чисел $(380+120; 380+450; 830-450)$ достатньо представити числа десятками і виконати дії як під час обчислень виразів з двоцифровими числами $(380 + 450 = 38 \text{ дес.} + 45 \text{ дес.} = 83 \text{ дес.} = 830; 830 - 450 = 83 \text{ дес.} - 45 \text{ дес.} = 38 \text{ дес.} = 380)$, або розкласти другий доданок / від'ємник на розрядні доданки і обчислити, виконуючи додавання / віднімання суми до / від числа $(380+450=380+(400+50)=(380+400)+50=780+50=830; 830-450=830-(400+50)=(830-400)-50=430-50=380)$ чи розкласти зменшуване на розрядні доданки і обчислити, виконуючи віднімання числа від суми $(830-450=(800+30)-450=(800-450)+30=350+30=380)$ або розкласти другий доданок / від'ємник на зручні доданки і обчислити, виконуючи додавання / віднімання суми до / від числа $(380+450=380+(420+30)=(380+420)+30=800+30=830; 830-450=830-(430+20)=(830-430)-20=400-20=380)$, або розкласти компоненти на розрядні доданки і обчислити, виконуючи додавання порозрядно $(380+450=(300+80)+(400+50)=(300+400)+(80+50)=700+130=830)$ [3 МАО 4.3];	Усне додавання / віднімання до / від круглого трицифрового круглого трицифрового числа
<i>досліджує</i> порозрядне віднімання круглих трицифрових чисел з переходом через розряд і <i>доходить висновку</i>, що для обчислення виразів на віднімання з переходом через розряд спосіб порозрядного віднімання не підходить, тому обчислення виконують послідовно, віднімаючи частинами [3 МАО 1.2];	<i>Дослідження порозрядного віднімання круглих трицифрових чисел з переходом через розряд</i>
<i>обчислює</i> усно у межах 1000 вирази на додавання і віднімання круглих чисел з переходом	

через розряд і коментує обчислення [3 МАО 4.3]; застосовує для обчислень виразів на віднімання і додавання круглих чисел з переходом через розряд у межах 1000 знання про круглі числа та їх розрядний склад; знання про віднімання і додавання з переходом через розряд у межах 100 та додавання і віднімання трицифрових чисел без переходу через розряд у межах 1000 [3 МАО 4.3]; обирає зручний для себе спосіб обчислення [3 МАО 4.3];	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразів на додавання одноцифрового числа до трицифрового ($218+9$; $996+4$) одноцифрове число додають до числа розряду одиниць трицифрового числа, якщо в сумі одержують число більше за 10, розряд десятків трицифрового числа збільшують на 1 [3 МАО 4.3]; обчислює вирази на додавання одноцифрового числа до трицифрового з переходом через розряд [3 МАО 4.3];	<u>Усне додавання і віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд</u> Додавання одноцифрового числа до трицифрового з переходом через розряд.
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що обчислення виразів на додавання двоцифрового числа до трицифрового з переходом через розряд ($218+29$; $248+71$; $930+70$; $975+25$) виконують так, як і додавання двоцифрового числа до трицифрового без переходу через розряд (порозрядно / послідовно), але одержавши під час додавання розрядних чисел більше 10 одиниць певного розряду, розрядну одиницю додають до наступного розрядного числа ($218+29=(200+10+8)+(20+9)=200+(10+20)+(8+9)=230+17=247$; $218+29=(200+18)+29=200+(18+29)=200+47=247$) [3 МАО 4.3]; обчислює вирази на додавання двоцифрового числа до трицифрового з переходом через розряд і коментує обчислення [3 МАО 4.3];	Додавання двоцифрового числа до трицифрового з переходом через розряд.
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразів на віднімання одноцифрового числа від трицифрового ($270-8$; $272-8$; $1000-8$) у випадку, коли одноцифрове число більше за число розряду одиниць трицифрового числа, зменшуване розкладають на зручні доданки і обчислюють, виконуючи віднімання числа від суми ($272-8=(260+12)-$	Віднімання одноцифрового числа від трицифрового з переходом через розряд.

$8=260+(12-8)=260+4=264)$ [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що першим зручним доданком зменшуваного є число, що складається з числа розряду одиниць трицифрового числа і 1 десятка, який віднімають від числа розряду десятків трицифрового числа; число розряду десятків у цьому випадку зменшується на 1 [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на віднімання одноцифрового числа від трицифрового з переходом через розряд і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3];	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразів на віднімання двоцифрового числа від трицифрового у випадку, коли число розряду одиниць від'ємника більше за число розряду одиниць зменшуваного, зменшуване розкладають на зручні доданки, один з яких розрядне трицифрове число, а другий є сумою розрядного двоцифрового і розрядного одноцифрового числа та виконують віднімання числа від суми ($260-54=(200+60)-54=(60-54)+200=206$) [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразів на віднімання двоцифрового числа від трицифрового у випадку, коли число розряду десятків від'ємника більше за число розряду десятків зменшуваного, від'ємник розкладають на зручні доданки, один з яких є сумою розрядного двоцифрового і розрядного одноцифрового числа зменшуваного, а другий – решта та виконують віднімання суми від числа ($236-54=236-(36+18)=(236-36)-18=182$) [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для обчислення виразів на віднімання двоцифрового числа від 1000 зменшуване розкладають на зручні доданки 900 і 100 та виконують віднімання числа від суми ($1000-60=(900+100)-60=(100-60)+900=940$) [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що у випадках, коли два розрядні числа від'ємника більші за відповідні розрядні числа зменшуваного, доцільно обчислення виконувати письмово [3 МАО 4.3];	Віднімання дво-цифрового числа від трицифрового з переходом через розряд.

<i>обчислює</i> вирази на віднімання двоцифрового числа від трицифрового з переходом через розряд і коментує обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для обчислення виразів на віднімання двоцифрового числа від трицифрового знання про віднімання двоцифрового числа від трицифрового числа без переходу через розряд; знання про віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд; віднімання суми від числа і числа від суми [3 МАО 4.3];	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що округлення – це добір найближчого круглого числа до даного [3 МАО 4.3]; <i>визначає</i> випадки округлення числа до найближчого більшого числа і випадки округлення числа до найближчого меншого числа [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на додавання/віднімання трицифрових чисел округленням і коментує обчислення ($290+40=300+40-10=330$; $232+169=230+170+2-1=401$; $325+268=330+270-5-2$) [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> знання про округлення чисел та залежність результату від зміни одного з компонентів для обчислення виразів на додавання і віднімання в межах 1000 з переходом через розряд [3 МАО 4.3];	Додавання і віднімання округленням.
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що виконувати обчислення на додавання і віднімання можна письмово (записуючи числа у стовпчик) [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що письмові обчислення використовують тоді і тільки тоді, коли виконати їх усно складно, та для перевірки усних обчислень [3 МАО 4.3]; <i>визначає</i> серед групи виразів ті, які не потребують письмового обчислення, і ті, які обчислюють письмово [3 МАО 4.3]; <i>наводить</i> приклади виразів для усних і для письмових обчислень [3 МАО 4.3]; <i>досліджує</i> запис числового виразу для його письмового обчислення і доходить висновку, що числа у стовпчик записують так, щоб кожен розряд другого числа був під відповідним розрядом	<u>Письмове додавання й віднімання трицифрових чисел з переходом через розряд</u> Випадки, що потребують письмового додавання і віднімання трицифрових чисел. Дослідження запису числового виразу для його письмового обчислення

першого числа [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що числа у стовпчик записують так, щоб кожен розряд другого числа був під відповідним розрядом першого числа [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що під час письмового додавання/віднімання обчислення виконують порозрядно, починаючи з найменшого розряду [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> письмово вирази на додавання й віднімання двоцифрового числа до / від трицифрового ($257+94$ / $257-94$); додавання і віднімання трицифрового числа до / від трицифрового ($457+368$ / $457-368$) з переходом через розряд і коментує послідовність обчислення (до одиниць розряду одиниць першого доданка додаю одиниці розряду одиниць другого доданка, в отриманому двоцифровому числі виділяю розряд одиниць і записую під одиницями, 1 десяток запам'ятовую; до одиниць розряду десятків першого доданка додаю одиниці розряду десятків другого доданка та 1 десяток, що запам'ята(в/ла); так продовжую обчислювати до останнього розрядного числа) [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для письмових обчислень виразів на додавання і віднімання з переходом через розряд знання про розрядний склад числа, усне додавання і віднімання чисел з переходом через розряд [3 МАО 4.3];	Додавання і віднімання двоцифрового числа до трицифрового з переходом через розряд. Додавання і віднімання трицифрового числа до трицифрового з переходом через розряд.
<i>прогнозує</i> результат виконання завдань на обчислення виразів усно й письмово на додавання, віднімання [4 МАО 1.3] і <i>співвідносить</i> отриманий результат з прогнозованим [4 МАО 3.3];	
<i>виконує</i> перевірку обчислень виразів на додавання і віднімання трицифрових чисел усно й письмово [3 МАО 3.4]; <i>застосовує</i> знання: про взаємозв'язок між компонентами дій додавання і віднімання для виконання перевірки усних і письмових обчислень; про перевірку усних обчислень виразів на додавання і віднімання у межах 100 для перевірки обчислень у межах 1000 та <i>виправляє</i> помилки [3 МАО 3.4];	Перевірка обчислень.

застосовує знання про письмові обчислення виразів на додавання і віднімання трицифрових чисел для перевірки усних обчислень; для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 3.4];	
доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: письмове додавання, письмове віднімання	
досліджує залежність кількості нулів у добутку від кількості нулів у кінці запису числа-добутку від кількості нулів у кінці запису чисел-множників і <i>доходить висновку</i> про те, що кількість нулів у добутку залежить від кількості нулів у записі числа кожного множника і дорівнює їх сумі; пояснює (у процесі виконання завдань), що результатом множення на 100 є число, яке одержують дописуванням двох нулів у кінці запису числа-множника [3 МАО 4.3]; обчислює вирази на множення одно- / двоцифрового числа на розрядні одиниці ($3 \cdot 10$; $3 \cdot 100$) [3 МАО 4.3]; розкладає будь-яке кругле число на множники, один з яких є розрядною одиницею [3 МАО 4.3]; називає не менше 2 дільників та кратних круглого числа [3 МАО 4.3];	<u>Усне позатабличне множення і ділення в межах 1000.</u> Множення одноцифрового і двоцифрового числа на розрядні одиниці. Дослідження залежності кількості нулів у кінці запису числа-добутку від кількості нулів у кінці запису чисел-множників.
досліджує залежність кількості нулів у кінці запису числа-частки від кількості нулів у кінці запису чисел, що є діленим і дільником і <i>доходить висновку</i> про те, що у записі числа-частки зменшується кількість нулів, що є у записі числа-діленого, на стільки, скільки їх є у записі числа-дільника [3 МАО 1.2]; пояснює (у процесі виконання завдань), що результатом ділення на 100 є число, яке дорівнює загальній кількості сотень у діленому [3 МАО 4.3]; обчислює вирази на ділення круглого трицифрового числа на розрядні одиниці ($340 : 10$; $500 : 10$; $500 : 100$; $1000 : 100$) [3 МАО 4.3];	Ділення круглого трицифрового числа на розрядні одиниці. Дослідження залежності кількості нулів у кінці запису числа-частки від кількості нулів у кінці запису чисел, що є діленим і дільником.
досліджує результати множення числа на добуток у випадках різного порядку сполучення множників і <i>доходить висновку</i> про те, що результат обчислення не змінюється від зміни порядку сполучення множників, тому під час множення числа на добуток можна спочатку	Множення числа на добуток чисел (сполучний закон множення). Дослідження результатів множення числа на добуток у випадках різного порядку

знайти значення добутку, а потім помножити його на число, або помножити число спочатку на перший множник, а потім результат помножити на другий множник [3 MAO 1.2];	сполучення множників
<i>досліджує</i> результат множення суми на число та результат додавання двох добутків у випадку однакових чисел у виразах <i>і доходить висновку</i> про те, що результати обчислення обох виразів однакові, тому при множенні суми на число можна на це число помножити спочатку перший доданок, потім на це ж число помножити другий доданок, добутки додати [3 MAO 1.2];	Множення суми на число (розподільний закон множення відносно додавання). <i>Дослідження результату множення суми на число та результату додавання двох добутків у випадку однакових чисел у виразах</i>
<i>досліджує</i> результат ділення суми на число та результат додавання двох часток у випадку однакових чисел у виразах <i>і доходить висновку</i> про те, результати обчислення обох виразів однакові, тому при діленні суми на число можна спочатку поділити на це число перший доданок, потім поділити на це ж число другий доданок, частки додати; таке перетворення виразу можливе тоді і тільки тоді, коли кожен доданок суми націло ділиться на число [3 MAO 1.2];	Ділення суми на число. <i>Дослідження результату ділення суми на число та результату додавання двох часток у випадку однакових чисел у виразах</i>
<i>досліджує</i> результати ділення добутку на число у випадках різного порядку виконання дій <i>і доходить висновку</i> , що в обох випадках результати обчислення однакові, тому при діленні добутку на число можна знайти значення добутку і поділити його на число, або поділити на число один із множників і результат помножити на інший множник [3 MAO 1.2];	Ділення добутку на число. <i>Дослідження результатів ділення добутку на число у випадках різного порядку виконання дій</i>
<i>досліджує</i> порядок виконання ділення на добуток <i>і доходить висновку</i> про те, що для виконання ділення числа на добуток можна число поділити спочатку на перший множник, а потім утворену частку поділити на другий множник [3 MAO 1.2];	Ділення числа на добуток. <i>Дослідження порядку виконання ділення на добуток</i>
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) подільність числа як властивість числа ділитися на певне число [3 MAO 4.8]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що дільник числа – це число, на яке ділиться дане число [3 MAO 4.8]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що кратне числа – це число, яке націло ділиться на	Подільність числа. Дільники і кратні чисел. Ознаки подільності на 2; 5; 10.

дане число [3 МАО 4.8]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що ділене і кратне у конкретному виразі на ділення є одним і тим же числом за умови ділення націло [3 МАО 4.8]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для числа, що є добутком двох множників, множники є дільниками цього ж числа, а добуток є кратним чисел-множників [3 МАО 4.8]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що одне число може мати не менше двох дільників і безліч кратних [3 МАО 4.8]; <i>визначає</i> дільники числа розкладанням його на множники [3 МАО 4.8]; <i>визначає</i> кратні числа серед результатів табличних випадків множення [3 МАО 4.8]; <i>застосовує</i> для визначення дільників і кратних числа знання таблиці множення [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань) ознаки подільності на 2; 5; 10 [3 МАО 4.8]; <i>визначає</i> числа, які діляться на 2; 5; 10 [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> знання ознак подільності чисел на 2; 5; 10 для виконання обчислень раціональним способом [3 МАО 4.3];	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що для множення і ділення круглого числа на одноцифрове число ($40 \cdot 2$, $400 \cdot 2$, $40 : 2$, $400 : 2$, $120 : 2$) достатньо кругле число представити десятками / сотнями і обчислити як випадок табличного множення / ділення ($40 \cdot 6 = 4 \text{ дес.} \cdot 6 = 24 \text{ дес.} = 240$; $400 : 2 = 4 \text{ сот.} : 2 = 2 \text{ сот.} = 200$) [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для множення і ділення круглого числа на одноцифрове число ($40 \cdot 6$, $400 \cdot 2$, $40 : 2$, $400 : 2$, $120 : 2$) кругле число розкладають на два множники, один з яких одно- / двоцифрове число, а другий – розрядна одиниця (число 10 або 100), та виконують обчислення, застосовуючи знання про множення числа на добуток/ділення добутку на число, знання таблиці множення ($40 \cdot 6 = 4 \cdot 10 \cdot 6$	Множення і ділення круглого числа на одноцифрове число в межах 1000.

$= 4 \cdot 6 \cdot 10 = 24 \cdot 10 = 240$; $400 : 2 = (4 \cdot 100) : 2 = (4 : 2) \cdot 100 = 200$ [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на множення і ділення круглого числа на одноцифрове число і коментує обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> знання про розрядний склад круглих чисел, представлення круглого числа у вигляді добутку одно/двоцифрового числа і числа 10 / 100, множення / ділення добутку на число для обчислення виразів на множення і ділення круглого числа на одноцифрове число [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> знання про переставний закон множення для множення одноцифрового числа на кругле [3 МАО 4.8]; <i>обирає</i> зручний для себе спосіб обчислення [3 МАО 4.3];	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для множення круглого числа на кругле $(20 \cdot 30)$ круглі числа/одне з круглих чисел розкладають на множники, один з яких є розрядною одиницею і виконують обчислення $(20 \cdot 30 = (2 \cdot 10) \cdot (3 \cdot 10) = (2 \cdot 3) \cdot (10 \cdot 10) = 6 \cdot 100 = 600$; $20 \cdot 30 = (2 \cdot 10) \cdot 30 = 2 \cdot 30 \cdot 10 = 60 \cdot 10 = 600$) [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для множення круглого числа на кругле $(20 \cdot 30)$ представляють перший/другий множник в одиницях розряду десятків, інший – розкладають на множники, один з яких є розрядною одиницею, і виконують множення числа на добуток $(20 \cdot 30 = 2 \text{ дес.} \cdot (3 \cdot 10) = (2 \text{ дес.} \cdot 3) \cdot 10 = 6 \text{ дес.} \cdot 10 = 60 \text{ дес.} = 600)$ [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що результатом множення круглого числа на кругле є число, у записі якого стільки нулів, скільки їх всього у кінці записів обох чисел, що є множниками [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на множення круглого числа на кругле і коментує обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для обчислення виразів на множення круглого числа на кругле знання про розрядний склад круглих чисел, представлення круглого числа у вигляді добутку одноцифрового	Множення круглого числа на кругле в межах 1000.

числа і числа 10, множення добутку на число, множення круглого числа на одноцифрове, множення на розрядну одиницю, переставний закон множення [3 МАО 4.3]; <i>обирає зручний для себе спосіб обчислення [3 МАО 4.3];</i>	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що кругле число на кругле ділять добором частки або розкладають дільник на одноцифрове число і розрядну одиницю та виконують послідовне ділення ($420 : 60 = 420 : (6 \cdot 10) = 420 : 10 : 6 = 42 : 6 = 7$) [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що під час ділення двох круглих чисел для добору частки треба знайти таке число, яке при множенні на дільник утворює ділене [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що результатом ділення круглого числа на кругле є число, у кінці запису якого менше нулів, ніж у кінці запису діленого, на стільки, скільки їх у кінці запису дільника [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на ділення круглого числа на кругле ($90 : 30$; $800 : 200$; $420 : 60$) і <i>коментує</i> послідовність дій при діленні круглого числа на кругле [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для обчислення виразів на множення і ділення круглого числа на кругле знання про розрядний склад круглих чисел, представлення круглого числа у вигляді добутку одно- / двоцифрового числа і числа 10 / 100, ділення добутку на число, числа на добуток [3 МАО 4.3]; <i>обирає зручний для себе спосіб обчислення [3 МАО 4.3];</i>	Ділення круглого числа на кругле в межах 1000.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що не в усіх випадках результатом ділення може бути ціле число [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що у випадку, коли не можна під час ділення отримати ціле число, результатом ділення є неповна частка і остача [3 МАО 4.3]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) остачі як різниці діленого і найближчого до діленого числа, під час ділення на яке	Ділення з остачею. Остача і дільник. Ділення націло і ділення з остачею.

отримують ціле число [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що остача завжди менша за дільник [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що для виконання ділення з остачею необхідно знайти найбільше серед менших від діленого число, при діленні якого на дільник отримуємо ціле число; поділити це число на дільник; знайти неповну частку; відняти від діленого число, при діленні якого на дільник отримали ціле число; отримати остачу [3 МАО 4.3]; <i>виконує</i> ділення з остачею і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3]; <i>записує</i> результат ділення з остачею за допомогою дужок: 4 (ост.6) [3 МАО 4.3];	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що для множення двоцифрового числа на одноцифрове двоцифрове число розкладають на розрядні доданки, послідовно множать на число кожен доданок, отримані добутки додають [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> усно вирази на множення двоцифрового, числа на одноцифрове ($18 \cdot 3$) і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для виконання множення двоцифрового числа на одноцифрове знання про розрядний склад чисел, множення суми на число, множення круглих чисел, знання таблиці множення [3 МАО 4.3];	Множення двоцифрового числа на одноцифрове.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що множення чисел на 5; 50; 25; 9; 99; 11 має закономірності, застосування яких пришвидшує обчислення [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що число 5 / 50 / 25 можна представити часткою чисел 10 і 2 / 100 і 2 / 100 і 4 [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на множення чисел на 5 / 50 / 25 ($46 \cdot 5 = 46 \cdot 10 : 2 = 23 \cdot 10 = 230$), застосовуючи вміння представляти дані числа у вигляді частки чисел 10 і 2 / 100 і 2 / 100 і 4 та множити на 10 / 100 і ділити на 2, і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що для множення числа на 9 / 99 / 11 ці числа округлюють до 10 / 100 / 10 і виконують множення на кругле число та до/від добутку додають / віднімають	Множення чисел на 5; 50; 25; 9; 99; 11

число, на яке множили ($37 \cdot 9 = 37 \cdot 10 - 37$) [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на множення чисел на 9 / 99 / 11, застосовуючи знання про округлення чисел, зміст дії множення та множення на 10 / 100, і коментує обчислення [3 МАО 4.3];	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що для множення трицифрового круглого числа на одноцифрове трицифрове кругле число представляють десятками і виконують множення двоцифрового числа на одноцифрове, записують утворений добуток в десятках та дописують 0 для утворення числа в одиницях [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що у кінці запису добутку круглого й одноцифрового чисел завжди буде нуль [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на множення трицифрового числа на одноцифрове ($180 \cdot 3 = 18 \text{ дес.} \cdot 3 = 54 \text{ дес.} = 540$) і коментує послідовність виконання обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для виконання множення трицифрового круглого числа на одноцифрове знання про розрядний склад чисел, множення двоцифрового числа на одноцифрове [3 МАО 4.3];	Множення трицифрового круглого числа на одноцифрове.
<i>обчислює</i> вирази на множення одноцифрового числа на двоцифрове і трицифрове ($3 \cdot 18, 3 \cdot 180$) і коментує послідовність виконання обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для виконання множення одноцифрового числа на двоцифрове і трицифрове знання про переставний закон множення та множення двоцифрового та трицифрового круглого числа на одноцифрове [3 МАО 4.3];	Множення одно-цифрового числа на двоцифрове і кругле трицифрове.
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що для ділення двоцифрового числа на одноцифрове ділене розкладають на розрядні / зручні доданки, виконують ділення кожного доданка на число, частки додають [3 МАО 4.3]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що ділене розкладають на зручні доданки у випадку, коли при діленні розрядного числа на дільник неможливо отримати ціле число [3 МАО 4.3]; <i>розрізняє</i> випадки, у яких ділене розкладають	Ділення двоцифрового числа на одноцифрове

на розрядні доданки ($39 : 3 = (30 + 9) : 3 = 30 : 3 + 9 : 3 = 10 + 3 = 13$), і випадки, у яких ділене розкладають на зручні доданки ($42 : 3 = (30 + 12) : 3 = 30 : 3 + 12 : 3 = 10 + 4 = 14$) [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на ділення двоцифрового числа на одноцифрове ($39 : 3$, $42 : 3$) і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для виконання ділення дво- / трицифрового числа на одноцифрове знання про розрядний склад числа, зручні доданки, ділення суми на число, взаємозв'язок дій множення і ділення, знання таблиці множення [3 МАО 4.3]; <i>обирає</i> раціональний спосіб обчислення [3 МАО 4.3];	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що поділити двоцифрове число на двоцифрове можна добором частки; щоб дібрати частку, треба знайти таке число, результатом множення якого на дільник буде ділене; що частку добирають серед табличних випадків так, щоб при множенні на число розряду одиниць дільника одержати число, у якому розряд його одиниць співпадає з розрядом одиниць діленого [3 МАО 4.3]; <i>вирізняє</i> серед виразів на ділення двоцифрового числа такі, які обчислюють послідовним діленням ($56 : 14 = 56 : (7 \cdot 2) = 56 : 7 : 2 = 8 : 2 = 4$) [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на ділення двоцифрового числа на двоцифрове добором ($65 : 13$), послідовним діленням ($64 : 16$) і <i>коментує</i> обчислення [3 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> для виконання ділення дво- / трицифрового числа на двоцифрове знання про розряди числа, ділення числа на добуток, взаємозв'язок дій множення і ділення, знання таблиці множення [3 МАО 4.3];	Ділення двоцифрового числа на двоцифрове число
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що ділення трицифрового круглого числа на двоцифрове та трицифрове кругле число виконують після представлення круглих чисел десятками / сотнями і виконують обчислення так само як і ділення двоцифрового числа на двоцифрове число [3 МАО 4.3]; <i>обчислює</i> вирази на ділення двоцифрового	Ділення трицифрового круглого числа на двоцифрове та трицифрове кругле число

числа на двоцифрове доборою частки (650 : 13; 650 : 130), послідовним діленням (640:16; 640:160) і коментує обчислення [3 МАО 4.3]; застосовує для виконання ділення трицифрового круглого числа на двоцифрове та трицифрове кругле число знання про ділення двоцифрового числа на двоцифрове; ділення круглих чисел на одноцифрове число; знання таблиці множення [3 МАО 4.3]; обирає раціональний спосіб обчислення [3 МАО 4.3];	
прогнозує результат виконання завдань на обчислення виразів на позатабличне множення і ділення [4 МАО 1.3] і співвідносить отриманий результат з прогнозованим [4 МАО 3.3];	
виконує перевірку позатабличного множення і ділення [3 МАО 4.3]; застосовує для перевірки обчислень знання про взаємозв'язок між компонентами дій множення і ділення, знання про позатабличне множення і ділення [3 МАО 4.3]; обирає зручний для себе спосіб обчислення; визначає раціональний [3 МАО 4.3];	Перевірка результатів множення і ділення
застосовує знання про ділення з остачею, позатабличне множення і ділення для виконання, складання пізнавальних і практико зорієнтованих завдань [3 МАО 4.3]; перевіряє результат ділення з остачею виконанням протилежних арифметичних дій [3 МАО 3.4]; доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: позатабличне множення / ділення, ділення з остачею; порозрядне додавання / віднімання, послідовне додавання / віднімання, послідовне множення / ділення, ділення доборою частки [3 МАО 4.3];	
пояснює (у процесі виконання завдань), що число на позначення рівної частини / рівних частин цілого називають дробом [4 МАО 4.2]; читає / записує дріб і коментує, що під рискою записують знаменник – число, яке показує, на скільки рівних частин поділили ціле; над рискою записують чисельник – число, яке показує, скільки рівних частин узяли [4 МАО 4.2];	Дроби Дріб

<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що для знаходження числового значення дробу від числа треба число поділити на знаменник і помножити на чисельник [4 МАО 4.3]; <i>знаходить</i> числове значення дробу від заданого числа [4 МАО 4.3];	Знаходження числового значення дробу за числом.
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що для знаходження числа за значенням його дробу треба число поділити на чисельник і помножити на знаменник [4 МАО 4.3]; <i>знаходить</i> число за числовим значенням його дробу [4 МАО 4.3]; <i>застосовує</i> знання про знаходження числового значення дробу від числа та числа за числовим значенням його дробу для розв'язування задач [3 МАО 3.2];	Знаходження числа за числовим значенням його дробу.
<i>досліджує</i> результат кратного порівняння чисельників і знаменників рівних дробів і <i>доходить висновку</i> про те, що чисельник одного з дробів більший/менший за чисельник іншого дробу у стільки ж разів як знаменник цього дробу більший / менший за знаменник іншого дробу [3 МАО 1.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що множенням / діленням чисельника і знаменника на одне і те ж саме число утворюють дріб, рівний даному [4 МАО 4.8]; <i>утворює</i> дріб, рівний даному, множенням чисельника і знаменника на одне й те ж саме число [4 МАО 4.8];	Чисельники і знаменники рівних дробів. <i>Дослідження результату кратного порівняння чисельників і знаменників рівних дробів</i>
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що під час додавання і віднімання дробів з однаковими знаменниками додають і віднімають чисельники, знаменник залишається незмінним [4 МАО 4.3];	Додавання і віднімання дробів з однаковими знаменниками.
<i>досліджує</i> на основі практичних дій з предметами результат додавання і віднімання дробів з однаковими знаменниками і <i>доходить</i> висновку про те, що додаються і віднімаються чисельники, знаменник залишається незмінним [4 МАО 1.2];	<i>Дослідження результату додавання і віднімання дробів з однаковими знаменниками.</i>
<i>ілюструє</i> додавання і віднімання дробів з однаковими знаменниками на малюнках, схемах, діаграмах, числовій прямій [4 МАО 2.1]; <i>застосовує</i> знання про додавання і віднімання	

дробів з однаковими знаменниками для обчислення виразів (на 1-2 дії) [4 МАО 4.3];	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що числове значення дробів, у яких чисельник і знаменник одне і те саме число, дорівнює 1 [4 МАО 4.2]; <i>визначає</i> серед даних дробів дріб рівний 1 [4 МАО 4.2]; <i>перетворює</i> дріб в число 1 і число 1 в дріб [4 МАО 4.2]; <i>доповнює</i> даний дріб до 1 [4 МАО 4.3]; <i>утворює</i> ціле число з кількох дробів з однаковими знаменниками [4 МАО 4.3];	Дроби, які дорівнюють 1.
<i>досліджує</i> числові значення дробів, у яких чисельник і знаменник одне і те саме число і <i>доходить висновку</i> про те, що числове значення всіх таких дробів дорівнює 1 [4 МАО 1.2];	<i>Дослідження числових значень дробів, у яких чисельник і знаменник одне і те саме число.</i>
<i>співвідносить</i> дріб (дроби з чисельником 1, дроби з однаковими знаменниками, рівні дроби) із відповідним зображенням на рисунках, схемах, числовій прямій, діаграмах [4 МАО 2.1];	Дроби на діаграмах.
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що дроби можуть бути правильні і неправильні [4 МАО 4.2]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що у правильних дробів чисельник менший за знаменник [4 МАО 4.2]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що у неправильних дробів чисельник більший за знаменник або дорівнює йому [4 МАО 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що усі правильні дроби менші за 1, а неправильні – більші або дорівнюють 1 [4 МАО 4.2]; <i>розрізняє</i> правильні і неправильні дроби [4 МАО 4.2];	Правильні й неправильні дроби.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що у мішаному числі міститься ціле число та дріб [4 МАО 4.2]; <i>визначає</i> у складі мішаного числа ціле число та дріб [4 МАО 4.2]; <i>читає і записує</i> мішані числа [4 МАО 4.2]; <i>розрізняє</i> в ряді чисел мішане число і <i>пояснює</i> свій вибір [4 МАО 4.2];	Мішане число.

називає і позначає на числовій прямій за заданою умовою числовий ряд з цілими числами та дробами до 10 із знаменниками для дробу 2, 3, 4, 5 (із знаменником 2: $\frac{1}{2}$, 1, $1\frac{1}{2}$, 2, $2\frac{1}{2}$...; із знаменником 3: $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, 1, $1\frac{1}{3}$, $1\frac{2}{3}$, 2, $2\frac{1}{3}$...) [4 МАО 4.2];	Числовий ряд з цілими числами та дробами.
застосовує знання про дріб для визначення величин в заданій одиниці вимірювання ($\frac{1}{2}$л; $\frac{3}{4}$ кг); для перетворення величин з одних одиниць вимірювання в інші ($\frac{1}{10}$дм=1см; $\frac{1}{10}$м=1дм); [4 МАО 4.2; 4.3; 4.7];	
застосовує знання про дріб, мішане число, знаходження числового значення дробу від числа та числа за числовим значенням його дробу для виконання, складання пізнавальних і практико зорієнтованих завдань [4 МАО 4.2; 4.3; 4.7];	
доцільно використовує у мовленні слова і словосполучення: правильні дроби, неправильні дроби, мішане число	
пояснює (у процесі виконання завдань), що простим іменованим числом називають число, виражене в одних одиницях вимірювання [3 МАО 4.7]; пояснює (у процесі виконання завдань), що складеним іменованим числом називають число, виражене у двох одиницях вимірювання однієї величини [3 МАО 4.7]; читає і записує прості і складені іменовані числа [3 МАО 4.7]; перетворює складене іменоване число в просте і просте іменоване число в складене [3 МАО 4.7]; застосовує для перетворення іменованих чисел однієї величини знання про співвідношення між одиницями вимірювання однієї величини [3 МАО 4.7];	Іменовані числа Прості і складені іменовані числа
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що результатом додавання / віднімання іменованих чисел є іменоване число [3 МАО 4.3; 4.7]; пояснює (у процесі виконання завдань), що додавання / віднімання іменованих чисел	Додавання і віднімання іменованих чисел.

виконують так само як і неіменованих [3 MAO 4.3; 4.7]; що під час додавання / віднімання іменованих чисел додають / віднімають числа одних одиниць вимірювання величини [3 MAO 4.3; 4.7]; що під час додавання / віднімання складених іменованих чисел додають/віднімають окремо кожну частину складеного іменованого числа, або перетворюють складені іменовані числа на прості і виконують обчислення [3 MAO 4.3; 4.7]; обчислює вирази на додавання / віднімання іменованих чисел і коментує послідовність виконання обчислення [3 MAO 4.3; 4.7]; застосовує для додавання / віднімання іменованих чисел знання про величини та одиниці їх вимірювання; додавання і віднімання чисел в межах 1000 [3 MAO 4.3; 4.7];	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що результатом множення/ділення іменованого числа на число є іменоване число з тим самим найменуванням; результатом ділення іменованого числа на іменоване число є число з іншим найменуванням [3 MAO 4.3; 4.7]; пояснює (у процесі виконання завдань), що множення / ділення іменованих чисел виконують так само як і неіменованих [3 MAO 4.3; 4.7] що для виконання ділення іменованого числа на іменоване числа повинні бути в однакових одиницях вимірювання [3 MAO 4.3; 4.7] обчислює вирази на множення / ділення іменованих чисел і коментує послідовність виконання дій [3 MAO 4.3; 4.7] застосовує для множення / ділення іменованих чисел знання про величини та одиниці їх вимірювання; множення і ділення чисел в межах 1000 [3 MAO 4.3; 4.7];	Множення і ділення іменованих чисел на число. Ділення іменованого числа на іменоване.
прогнозує результат виконання завдань на запис, читання, перетворення, додавання, віднімання, множення і ділення іменованих чисел [4 MAO 1.3] і співвідносить отриманий результат з прогнозованим [4 MAO 3.3]; перевіряє виконання завдань на запис, читання, перетворення, додавання, віднімання, множення і ділення іменованих чисел, виправляє	

помилки, оцінює роботу і коментує свій вибір [4 MAO 3.4]; застосовує знання про іменовані числа для виконання, складання пізнавальних і практико зорієнтованих завдань [3 MAO 4.2; 4.3; 4.7];	
порівнює числа у межах 1000, у тому числі круглі [3 MAO 4.2]; порівнює значення числових виразів (з обчисленням / без обчислень, на основі законів, властивостей арифметичних дій, залежностей значень виразів від зміни компонентів [3 MAO 4.2]; застосовує для порівняння чисел знання про числову пряму, порядок слідування чисел у натуральному ряді та класовий і розрядний склад числа [3 MAO 4.2]; [3 MAO 2.1] застосовує знання про складання рівностей / нерівностей з даних чисел за малюнком, моделлю; про добір числа, якого не вистачає у рівностях / нерівностях, серед чисел у межах 100 для виконання подібних завдань у межах 1000 [3 MAO 4.3]; встановлює послідовність чисел в межах тисячі у порядку зростання і в порядку спадання [3 MAO 4.3]; виявляє і виправляє помилки у рівностях / нерівностях (змінюючи знак або одного з чисел) [3 MAO 3.4];	Числові відношення Порівняння чисел в межах 1000. Порівняння круглих чисел. Порівняння числових виразів
порівнює дробі з однаковими знаменниками / з однаковими чисельниками; мішані числа (з різними цілими числами, з однаковими знаменниками дробу); дробі й мішані числа з однаковими знаменниками [4 MAO 4.2];	Порівняння дробів; мішаних чисел; дробів і мішаних чисел
пояснює (у процесі виконання завдань), що порівнюють іменовані числа однієї величини [3 MAO 4.3; 4.7]; виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що результат порівняння простих іменованих чисел, поданих в одних і тих само одиницях вимірювання, визначають за числом (не зважаючи на одиниці вимірювання); що результат порівняння простих іменованих чисел, поданих в різних одиницях вимірювання однієї величини, визначають за одиницями	Порівняння іменованих чисел

вимірювання (не зважаючи на число); що для порівняння складених іменованих чисел, поданих в різних одиницях вимірювання, порівнюють числа більшої одиниці вимірювання / порівнюють числа меншої одиниці вимірювання, якщо числа більшої одиниці вимірювання рівні / перетворюють в однакові одиниці вимірювання і порівнюють [3 МАО 4.2; 4.7]; <i>порівнює</i> іменовані числа, подані, в одиницях вимірювання довжини (мм, см, дм, м, км); часу (с, хв, год., доб., тижд., міс., кв., р.); маси (г, кг, ц); місткості (л); вартості (к., грн.); температури (°C), швидкості (км/год, м/хв, м/с) [3 МАО 4.2; 4.7]; <i>застосовує</i> для порівняння іменованих чисел знання про величини та одиниці їх вимірювання [3 МАО 4.2; 4.7]	
<i>порівнює</i> іменоване число і значення числового виразу на множення / ділення іменованих чисел; <i>застосовує</i> для порівняння іменованих чисел і виразів на множення / ділення іменованих чисел знання про порівняння іменованих чисел, обчислення виразів на множення / ділення іменованих чисел [3 МАО 4.2; 4.3; 4.7];	Порівняння іменованих чисел і виразів на множення / ділення іменованих чисел.
<i>порівнює</i> значення числових виразів на додавання / віднімання, множення / ділення іменованих чисел [3 МАО 4.2; 4.3; 4.7]; <i>застосовує</i> для порівняння значень числових виразів на додавання / віднімання, множення / ділення іменованих чисел знання про порівняння іменованих чисел, обчислення виразів на додавання / віднімання, множення / ділення іменованих чисел [3 МАО 4.2; 4.3; 4.7];	Порівняння виразів на додавання / віднімання, множення/ділення іменованих чисел.
Концентр «Величини»	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що одиницею вимірювання маси, меншою за 1 кг, є грам [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> в іменованому числі грам скорочено (г) [3 МАО 4.7]; <i>читає</i> запис і <i>записує</i> показання вимірювання, визначення маси (3г; 2кг 10г; 3ц 15кг 40г) [3 МАО 4.7]; <i>називає</i> співвідношення з вивченими одиницями маси (1кг=1000г) [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8];	Маса. Одиниця вимірювання маси – <i>грам</i>. Гирі (1г, 2 г, 5 г, 10 г, 20 г, 50 г, 100 г, 200 г, 500 г). Маса об'єктів. Співвідношення між одиницями вимірювання маси (г, кг)

<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), які одиниці вимірювання маси доцільно використовувати в конкретному випадку [3 МАО 4.7]; <i>порівнює</i> маси предметів / сипучих речовин за показами електронних ваг і гирями механічних ваг (за зображенням) [3 МАО 4.7]; <i>упорядковує</i> запис іменованих чисел з різною комбінацією одиниць вимірювання маси за поданою умовою [3 МАО 4.7]; <i>комбінує</i> гирі для врівноваження терезів за заданою умовою [3 МАО 4.7]; <i>обчислює</i> масу за певною комбінацією гир на терезах за заданою умовою [3 МАО 4.7]; <i>застосовує</i> знання про вимірювання і визначення маси (в г, кг, ц, кг і г, ц і кг) для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7]; <i>перевіряє</i> виконання завдань з одиницями вимірювання маси (в г, кг, ц, кг і г, ц і кг) і виправляє помилки [3 МАО 4.7]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: грам	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що одиницею вимірювання місткості, меншою за 1 л, є мілілітр [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> в іменованому числі мілілітр скорочено (мл) [3 МАО 4.7]; <i>читає запис і записує</i> результати вимірювання / обчислення місткості в літрах і мілілітрах [3 МАО 4.7]; <i>називає</i> співвідношення між одиницями вимірювання місткості (1л=1000мл) [3 МАО 4.7]; <i>пояснює</i>, які одиниці вимірювання величини доцільно використовувати в конкретному випадку [3 МАО 4.7];	Місткість Одиниця вимірювання місткості – <i>мілілітр</i>. Співвідношення між одиницями вимірювання місткості (л, мл).
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що одиницею вимірювання довжини, більшою за 1 м, є кілометр [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> в іменованому числі кілометр скорочено (км) [3 МАО 4.7]; <i>читає запис і записує</i> результати вимірювання / обчислення довжини із використанням двох одиниць вимірювання (10дм; 3м; 2км; 4км 500 м;	Довжина. Одиниця вимірювання довжини – <i>кілометр</i>. Співвідношення між одиницями вимірювання довжини (км, м).

3м 5дм) [3 МАО 4.7]; <i>називає</i> співвідношення з вивченими одиницями довжини (1км=1000м; 1м=1000мм; 1м=100см; 1м=10дм; 1дм=10см; 1см=10мм) [3 МАО 4.7]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), які одиниці вимірювання величини доцільно використовувати в конкретному випадку [3 МАО 4.7]; <i>порівнює</i> (у процесі виконання завдань) довжини об'єктів за результатами вимірювань/показами на інструментах для вимірювання довжин (на зображеннях) [3 МАО 4.7]; <i>упорядковує</i> запис з різною комбінацією одиниць вимірювання довжини за поданою умовою; <i>перетворює</i> величину, виражену в одних одиницях вимірювання довжини, у рівну величину, виражену в інших одиницях вимірювання довжини (1км = 1000м; 5м44см=544см) [3 МАО 4.7];	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) відстані як довжини відрізка між двома точками на прямій [3 МАО 4.7]; <i>визначає</i> відстань між двома точками за числовою прямою (з одиничним відрізком 1мм; 1см) [3 МАО 4.7]; <i>порівнює</i> довжини відрізків за результатами вимірювання відстані між двома точками;	Довжина і відстань.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) шляху як відстані, яку подолав рухомий об'єкт за певний проміжок часу [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> шлях буквою <i>s</i> [3 МАО 4.7]; <i>читає запис і записує</i> результати обчислення відстані ($s=3\text{км}$) [3 МАО 4.7]; <i>визначає</i> відстань між об'єктами за даними малюнка, таблиці, моделі [3 МАО 4.7]; <i>співвідносить</i> шлях, що проходить рухомий об'єкт за певний проміжок часу з довжиною відрізка між двома точками на числовій прямій; <i>зображує</i> за допомогою відрізка, шлях певного об'єкта [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; <i>перевіряє</i> виконання завдань на вимірювання,	Відстань і шлях.

визначення довжини, відстані, шляху (в км, м, дм, см, мм, з комбінацією цих одиниць) та співвідношення між одиницями їх вимірювання і виправляє помилки [3 МАО 4.7], [3 МАО 3.4]; застосовує знання про довжину, відстань і шлях для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7];	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) масштабу як числа, яке показує, у скільки разів зменшили або збільшили розміри об'єктів на плані / карті [3 МАО 4.7]; записує масштаб 1 : 100, читає запис (в 1 см 100см / одна сота) і пояснює, що для зображення на плані кожні 100 см позначають 1 см/1 см на плані є сотою частиною розмірів реального об'єкта [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що для побудови плану вимірюють довжину об'єкта і ділять цю величину на друге число в записі масштабу [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.5]; визначає за масштабом довжину для побудови плану об'єкта [3 МАО 4.7]; будує план об'єкта (розміри якого можна визначити в сантиметрах, дециметрах, метрах) у заданому масштабі [3 МАО 4.6]; застосовує знання про масштаб і план об'єкта для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1];	Масштаб. Побудова плану об'єкта.
пояснює (у процесі виконання завдань), що периметр – це величина, яка вказує на довжину усіх сторін многокутника [3 МАО 4.7]; пояснює (у процесі виконання завдань) формули обчислення периметра прямокутника [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; обчислює периметр прямокутника [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.3]; обчислює довжину сторони прямокутника за відомими периметром і довжиною однієї сторони [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.3];	Периметр прямокутника. Формула обчислення периметра прямокутника: $P=(a+b) \cdot 2$
застосовує знання про вимірювання, знаходження периметра (в км, м, дм, см, мм, з комбінацією цих одиниць) для виконання,	

складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1]; <i>перевіряє</i> виконання завдань на вимірювання, знаходження периметрів (в м, км, км і м, з комбінацією цих одиниць) і <i>виправляє</i> помилки [3 МАО 4.7], [3 МАО 3.4];	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) площі як величини, що вказує на кількість одиничних квадратів, що містить поверхня 2-D фігури [3 МАО 4.7]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) одиничного квадрата як квадрата, стороною якого є одиничний відрізок; як одиниці вимірювання площі фігур [3 МАО 4.7]; <i>називає</i> одиниці вимірювання площі (квадратний сантиметр, квадратний дециметр, квадратний метр, квадратний кілометр), їх коротке позначення (см^2, дм^2, м^2, км^2) [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> площу буквою S [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; <i>порівнює</i> предмети за площею способом накладання, «на око», вимірюванням [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), палетки як прозорої пластинки, розділеної на квадрати ($1\text{см} \times 1\text{см}$) і призначеної для знаходження площі 2-D фігур, об'єктів на планах і картах шляхом підрахунку одиничних квадратів та їх частин на поверхні 2-D фігури [3 МАО 4.7]; <i>визначає</i> площу 2-D фігури палеткою [3 МАО 4.7];	Площа. Палетка. Вимірювання площі палеткою. Одиничний квадрат. Одиниці вимірювання площі.
<i>називає, пояснює і застосовує</i> формулу для знаходження площі прямокутника (квадрата) [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>знаходить</i> довжину однієї сторони прямокутника за відомими площею та іншою стороною [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.3];	Площа прямокутника (квадрата) Формула обчислення площі прямокутника (квадрата) $S=a \cdot b$
<i>розрізняє</i> величини периметр і площа та одиниці їх вимірювання, формули знаходження [3 МАО 4.7]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання практичних завдань), що периметр фігури визначають вимірюванням межі (усіх сторін) 2-D фігури та	Периметр і площа.

одинацями вимірювання периметра є одиниці вимірювання довжини; площу фігури визначають лише для площинних 2-D фігур вміщенням на їх поверхні одиничних квадратів (квадрат стороною 1см / 1дм / 1м / 1км) та одиницями вимірювання площі є квадратний сантиметр, квадратний дециметр, квадратний метр, квадратний кілометр [3 МАО 4.7].	
<i>застосовує</i> знання про знаходження площі для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1]; <i>перевіряє</i> виконання завдань на знаходження площі і <i>виправляє</i> помилки [3 МАО 4.7], [3 МАО 3.4];	
<i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: кілометр, відстань, площа, одиничний квадрат, квадратний сантиметр, квадратний дециметр, квадратний метр, квадратний кілометр	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що одиницями вимірювання часу від найменшої до найбільшої є секунда, хвилина, година, доба, тиждень, декада, місяць, квартал, рік, століття [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> в іменованому числі назви одиниць вимірювання часу скорочено (с, хв, год, доб, тижд, декада, міс, кв, р., ст.) [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; <i>читає запис і записує</i> результати визначення / обчислення часу із використанням різних одиниць вимірювання ($t = 11с, 6хв; 3 хв 4 с; 1 доб 12 год; 2 кв 1 міс; 3 год 50хв 12с тощо$) [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; <i>називає</i> співвідношення з вивченими одиницями часу ($1хв=60с, 1год=60хв; 1 доб=24 год; 1 тижд=7 діб; 1 дек.=10 діб; 1 кв = 3 міс; 1 р. = 12 міс; 1р.=365 (366 у високосному році) діб$) [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), які одиниці вимірювання часу доцільно використовувати в конкретному випадку [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1]; <i>визначає і називає</i> час за секундоміром, годинником з секундною стрілкою (з точністю до	Час. Одиниці вимірювання часу: <i>хвилина, секунда.</i> Секундомір. Годинники (механічний: <i>хвилинна і секундна стрілки;</i> електронний: <i>показники хвилин і секунд.</i>) Співвідношення між одиницями часу (секунда, хвилина; хвилина, година; доба, рік;). Показання годинника, секундоміра (початок, кінець, певний момент події, явища з точністю до хвилин; до секунд). Тривалість явищ, подій (у секундах, хвилинах; з точністю до секунд, хвилин). Циферблат з римськими числами

хвилини; до секунди); за годинником з римськими числами [3 МАО 4.7]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що найменша поділка на циферблаті позначає секунду; секундна стрілка робить повний оборот за одну хвилину; хвилинна стрілка – за одну годину; на електронному годиннику показання хвилин і секунд подаються після двокрапки [3 МАО 4.7]; <i>застосовує</i> лічбу п'ятірками для визначення часу і тривалості подій у хвилинах/секундах за годинником [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> на зображеннях циферблатів секундоміра, годинника вказаний час (з точністю до секунди, до хвилини [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; <i>визначає</i> тривалість явищ, подій (з точністю до хвилини; до секунди) [3 МАО 4.7]; <i>порівнює</i> тривалість явищ, подій (з точністю до хвилини; до секунди) і <i>коментує</i> результат [3 МАО 4.7]; <i>упорядковує</i> запис різної комбінації одиниць вимірювання часу за поданою умовою; <i>перетворює</i> величину, виражену в одних одиницях вимірювання часу, у рівну величину, виражену в інших одиницях вимірювання часу (с у хв, хв і с; хв у год, год і хв; хв і с у с; год і хв у хв) [3 МАО 4.7];	
<i>застосовує</i> знання про вимірювання і визначення часу для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1]; <i>перевіряє</i> виконання завдань на вимірювання, визначення часу, співвідношення між одиницями його вимірювання і <i>виправляє</i> помилки [3 МАО 4.7], [3 МАО 3.4]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: секунда, хвилина, секундомір, хвилинна стрілка, секундна стрілка, високосний рік	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) швидкості як відстані, яку долає рухомий об'єкт за одиницю часу [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> швидкість буквою v [3 МАО 2.1];	Швидкість об'єктів у прямолінійному рівномірному русі.
<i>вимірює</i> швидкість умовною міркою (кроками)	Одиниці вимірювання

за хвилину за допомогою секундоміра (або механічного годинника з секундною стрілкою чи крокоміра) [3 МАО 4.7]; <i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що одиницями вимірювання швидкості є метри за секунду, метри за хвилину, кілометри за годину; їх скорочене позначення [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> в іменованому числі назви одиниць вимірювання швидкості скорочено (<i>м/с, м/хв, км/год</i>) [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; <i>читає запис і записує</i> число, що позначає швидкість, із використанням різних одиниць вимірювання ($v = 15\text{м/с}, 18\text{м/хв}, 70\text{км/год}$) [3 МАО 4.7], [3 МАО 2.1]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), які одиниці вимірювання швидкості доцільно використовувати в конкретному випадку [3 МАО 4.7]; <i>упорядковує</i> запис одиниць вимірювання швидкості за заданою умовою [3 МАО 4.7]; <i>визначає і називає</i> швидкість об'єкта за результатами вимірювання часу секундоміром і відстані сантиметровою / метровою лінійкою [3 МАО 4.7]; <i>визначає і називає</i> швидкість об'єкта за показниками спідометра [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> на спідометрі вказану швидкість [3 МАО 4.7]; <i>порівнює</i> швидкість двох об'єктів і коментує результат [3 МАО 4.7];	швидкості – м/с, м/хв, км/год Спідометр. Швидкість об'єктів.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що рух тіл характеризується трьома взаємопов'язаними величинами: шлях, швидкість і час [3 МАО 4.7]; <i>установлює</i> взаємозв'язок між трьома величинами: шляхом, швидкістю і часом; <i>співвідносить</i> його із взаємозв'язком між діями множення і ділення [3 МАО 4.7]; <i>пояснює</i> формули для знаходження шляху, швидкості, часу і <i>застосовує</i> їх для розв'язування задач [3 МАО 4.7];	Формула шляху: $s = v \cdot t$. Взаємозв'язок між шляхом, швидкістю і часом ($s = v \cdot t$; $v = s:t$; $t = s:v$).
<i>досліджує</i> залежність між швидкістю об'єкта, часом і пройденим шляхом при рівномірному прямолінійному русі і <i>доходить висновку</i> про те,	<i>Дослідження залежності між швидкістю об'єкта, часом і пройденим шляхом при</i>

що при однаковій швидкості чим більший час руху, тим більший пройдений шлях; при однаковому часі чим більша швидкість руху, тим більший пройдений шлях; при однаковому пройденому шляху швидкість більша тоді, коли час руху менший і навпаки [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.2];	<i>рівномірному прямолінійному русі.</i>
<i>використовує</i> знання про визначення швидкості (в м/с, м/хв, км/год), часу (в с, хв, год), шляху (в м, км) для виконання пізнавальних і практико зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7]; <i>перевіряє</i> виконання завдань на визначення швидкості (в м/с, м/хв, км/год), часу (в с, хв, год), шляху (в м, км) і виправляє помилки [3 МАО 4.7], [3 МАО 3.4]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: швидкість, метри за секунду, метри за хвилину, кілометри за годину	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) продуктивності як кількості продукції, виготовленої за одиницю часу [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> продуктивність буквою W [3 МАО 2.1]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) обсягу виконаної роботи як кількості продукції виготовленої за певний проміжок часу [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> обсяг виконаної роботи буквою Q [3 МАО 2.1]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що одиниці вимірювання продуктивності визначають за видом продукції, яку виробляють, і одиницею вимірювання часу, обрану для конкретного випадку (деталей за годину; платів за тиждень тощо) [3 МАО 4.7]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що виготовлення продукції характеризується трьома взаємопов'язаними величинами: обсяг виконаної роботи, продуктивність і час [3 МАО 4.7]; <i>установлює</i> взаємозв'язок між трьома величинами: обсягом виконаної роботи, продуктивністю і часом; <i>співвідносить</i> його із взаємозв'язком між діями множення і ділення [3	Продуктивність. Обсяг виконаної роботи Формула обсягу виконаної роботи: $Q = W \cdot t$. Взаємозв'язок між обсягом виконаної роботи, продуктивністю і часом ($Q = W \cdot t$; $W = Q : t$; $t = Q : W$)

МАО 4.7]; <i>пояснює</i> формули для знаходження обсягу виконаної роботи, продуктивності, часу і застосовує їх для розв'язування задач [3 МАО 4.7]; <i>порівнює</i> продуктивність двох об'єктів (працівників, верстатів тощо) і коментує результат [3 МАО 4.7]; <i>використовує</i> знання про взаємозв'язок між обсягом виконаної роботи, продуктивністю і часом для виконання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: обсяг виконаної роботи, продуктивність;	
<i>пояснює</i> (у процесі виконання завдань), що вартість – це величина, що вказує на грошову цінність товарів; товар – це об'єкт (у тому числі продукт праці), що призначений для продажу; ціна – це вартість однієї одиниці товару [3 МАО 4.7]; <i>позначає</i> вартість буквою B; ціну – буквою C; кількість товару – буквою K [3 МАО 2.1]; <i>установлює</i> взаємозв'язок між трьома величинами: вартістю, ціною, кількістю товару; <i>співвідносить</i> його із взаємозв'язком між діями множення і ділення [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>пояснює</i> формули для знаходження вартості, ціни і кількості товару та застосовує їх для розв'язування задач [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>використовує</i> знання про взаємозв'язок між вартістю, ціною, кількістю товару для виконання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1];	Вартість і ціна Формула вартості: $B = C \cdot K$. Взаємозв'язок між вартістю, ціною, кількістю товару
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що певні життєві / навчальні ситуації математичного змісту можна охарактеризувати трьома взаємопов'язаними величинами [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1]; <i>визначає</i> в життєвих / навчальних ситуаціях математичного змісту три взаємопов'язані величини [3 МАО 4.7], [3 МАО 1.1]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) того, що взаємозв'язок між величинами	Взаємопов'язані величини Взаємозв'язок трьох величин: продуктивність, час роботи, обсяг виконаної роботи; швидкість, час, відстань; довжина одного об'єкта, кількість однакових об'єктів, загальна довжина; маса одного предмета, кількість однакових об'єктів, загальна маса;

кожної групи з трьох взаємопов'язаних величин установлюють на основі взаємозв'язку між діями множення і ділення [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>установлює</i> взаємозв'язок між трьома певними величинами на основі взаємозв'язку між діями множення і ділення [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) залежності однієї з трьох взаємопов'язаних величини від зміни іншої при сталій третій [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>називає</i> дві з трьох взаємопов'язаних величин за третьою [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>знаходить</i> невідому одну з трьох взаємопов'язаних величин за двома іншими [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>застосовує</i> знання про взаємозв'язок трьох величин для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 4.7], [3 МАО 4.8]; <i>перевіряє</i> виконання завдань з трьома взаємопов'язаними величинами і <i>виправляє</i> помилки [3 МАО 4.7], [3 МАО 3.4]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: взаємопов'язані величини;	місткість однієї посудини, кількість однакових посудин, загальна місткість; ціна, кількість, вартість. Залежність однієї величини від зміни іншої при сталій третій.
Концентр «Математичні вирази. Рівності. Нерівності»	
<i>читає і записує</i> числові вирази на 3-5 арифметичних дій без дужок і з дужками [3 МАО 4.8]; <i>встановлює</i> порядок виконання дій у числових виразах на 3-5 арифметичних дій без дужок і з дужками [3 МАО 4.8]; <i>знаходить</i> числове значення виразів до 5 дій [3 МАО 4.8], [3 МАО 4.3];	Числові вирази на 3-5 арифметичних дій (на додавання, віднімання, множення, ділення) без дужок і з дужками
<i>читає і записує</i> вирази зі змінною на кілька дій в межах 1000 [3 МАО 4.8], [3 МАО 2.1]; <i>замінює</i> букву числом і <i>знаходить</i> числове значення виразу зі змінною на кілька дій в межах 1000 [3 МАО 4.8], [3 МАО 4.3];	Вирази зі змінною на кілька дій.
<i>знаходить</i> розв'язок рівняння добором / встановленням взаємозв'язку між компонентами і результатами арифметичних дій [3 МАО 4.8]; <i>складає і розв'язує</i> рівняння за поданою умовою [3 МАО 4.8]; <i>виконує</i> перевірку розв'язку рівняння [3 МАО	Рівняння на знаходження невідомих компонентів дій множення і ділення (просте).

4.8], [3 MAO 3.4];	
розв'язує рівняння, у яких права частина є числовим виразом і коментує хід розв'язування [3 MAO 4.8]; розв'язує рівняння, у яких один із компонентів у лівій частині є числовим виразом і коментує хід розв'язування [3 MAO 4.8];	Рівняння, у яких один з компонентів є числовим виразом.
розв'язує рівняння, у яких один із компонентів є виразом із змінною, і коментує хід розв'язування [3 MAO 4.8]; виконує перевірку розв'язку рівняння [3 MAO 4.8], [3 MAO 3.4];	Рівняння, у яких один з компонентів є виразом із змінною.
читає числові нерівності і рівності ($6 < 3 \cdot 5 - 7$; $6:3 < (3+5) \cdot 4 - 7$) [3 MAO 4.8]; порівнює число та значення числового виразу на 2-3 дії і коментує результат [3 MAO 4.8], [3 MAO 4.2]; порівнює два числові вирази без обчислень з урахуванням законів і властивостей арифметичних дій та залежності між їх компонентами [3 MAO 4.8], [3 MAO 4.2]; порівнює два числові вирази після обчислення їх значень [3 MAO 4.8], [3 MAO 4.2]; складає і записує числові нерівності і рівності за результатом порівняння числа і виразу, двох числових виразів [3 MAO 4.8];	Порівняння числа та значення числового виразу на 2-3 дії. Порівняння значення двох числових виразів (на дві дії)
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) подвійної нерівності як нерівності, у якій порівнюються три числових значення [3 MAO 4.8]; читає подвійну нерівність [3 MAO 4.8]; порівнює три числа, складає і записує подвійну нерівність і коментує результат [3 MAO 4.8], [3 MAO 4.2];	Подвійна нерівність ($3 < 6 < 9$).
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що нерівність із змінною може мати один, певну кількість або безліч розв'язків і не мати розв'язку [3 MAO 4.8]; добирає числове значення змінної у подвійній числовій нерівності і пояснює свій вибір [3 MAO 4.8];	Подвійна нерівність із змінною ($3 < a < 5$).
застосовує знання про рівності, нерівності і вирази на 1-5 дій (з дужками і без дужок, числові, зі змінною), рівняння для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3	

МАО 4.8], [3 МАО 1.1]; <i>перевіряє</i> виконання завдань з рівностями, нерівностями, виразами на 1-5 дій (з дужками, без дужок, числовими, зі змінною), рівняннями і виправляє помилки [3 МАО 4.8], [3 МАО 3.4]; <i>доцільно використовує</i> у мовленні слова і словосполучення: подвійна нерівність	
Концентр «Сюжетні задачі»	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) оберненої задачі до даної як такої, в якій одне з числових даних стає шуканим числом, а шукане – числовим даним [3 МАО 3.2], [3 МАО 1.1]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що до кожної простої задачі можна скласти дві обернені [3 МАО 3.2]; <i>визначає</i> серед поданих задач задачі, обернені до даної / групу обернених задач [3 МАО 3.2]; <i>складає</i> до простої задачі дві обернені і розв'язує їх [3 МАО 3.2];	Прості задачі Обернена задача. Група обернених задач
<i>розв'язує</i> прості задачі на знаходження дробу від числа та числа за значенням його дробу [3 МАО 3.2];	Задачі на знаходження дробу від числа. Задачі на знаходження числа за значенням його частини.
<i>розрізняє</i> задачі на збільшення / зменшення у кілька разів, сформульовані у прямій і непрякій формі та <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 1.1], <i>формулює</i> за поданою у непрякій формі задачею умовивід про пряме відношення між числовими даними задачі [3 МАО 1.2]; <i>розв'язує</i> задачі на збільшення / зменшення у кілька разів, сформульовані у непрякій формі [3 МАО 3.2];	Задачі на збільшення та зменшення в кілька разів, сформульовані у непрякій формі.
<i>розв'язує</i> задачі на знаходження суми двох добутків, часток та обернені до них [3 МАО 3.2];	Складені задачі (на 2-3 дії) Задачі на знаходження суми двох добутків, часток та обернені до них.
<i>розв'язує</i> задачі на різницеве чи кратне порівняння двох добутків, часток та обернені до них [3 МАО 3.2];	Задачі на різницеве чи кратне порівняння двох добутків, часток та обернені до них.
<i>розв'язує</i> задачі на знаходження четвертого пропорційного зведенням до одиниці [3 МАО 3.2];	Задачі на знаходження четвертого пропорційного (на

	зведення до одиниці).
<i>розв'язує</i> задачі на подвійне зведення до одиниці [3 МАО 3.2];	Задачі на подвійне зведення до одиниці.
<i>розв'язує</i> задачі на знаходження чисел за їх сумою та різницею [3 МАО 3.2];	Задачі на знаходження чисел за їх сумою та різницею.
<i>розв'язує</i> задачі на знаходження трьох чисел за їх сумою та сумами двох доданків [3 МАО 3.2];	Задачі на знаходження трьох чисел за їх сумою та сумами двох доданків
<i>доцільно використовує</i> у мовленні словосполучення: обернена задача, зведення до одиниці	
<i>розв'язує</i> прості задачі з величинами, що виражені у таких одиницях вимірювання: мм, см, дм, м, км; л; г, кг, ц; °С; к., грн. [3 МАО 3.2], [3 МАО 4.7];	Задачі з величинами, у тому числі задачі геометричного змісту Прості задачі Задачі на знаходження довжини, місткості, маси, температури, вартості площі об'єктів.
<i>розв'язує</i> прості задачі на визначення часу початку, і закінчення події та визначення тривалості події (у с, хв, год, доб., тижд., міс, кв., р.) [3 МАО 3.2], [3 МАО 4.7];	Задачі на визначення часу початку і закінчення події та визначення тривалості події.
<i>розв'язує</i> прості задачі із взаємопов'язаними величинами: продуктивність, час роботи, обсяг виконаної роботи; швидкість (у м/с, м/хв, км/год), час, відстань; довжина одного об'єкта, кількість однакових об'єктів, загальна довжина; маса одного предмета, кількість однакових об'єктів, загальна маса; місткість однієї посудини, кількість однакових посудин, загальна місткість; ціна, кількість, вартість; <i>застосовує</i> знання про взаємозв'язок трьох величин для розв'язування задач [3 МАО 3.2], [3 МАО 1.1];	Задачі з трьома взаємопов'язаними величинами.
<i>розв'язує</i> складені задачі з величинами, що виражені у таких одиницях вимірювання: мм, см, дм, м, км; л; г, кг, ц; к., грн.; с, хв, год, доб., тижд., міс, кв., р. [3 МАО 3.2];	Складені задачі (на 2-3 дії) Задачі на знаходження довжини, місткості, маси, часу і вартості.
<i>розв'язує</i> складені задачі з трьома	Задачі на відношення трьох

взаємопов'язаними величинами [3 MAO 3.2]; <i>застосовує</i> знання про взаємозв'язок трьох величин і залежність однієї з них від зміни іншої при сталій третій для розв'язування складеної задачі [3 MAO 3.2], [3 MAO 1.1];	взаємопов'язаних величин, у тому числі:
<i>розв'язує</i> складені задачі про рух одного об'єкта у випадках зміни швидкості (у км/год, м/хв, м/с), часу, шляху [3 MAO 3.2];	задачі про рух одного об'єкта у випадках зміни швидкості / часу / шляху;
<i>розв'язує</i> складені задачі про рух кількох об'єктів у випадках неодночасного руху [3 MAO 3.2];	задачі про рух кількох об'єктів у випадках неодночасного руху;
<i>розуміє</i>, що чим більше виконавців, тим швидше виконується робота; час виконання роботи кількома виконавцями завжди менший, ніж час виконання того ж обсягу роботи одним виконавцем [3 MAO 1.2]; <i>розв'язує</i> складені задачі на знаходження часу спільної роботи за відомими продуктивністю кожного виконавця та обсягом виконаної спільно роботи [3 MAO 3.2]; <i>розв'язує</i> складені задачі на знаходження обсягу спільної роботи за відомими продуктивністю кожного виконавця та часом спільної роботи [3 MAO 3.2]; <i>розв'язує</i> складені задачі на знаходження продуктивності одного виконавця за відомими обсягом та часом спільної роботи й продуктивністю іншого [3 MAO 3.2]; <i>застосовує</i> для розв'язування задач знання про залежність продуктивності, часу й обсягу роботи від кількості виконавців [3 MAO 3.2], [3 MAO 4.8];	задачі про спільну роботу (на знаходження часу спільної роботи за відомими продуктивністю кожного виконавця та обсягом виконаної спільно роботи) та обернені до них задачі.
<i>використовує</i> знання про властивість протилежних сторін прямокутника під час розв'язування задач [3 MAO 4.6]; <i>розв'язує</i> складені задачі на знаходження периметру об'єкта прямокутної форми [3 MAO 3.2];	Задачі на знаходження периметру об'єкта прямокутної форми.
<i>розв'язує</i> складені задачі на обчислення довжини сторони об'єкта прямокутної форми за відомими периметром і довжиною однієї сторони [3 MAO 3.2];	Задачі на знаходження сторони об'єкта прямокутної форми за відомими периметром і довжиною однієї сторони.
<i>розв'язує</i> прості задачі на знаходження дробу від числа і числа за значенням його дробу [3 MAO	Задачі з дробами Прості задачі

3.2];	Задачі на знаходження дробу від числа і числа за значенням його дробу.
<i>розв'язує</i> складені задачі, розв'язання яких містить дію знаходження дробу від числа і числа за значенням його дробу [3 МАО 3.2];	Складені задачі (на 2-3 дії) Задачі, розв'язання яких містить дію знаходження дробу від числа і числа за значенням його дробу.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що розв'язком задачі може бути вираз із змінною / змінними; <i>розв'язує</i> задачі із змінними [3 МАО 3.2];	Задачі із змінними
<i>розв'язує</i> прості задачі рівнянням; <i>складає</i> вираз зі змінною за змістом задачі з буквеними даними і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МАО 3.2];	Робота над простою задачею <u>Розв'язування</u> задачі.
<i>записує</i> розв'язання задачі з буквеними даними виразом зі змінною: (3+a) ябл.; <i>записує</i> відповідь на запитання задачі виразом зі змінною: <i>Відповідь:</i> (3+a) яблук. [3 МАО 3.2];	Письмове <u>оформлення</u> задачі.
<i>перевіряє</i> , розв'язання простої задачі складанням і розв'язуванням оберненої [3 МАО 3.3];	<u>Перевірка</u> розв'язання задачі.
<i>пояснює і застосовує</i> порядок роботи над складеною задачею на 2 дії, працюючи над складеною задачею на 3 дії, з урахуванням певних відмінностей [3 МАО 3.2]; <i>виділяє</i> умову і запитання та об'єкти складеної задачі на 3 дії [3 МАО 3.2]; <i>обирає</i> зручний для себе шлях аналізу задачі від запитання і від числових даних [3 МАО 3.2]; <i>встановлює</i> за змістом складеної задачі відношення між числовими даними і шуканим від запитання і послідовно визначає невідомі дані, які треба знайти, щоб скласти вирази для розв'язування задачі [3 МАО 2.3], [3 МАО 3.1], [3 МАО 3.2]; <i>встановлює</i> за змістом складеної задачі відношення між числовими даними і шуканим від числових даних та послідовно визначає дані, які можна знайти за відомими числовими даними [3	Робота над складеною задачею на 3 дії <u>Аналіз задачі.</u>

МАО 2.3], [3 МАО 3.1], [3 МАО 3.2]; <i>визначає</i> в складеній задачі три прості [3 МАО 1.1], [3 МАО 1.2]; <i>складає план</i> розв'язування складеної задачі та <i>ілюструє</i> його моделлю у зручний для себе спосіб [3 МАО 2.1], [3 МАО 2.3]; [3 МАО 3.2];	
<i>пояснює</i>, що у короткому записі складеної задачі знаком питання позначають шукане число і числа, яких не вистачає, щоб скласти числові вирази для знаходження розв'язку задачі [3 МАО 2.1]; <i>доцільно використовує</i> умовні позначення відношень між числами (відрізки, подвійна стрілка, фігурна дужка) [3 МАО 2.1]; <i>обирає</i> доцільну для певної задачі форму презентації її змісту за допомогою моделі: малюнка, таблиці, графічної моделі, короткого запису з ключовими словами, – і <i>коментує</i> вибір [3 МАО 2.1]; [3 МАО 2.3];	<u>Форми</u> презентації змісту задачі.
<i>передбачає</i> очікуваний результат встановленням відповідності змісту задачі числовим даним, числових даних – об'єктивній дійсності [3 МАО 1.3]; <i>передбачає</i> очікуваний результат з урахуванням залежності трьох взаємопов'язаних величин під час розв'язування задач з трійками взаємопов'язаних величин [3 МАО 1.3]; <i>співвідносить</i> очікуваний результат з відповідними за найменуванням числовими даними задачі і <i>визначає</i>, більшим чи меншим за них він має бути [3 МАО 1.3];	
<i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання практичних завдань), що результат числового виразу попередньої дії має бути використаним у числовому виразі наступних дій; [3 МАО 2.2], [3 МАО 3.2]; <i>обчислює</i> вираз / вирази, що є розв'язанням задачі; [3 МАО 4.3]; <i>формулює</i> і <i>записує</i> повну відповідь на запитання задачі; [3 МАО 3.2]	<u>Розв'язування</u> задачі.
<i>визначає</i> раціональний спосіб розв'язування складеної задачі і <i>пояснює</i> свій вибір; [3 МАО 2.2];	Розв'язування задачі різними способами.
<i>фіксує</i> письмово зручну для себе та доцільну для певної задачі форму презентації її змісту з	Письмове <u>оформлення</u> задачі.

урахуванням наявності трьох знаків питання [3 МАО 2.1]; записує розв'язання задачі трьома рівностями на одну дію з поясненням: 1) $5 \cdot 3 = 15$ (кг) – помідорів; 2) $7 \cdot 4 = 28$ (кг) – огірків; 3) $15 + 28 = 43$ (кг); однією рівністю на три дії: $5 \cdot 3 + 7 \cdot 4 = 43$ (кг); обирає зручну для себе форму запису;	
співвідносить розв'язок складеної задачі з очікуваним числом і доходить висновку про правильність її розв'язання [3 МАО 3.3]; перевіряє розв'язання задачі за наявністю результатів числових виразів попередніх дій у числових виразах наступних дій; встановленням відповідності результату умові; за результатом розв'язування другим способом; за наданим розв'язком [3 МАО 3.3]; виправляє помилки і коментує можливу їх причину, спосіб уникнення [3 МАО 3.4];	<u>Перевірка розв'язання задачі.</u>
складає / змінює запитання до умови складеної задачі [3 МАО 3.2]; змінює числові дані / ключові слова / об'єкти в задачі відповідно до певного завдання [3 МАО 3.1]; добирає відсутні числові дані в задачі [3 МАО 3.1]; добирає числові дані в задачі з буквеними даними [3 МАО 3.1]; складає складену задачу за моделлю (малюнком, таблицею, графічною моделлю, коротким записом з ключовими словами), виразом, числовими даними, арифметичною дією [3 МАО 3.2]; розв'язує складені задачі [3 МАО 3.2];	Творча робота над задачею.
досліджує спільні ознаки розв'язування задач з трьома взаємопов'язаними величинами і доходить висновку, що під час розв'язування таких задач взаємозв'язок між величинами встановлюють на основі взаємозв'язку між діями множення і ділення [3 МАО 1.2]; [3 МАО 4.8];	Дослідження задач. Дослідження спільних ознак розв'язування задач з трьома взаємопов'язаними величинами.
досліджує залежність ходу розв'язування задачі та її розв'язку від зміни числових даних трьох взаємозв'язаних величин і доходить	Дослідження залежності ходу розв'язування задачі та її розв'язку від зміни числових

висновку, що хід розв'язування задач однаковий змінюється розв'язок [3 MAO 1.2]; [3 MAO 3.1];	даних трьох взаємозв'язаних величин.
досліджує спосіб розв'язування задачі на знаходження четвертого пропорційного і доходить висновку, що не всі з них можна розв'язати зведенням до одиниці, знаходить інший спосіб та відповідно розв'язує задачу встановленням відношення між числовими даними одного найменування; виявляє ті, що можна розв'язати двома способами і відповідно розв'язує задачу і зведенням до одиниці і встановленням відношення [3 MAO 1.2];	Дослідження способу розв'язування задачі на знаходження четвертого пропорційного.
Концентр «Логіка»	
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) множини як групи об'єднаних за певною ознакою об'єктів, яку розглядають як одне ціле [3 MAO 1.1]; [3 MAO 4.1]; виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) елементів множини як об'єктів, з яких складається множина [3 MAO 1.1]; [3 MAO 4.1]; представляє множину графічно, переліком елементів, загальною назвою [3 MAO 2.1]; визначає кількість елементів множини і позначає її числом;	Множини та операції з ними Множина. Елементи множини.
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) порожньої множини як множини, що не містить жодного елемента [3 MAO 4.1]; [3 MAO 1.1]; позначає порожню множину знаком $\emptyset$ [3 MAO 2.1]; пояснює, що кількість елементів порожньої множини позначається числом 0 [3 MAO 2.1];	Порожня множина.
виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що елементи множини можуть належати або не належати до певної множини [3 MAO 1.1]; [3 MAO 4.1]; визначає елементи, які належать / не належать до певної множини [3 MAO 1.1]; застосовує знаки «належить», «не належить» для запису відношення належить / не належить між елементом множини і множиною [3 MAO 2.1];	Відношення між елементом множини і множиною (належить / не належить).
Виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що множини можуть мати спільні і відмінні ознаки; дві множини і більше можна	Відношення між множинами.

об'єднати в одну нову множину; із множини можна вилучити частину множини [3 МАО 4.1];	
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що рівними називають множини, елементи яких співпадають [3 МАО 1.1]; [3 МАО 4.1];</i> <i>визначає рівні множини [3 МАО 4.2];</i> <i>розрізняє рівні і нерівні множини [3 МАО 4.2];</i> <i>визначає елементи, якими вирізняються нерівні множини [3 МАО 4.2];</i> <i>доповнює/вилучає елементи множини так, щоб вона стала рівною поданій [3 МАО 4.2];</i>	Рівні множини. <i>Практична робота.</i> <i>Визначення рівних і нерівних множин.</i>
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що множини можуть мати спільні елементи і наводить приклади [3 МАО 4.1];</i> <i>визначає множини, що мають спільні елементи [3 МАО 4.2];</i> <i>розрізняє множини, що мають спільні елементи і не мають їх [3 МАО 4.2];</i> <i>визначає спільні елементи двох множин [3 МАО 4.1]; [3 МАО 4.2];</i>	Множини, що мають спільні елементи.
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що перетином двох множин є множина їх спільних елементів і наводить приклади [3 МАО 4.2];</i> <i>знаходить перетин множин і коментує результат [3 МАО 4.2];</i>	Перетин ($\cap$) множин.
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що об'єднанням двох множин, що не мають спільних елементів, є множина, що складається з усіх елементів обох множин наводить приклади [3 МАО 4.1];</i> <i>знаходить об'єднання множин за допомогою їх зображення на моделях і коментує результат [3 МАО 4.1];</i>	Об'єднання ($\cup$) множин, що не мають спільних елементів.
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань), що об'єднанням двох множин, що мають спільні елементи, є множина, що складається з усіх тих і тільки тих елементів, які входять до складу принаймні однієї з цих двох множин, і наводить приклади [3 МАО 4.1];</i> <i>знаходить об'єднання множин, що мають спільні елементи і коментує результат [3 МАО 4.1];</i>	Об'єднання множин, що мають спільні елементи.

<i>ілюструє</i> об'єднання і перетин множин на моделях [3 МАО 2.1]; <i>застосовує</i> знання про множини та операції з ними для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 1.1];	
<i>зчитує</i> дані / розв'язок задач, компоненти і результати арифметичних дій з таблиць, моделей, діаграм, графіків [3 МАО 2.1]; <i>порівнює, узагальнює</i> числові дані, подані в таблицях, діаграмах, графіках, моделях задач [3 МАО 4.2]; <i>представляє</i> дані / розв'язок задач, результати обчислень у таблиці, моделі, діаграмі (лінійній, стовпчастій), графіку [3 МАО 4.2]; <i>обирає</i> числові / графічні дані, необхідні й достатні для виконання практико орієнтованого завдання [3 МАО 3.1]; <i>упорядковує</i> числові дані за певною ознакою [3 МАО 4.1]; [3 МАО 4.2]; <i>застосовує</i> знання про дані і їх представлення у таблиці, моделі, діаграмі, графіку для виконання, складання пізнавальних і практично зорієнтованих завдань [3 МАО 1.1]; [3 МАО 2.1]; [3 МАО 4.2];	Робота з даними
	Логічні задачі Логічні задачі без числових даних
<i>розв'язує</i> задачі на припущення послідовним розмірковуванням [3 МАО 2.2]; [3 МАО 3.2];	Задачі на припущення (в яких говориться про більше, ніж три об'єкти в сукупності)
<i>розв'язує</i> задачі на вилучення складанням таблиці / графа [3 МАО 2.2]; [3 МАО 3.2];	Задачі на вилучення (розв'язання містить два кроки)
<i>розв'язує</i> задачі на відношення за віком складанням моделей та відповідних числових виразів [3 МАО 2.2]; [3 МАО 3.2];	Логічні задачі з числовими даними Ускладнені задачі на відношення за віком
<i>розв'язує</i> задачі про відстань між об'єктами в ряду та кількість проміжків між ними [3 МАО 2.2]; [3 МАО 3.2];	Задачі про відстань між об'єктами в ряду та кількість проміжків між ними
<i>розв'язує</i> задачі на планування виграшу послідовним розмірковуванням [3 МАО 2.2]; [3 МАО 3.2];	<u>Задачі на планування дій:</u> задачі на планування виграшу;
<i>розв'язує</i> задачі, які розв'язуються з кінця, складанням моделі та визначенням і виконанням протилежних до вказаних в умові дій [3 МАО 2.2];	задачі, які розв'язуються з кінця (розв'язання містить дві і більше дії).

[3 MAO 3.2];	
<i>розв'язує</i> задачі на знаходження чисел за їх сумою та різницею [3 MAO 2.2]; [3 MAO 3.2]; <i>застосовує</i> для розв'язування задач на знаходження чисел за їх сумою і різницею знання про різницеве відношення чисел й розуміння змісту дії множення [3 MAO 1.1]; [3 MAO 3.2];	Задачі на знаходження чисел за їх сумою та різницею
<i>розв'язує</i> задачі з множинами графічно [3 MAO 2.1]; [3 MAO 3.2];	Задачі з множинами
	<u>Геометричні задачі</u>
<i>розташовує</i> об'єкти за поданою умовою [3 MAO 4.4]; <i>складає</i> умову для розташування об'єктів за поданим результатом [3 MAO 4.4];	Задачі на розташування об'єктів
<i>обводить</i> фігуру без відриву олівця від паперу за заданою умовою [3 MAO 4.6];	Завдання на обведення фігур без відриву олівця від паперу.
	<u>Графічні завдання з множинами</u>
<i>зображує</i> моделі об'єднання та перетину множин [3 MAO 4.6];	Завдання на зображення об'єднання та перетину множин.
<i>розв'язує</i> задачі, що потребують перебору різних варіантів відповідей на запитання [3 MAO 3.2].	Комбінаторні задачі

ОСВІТНІ ГАЛУЗІ – МИСТЕЦЬКА, ТЕХНОЛОГІЧНА, ІНФОРМАТИЧНА АРТ-ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАТИКА (ІКТ)

Пояснювальна записка

Відповідно до визначеної мети освітньої програми **метою** програми інтегрованого предмета *арт-технології та інформатика* (ІКТ) є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини засобами мистецтва та технологій, у тому числі інформаційно-комунікаційних для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування предметів мистецької, технологічної та інформатичної освітніх галузей на наступному рівні освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання тактичних **завдань**, які визначено відповідно до стратегічних завдань освітньої програми. Зокрема, програму інтегрованого предмета *арт-технології та інформатика* (ІКТ) спрямовано на:

становлення особистості дитини, її духовний, психічний, соціальний, розвиток, розвиток творчих здібностей; формування цифрової та культурної

обізнаності; збагачення досвіду практичної художньо-творчої і предметно-перетворювальної діяльності на основі ціннісного ставлення;

морально-етичне, естетичне, трудове, екологічне виховання дитини, виховання культури художньо-творчої, предметно-перетворювальної діяльності; формування культури міжособистісної взаємодії у різних формах і видах художньо-творчої, предметно-перетворювальної діяльності;

формування цілісного образу світу, розуміння місця та ролі мистецтва й технологій у ньому;

формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до художньо-творчої, предметно-перетворювальної діяльності власної та інших і інтересу до її опанування; національної і світової мистецької спадщини, традицій українського народу в праці і побуті, до витворів мистецтва та технології як мистецтва їх створення й інтересу до їх пізнання;

формування ключових і предметних компетентностей із використанням потенціалу мистецтва, і технологій, у тому числі інформаційно-комунікативних;

формування здатності до самовираження засобами мистецтва і технологій, у тому числі інформаційно-комунікаційних, зміни власної поведінки у різних життєвих ситуаціях відповідно до потреб стійкого розвитку, зокрема, екологічно доцільної, здоров'язбережувальної та безпечної.

Мета і завдання реалізуються за такими **концентрами**: «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Інформатика (ІКТ)», «Логіка», «Хореографія – мистецтво танцю»*, «Мистецтво слова»* і «Театральне мистецтво»*. Концентри, позначені зірочками, є варіативними (не обов'язковими для вивчення) і обираються закладами загальної середньої освіти за бажанням або за наявності умов для їх викладання (зала для хореографії тощо.).

Враховуючи вікові навчальні можливості першокласників, необхідність створення оптимальних умов для їх входження в шкільне життя та важливість попередження перевантаження, концентр «Інформатика (ІКТ)» у програмі виокремлюється з 2 класу. У 1 класі поняття інформації та видів роботи з нею тощо передбачені в програмі предмета *мова навчання: українська*.

Концентр «Логіка» є наскрізним і реалізується на змістовому матеріалі інших концентрів, що ураховується під час складання календарного плану.

Програма предмета *арт-технології та інформатика (ІКТ)* передбачає базовий і розширений рівні вивчення. Базовий рівень розрахований на 2 години на тиждень в 1 класі і 3 години на тиждень в 2 класі. Розширений рівень розрахований на 3 години на тиждень в 1 класі і 4 години на тиждень в 2 класі за рахунок 1 додаткової години, передбаченої у навчальному плані.

Варіативність програми полягає у наданні можливостей закладам загальної середньої освіти під час підготовки власної освітньої програми обирати в межах цих часових діапазонів різні комбінації вивчення предмета. Так, базовий рівень може реалізовуватись в 1 класі за такими комбінаціями:

комбінація перша – концентри «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво» по 0,5 годин кожен, концентр «Музичне мистецтво» – 1 година;

комбінація друга – концентри «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Хореографія – мистецтво танцю»* по 0,5 годин кожен.

В 2 класі це можуть бути такі комбінації:

перша комбінація – концентри «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Інформатика (ІКТ)» – по 1 годині на кожен;

друга комбінація – концентри «Handmade-мистецтво», «Мистецтво слова»* – по 0,5 годин на кожен; концентри «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Інформатика (ІКТ)» – по 1 годині на кожен;

третя комбінація – концентри «Handmade-мистецтво», «Театральне мистецтво»* – по 0,5 годин на кожен; концентри «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Інформатика (ІКТ)» – по 1 годині на кожен;

четверта комбінація – концентри «Образотворче мистецтво», «Мистецтво слова»* – по 0,5 годин на кожен; концентри «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво», «Інформатика (ІКТ)» – по 1 годині на кожен;

п'ята комбінація – концентри «Образотворче мистецтво», «Театральне мистецтво»* – по 0,5 годин на кожен; концентри «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво», «Інформатика (ІКТ)» – по 1 годині на кожен;

шоста комбінація – концентри «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво» – по 0,5 годин на кожен; концентри «Музичне мистецтво», «Хореографія – мистецтво танцю»*, «Інформатика (ІКТ)» – по 1 годині на кожен;

сьома комбінація – концентри «Інформатика (ІКТ)», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Образотворче мистецтво», «Handmade-мистецтво», «Мистецтво слова», «Театральне мистецтво» – по 0,5 годин на кожен;

восьма комбінація – концентр «Хореографія – мистецтво танцю»* – 0,5 годин, концентр «Інформатика (ІКТ)» – 1 година та концентри «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво» – 2, 5 годин на всі (розподіл годин між цими трьома концентрами здійснюється закладом).

До того ж заклади загальної середньої освіти мають можливість створювати цілісний інтегрований курс хореографія, обираючи по 0,5 годин концентр «Хореографія – мистецтво танцю» в предметі *арт-технології та інформатика (ІКТ)* і концентр «Хореографія – мистецтво рухів» в предметі фізична культура.

Водночас заклади загальної середньої освіти можуть обирати розширений рівень предмета арт-технології та інформатика (ІКТ), розрахований на 3 години на тиждень в 1 класі і 5 години на тиждень в 2 класі за рахунок 1 додаткової години, передбаченої у навчальному плані. Розширений рівень в 1 класі реалізується за такими комбінаціями:

комбінація перша – концентри «Образотворче мистецтво», «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен;

комбінація друга – концентри «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво слова»* і «Театральне мистецтво»* по 0,5 годин на кожен та концентр «Музичне мистецтво» – 1 година на тиждень;

комбінація третя – концентри «Образотворче мистецтво», «Мистецтво слова»* і «Театральне мистецтво»* по 0,5 годин на кожен та концентри «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 година на кожен;

комбінація четверта – концентри «Handmade-мистецтво», «Мистецтво слова»* і «Театральне мистецтво»* по 0,5 годин на кожен та концентри «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен;

комбінація п'ята – концентри «Хореографія – мистецтво танцю»*, «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Образотворче мистецтво», «Handmade-мистецтво» – по 0,5 годин на кожен;

комбінація шоста – концентри «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Handmade-мистецтво», «Хореографія – мистецтво танцю»* – по 0,5 годин на кожен;

комбінація сьома – концентри «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Образотворче мистецтво», «Хореографія – мистецтво танцю»* – по 0,5 годин на кожен;

комбінація восьма – концентри «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Handmade-мистецтво», «Мистецтво слова»* – по 0,5 годин на кожен;

комбінація дев'ята – концентри «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Образотворче мистецтво», «Мистецтво слова»* – по 0,5 годин на кожен;

комбінація десята – концентри «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Handmade-мистецтво», «Театральне мистецтво»* – по 0,5 годин на кожен;

комбінація одинадцята – концентри «Handmade-мистецтво», «Музичне мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Образотворче мистецтво», «Театральне мистецтво»* – по 0,5 годин на кожен.

У другому класі розширений рівень реалізується за такими комбінаціями:

комбінація перша – концентри «Інформатика (ІКТ)», «Музичне мистецтво», «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Хореографія – мистецтво танцю»* – по 1 годині на кожен;

комбінація друга – концентри «Інформатика (ІКТ)», «Музичне мистецтво», «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Мистецтво слова»* і «Театральне мистецтво»* – по 0,5 годин на кожен;

комбінація третя – концентри «Інформатика (ІКТ)», «Музичне мистецтво», «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Мистецтво слова»* і «Хореографія – мистецтво танцю»* – по 0,5 годин на кожен;

комбінація четверта – концентри «Інформатика (ІКТ)», «Музичне мистецтво», «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентри «Театральне мистецтво»* і «Хореографія – мистецтво танцю»* – по 0,5 годин на кожен;

п'ята комбінація – концентри «Інформатика (ІКТ)», «Музичне мистецтво», «Handmade-мистецтво», «Образотворче мистецтво» – по 1 годині на кожен та концентр «Хореографія – мистецтво танцю»* – 0,5 годин. Ті 0,5 годин, які залишаються відводять для індивідуальних консультацій з будь-якого предмета.

Заняття за змістом концентрів інтегрованого предмета *арт-технології та інформатика (ІКТ)* з урахуванням фахової підготовки педагогічних працівників можуть проводити як окремі спеціалісти (учитель початкових класів, учитель образотворчого мистецтва, учитель музичного мистецтва, учитель інформатики, учитель хореографії), так і один учитель початкових класів.

У класному журналі облік проведених занять з арт-технологій та інформатики (ІКТ) здійснюється на окремих сторінках, які підписують таким чином: Арт-технології та інформатика (ІКТ): handmade-мистецтво; Арт-технології та інформатика (ІКТ): музичне мистецтво; Арт-технології та інформатика (ІКТ): образотворче мистецтво; Арт-технології та інформатика (ІКТ): інформатика (ІКТ); Арт-технології та інформатика (ІКТ): хореографія – мистецтво танцю; Арт-технології та інформатика (ІКТ): мистецтво слова; Арт-технології та інформатика (ІКТ): театральне мистецтво.

3 клас

Очікувані результати навчання: показники розвитку здобувача освіти, виражені в навчальних діях	Зміст розвитку здобувача освіти засобами арт-технологій та ІКТ
<i>організовує</i> робоче місце раціонально та прибирає його після роботи [3 ТЕО 4.2]; <i>дотримується</i> правил безпеки у процесі роботи під час використання інструментів та пристосувань [3 ТЕО 4.3]; <i>виконує</i> роботу охайно [3 ТЕО 4.2]; <i>використовує</i> матеріали та час раціонально [3 ТЕО 3.1], [3 ТЕО 3.2];	Робоче місце на заняттях. Техніка безпеки на заняттях.
Концентр «Handmade-мистецтво»	
<i>пояснює</i> handmade-мистецтво як художню діяльність з втілення художнього образу у виготовлених власноруч речах / предметах домашнього вжитку [3 ТЕО 1.1], [3 ТЕО 1.3]; <i>аналізує</i> інформацію про вироби handmade-мистецтва з різних джерел (навчальні посібники, світлини, каталоги, музеї, кінофільми, довідники, енциклопедії, мережа Інтернет) [3 ТЕО 1.4]; <i>висловлює</i> своє емоційне ставлення до виробів, створених руками майстрів handmade-мистецтва, однокласниками (мовленнєвими засобами та мімікою) [3 ТЕО 1.1]; <i>презентує</i> результати власної діяльності [3 ТЕО	Handmade-мистецтво – мистецтво створення образу засобами ручної праці. Handmade-мистецтва та його вироби. <i>Практична робота: ознайомлення з витворами handmade-мистецтва вітчизняних майстрів та висловлювання власних вражень.</i>

1.5];	Екскурсія до музею декоративно-прикладного мистецтва.
<i>пояснює, що ремісник є майстром handmade-мистецтва, який власноруч виготовляє речі побутового призначення і наводить приклади [3 ТЕО 1.1];</i> <i>пояснює, у чому полягають особливості гончарного мистецтва, мистецтва витинанки, писанкарства, виготовлення ляльок-мотанок і наводить приклади [3 ТЕО 1.1];</i> <i>висловлює власну позицію щодо важливості збереження народних ремесел [3 ТЕО 1.1];</i> <i>називає і розрізняє матеріали (види паперу, ниток, тканини, пластичного матеріалу (солоне тісто / пластилін, глина / полімерна глина), вторинний та природний матеріал та інструменти (для роботи з кожним матеріалом) за їх призначенням [3 ТЕО 1.3];</i> <i>обирає матеріал виготовлення витвору, зважаючи на його призначення [3 ТЕО 1.3];</i> <i>визначає на дотик та візуально властивості ниток, тканини, паперу і картону [3 ТЕО 1.3];</i> <i>виявляє розуміння походження ниток, тканини – рослинне/тваринне та способу їх виготовлення [3 ТЕО 1.1];</i> <i>добирає папір, картон, нитки, тканину природний матеріал, пластичний матеріал (солоне тісто / пластилін, глина / полімерна глина) за їх властивостями для виконання практичної роботи в різних техніках за зразком та власним задумом [3 ТЕО 1.3];</i> <i>виконує комбіновані роботи з різних матеріалів за зразком і власним задумом [3 ТЕО 1.4]; [3 ТЕО 2.2];</i> <i>збирає під керівництвом дорослих з турботою про навколишнє середовище природний матеріал для створення витворів handmade-мистецтва [3 ТЕО 1.3];</i> <i>розрізняє види ручних (ножиці, шило, олівець, лінійка) та механічних (степлер, діркопробивач) інструментів, у тому числі креслярські (лінійка, косинець, олівець) та пристосувань для створення виробів handmade-мистецтва з паперу, картону, тканини, пластичного і природного матеріалу [3 ТЕО 1.2], [3 ТЕО 1.4];</i>	Хто і з чого створює витвори handmade-мистецтва. Ремісник як майстр handmade-мистецтва. Народні ремесла. Гончарство. Витинанка. Писанкарство. Виготовлення ляльок-мотанок. Матеріали та інструменти для виготовлення витворів handmade-мистецтва. Волокнисті матеріали (папір і картон, нитки, тканина). Види та властивості паперу, картону, ниток, тканини. Призначення ниток, тканини, паперу та картону. Пластичні матеріали (пластилін, солоне тісто, глина, полімерна глина) та їх властивості. Природні матеріали (сухі квіти та листя, плоди, насіння, сухі гілки, кора, мушлі, камінці, насіння), їх властивості та використання для виготовлення виробів. Макетні матеріали. Дріт. Пап'є-маше. Ручні (ножиці, шило, олівець, лінійка) та механічні (степлер, діркопробивач) інструменти для роботи з папером, картоном (клей,

користується інструментами у тому числі креслярськими для створення виробів handmade-мистецтва [3 ТЕО 1.2], [3 ТЕО 1.4]; доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: ручні інструменти, механічні інструменти, креслярські інструменти, пластичний матеріал, тканина писанкарство, лялька-мотанка, глина, полімерна глина	ножиці, лінійка, олівець) нитками, тканиною (голка, ножиці, крейда), пластичним і природним матеріалом (стекі, клей). Креслярські інструменти (лінійка, косинець, олівець). <i>Практична робота: вправи на розрізнення паперу, картону, ниток, тканин, пластичних матеріалів, природного матеріалу та інструментів, виробів handmade за матеріалами виготовлення. Робота з колекціями паперу, картону, ниток, тканин, аплікаціями, колажами тощо.</i>
виокремлює певні етапи роботи і дотримується їх [3 ТЕО 1.5]; аналізує результати роботи (недоліки в роботі) та виправляє / враховує у подальшій роботі [3 ТЕО 1.5]; аналізує подібні вироби handmade-мистецтва та продукує нові ідеї їх удосконалення, декорування [3 ТЕО 1.4]; оздоблює і декорує виріб за власним задумом [3 ТЕО 1.4], [3 ТЕО 2.2]; виконує розмітку деталей виробу за шаблоном, трафаретом, викройкою і на око та з допомогою креслярських інструментів на різних матеріалах (папір, картон, тканина) [3 ТЕО 1.4], [3 ТЕО 2.2]; створює виріб handmade-мистецтва за схемою, графічним зображенням, інструкцією, описом, алгоритмом (у тому числі за світлинами, малюнками) [3 ТЕО 1.4], [3 ТЕО 2.2]; створює виріб handmade-мистецтва з використанням розмітки ліній [3 ТЕО 1.4], [3 ТЕО 2.2];	Як майстер створює витвір handmade-мистецтва. Планування та реалізація задуму (нескладні страви за рецептами; догляд за одягом). Розрахунок матеріалів та витрат для створення виробу. Розмітка деталей виробу за шаблоном, трафаретом, викройкою, на око та з допомогою креслярських інструментів. Використання схем, графічних зображень, інструкцій, описів, алгоритмів (у тому числі світлин, малюнків) для послідовного виготовлення виробу.

<i>виконує розгортку об'ємних фігур прямокутної форми за допомогою креслярських інструментів [3 ТEO 1.4], [3 ТEO 1.2];</i> <i>експериментує з розгортками, добудовує їх за поданою умовою, власним задумом [3 ТEO 1.4], [3 ТEO 1.2];</i> <i>створює нескладні макет об'ємних фігур [3 ТEO 1.4];</i> <i>конструює та моделює зображення з елементів геометричних конструкторів [3 ТEO 1.4];</i> <i>застосовує рухомі і нерухомі, роз'ємні і нероз'ємні з'єднання [3 ТEO 1.4], [3 ТEO 2.2];</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) згинання і складання, вирізання паперу як способу його обробки [3 ТEO 1.4], [3 ТEO 2.2];</i> <i>розрізняє кілька умовних позначень в оригамі і виконує роботу за цими позначками;</i> <i>комбінує різноманітні матеріали для створення композиції-колажу [3 ТEO 1.4], [3 ТEO 2.2];</i> <i>застосовує основні прийоми та послідовність створення мозаїки, аплікації та виробів технікою квілінг [3 ТEO 2.2];</i> <i>виконує плетіння з ниток, тканини, смужок паперу для створення витвору за зразком або власним задумом [3 ТEO 1.4], [3 ТEO 2.2];</i> <i>ліпить об'ємні вироби з пластичного матеріалу за зразком або власним задумом [3 ТEO 1.4], [3 ТEO 2.2];</i> <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: колаж, мозаїка, квілінг</i>	Елементи графічної грамоти. Правила розмітки ліній на папері та картоні. Розгортка прямокутної форми. Макетування предметів побуту, іграшок. Конструювання та моделювання з готових плоских елементів геометричних головоломок. Рухомі і нерухомі, роз'ємні і нероз'ємні з'єднання. Оригамі. Умовні позначки та базові форми в оригамі. Прийоми згинання і складання фігур з паперу. Колаж. Комбінування різноманітних матеріалів для створення композиції-колажу. Мозаїка. Основні прийоми та послідовність виготовлення мозаїки технікою торцювання. Квілінг. Основні прийоми та послідовність створення виробів технікою квілінг. Аплікації з паперу, картону, ниток, тканини (у тому числі з використанням гудзиків, леліток, намистин). Прийоми різання тканини та особливості її з'єднання з папером. Плетіння з ниток,
--	---

	тканини. Пласке плетіння зі смужок паперу. Ліплення виробів об'ємної форми з пластичних матеріалів. Вишивання, шиття. Макраме. <i>Практична робота:</i> виготовлення записничків, сувенірів, прикрас, листівок з ниток / паперу / тканини, пластичних матеріалів, макетування предметів побуту, іграшок
<i>розрізняє і використовує</i> формат композиції (горизонтальний, вертикальний), симетричні та асиметричні форми, рівновагу, спектр кольорів (теплі та холодні), відтінки [3 ТЕО 1.4]; <i>визначає</i> особливості кольорової гами й композиції орнаментів на взірцях виробів handmade-мистецтва [3 ТЕО 1.4]; <i>виконує</i> витинанку за зразком і власним задумом [3 ТЕО 1.4], [3 ТЕО 2.2]; <i>створює</i> художні образи об'єктів природи з різних матеріалів за зразком і власним задумом [3 ТЕО 1.4], [3 ТЕО 2.2];	Про що розповідає витвір handmade-мистецтва. Форми й образи природи у виробках handmade-мистецтва. Композиція і колір. Орнамент. Створення орнаменту з різних матеріалів. Утилітарність (практичне використання, застосування) виробу. Силуетне і ажурне вирізання. Витинанка. <i>Практична робота:</i> відтворення образів об'єктів природи у виробках (витинанка сніжинка, виготовлення витворів з природного матеріалу.
<i>пропонує</i> ідеї створення витворів handmade-мистецтва з вторинного матеріалу [3 ТЕО 1.1]; <i>створює</i> витвір з вторинного матеріалу за зразком або власним задумом [3 ТЕО 1.4], [3 ТЕО 2.2]; <i>комбінує</i> різні матеріали для виготовлення витвору handmade-мистецтва за даним зразком / за власним задумом [3 ТЕО 2.2];	Як майстер дає життя використаним матеріалам Фантазія – інструмент в руках майстра. <i>Практична робота:</i> виготовлення виробів з

застосовує вивчені способи обробки матеріалів під час створення витворів handmade-мистецтва з вторинних матеріалів [3 ТЕО 2.2];	вторинного матеріалу (сувеніри, макети, іграшки, дидактичний матеріал тощо)
пояснює правила догляду за одягом [3 ТЕО 4.1]; складає і розвішує одяг на вішалках-плечиках правильно [3 ТЕО 4.1]; виконує нескладний ремонт книжок [3 ТЕО 4.1], [3 ТЕО 4.2]; аналізує послідовність приготування різних видів бутербродів та їх декорування [3 ТЕО 4.1]; пришиває гудзик [3 ТЕО 4.1], [3 ТЕО 4.2], [3 ТЕО 4.3]; сервірує стіл [3 ТЕО 4.1]; готує канапки [3 ТЕО 4.1]; декорує макети одягу, посуду, страв за зразком і власним задумом [3 ТЕО 4.1], доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: канапка	Як зберегти красу речей. Одяг. Оздоблення одягу. Техніки, матеріали, інструменти та пристосування для оздоблення одягу. Оздоблення макетів моделей одягу з картону раніше освоєними техніками. Шиття, інструменти та матеріали для шиття. Шви (шов уперед голку). Пришивання гудзиків з чотирма отворами. Сервірування столу для фуршету. Приготування й оформлення бутербродів. Предмети побуту в інтер'єрі. Практична робота: декорування макетів одягу, посуду страв, пришивання гудзиків
Концентр «Образотворче мистецтво»	
пояснює образотворче мистецтво як створення художніх образів за допомогою ліній, кольорів і форм і наводить приклади [3 МИО 1.2], [3 МИО 1.3]; пояснює образ як відтворення об'єктів довколишнього світу з пам'яті, на основі спостережень, за уявою або фантастичних об'єктів і наводить приклади [3 МИО 1.3]; виявляє розуміння експозиції, як систематизованого розміщення експонатів на виставці [3 МИО 1.3]; висловлює своє емоційне ставлення (образотворчими та мовленнєвими засобами) до творів образотворчого мистецтва [3 МИО 1.1], [3 МИО 3.4];	Образотворче мистецтво – мистецтво створення художнього образу лініями, кольорами і формами. Твори образотворчого мистецтва та їх експозиція. Музей образотворчого мистецтва. Художня виставка. Екскурсія. Художня виставка. Музей

доцільно використовує в мовленні словосполучення: музей образотворчого мистецтва, художня виставка, експозиція	образотворчого мистецтва. Обмін враженнями від експозиції.
називає засоби виразності графіки (крапка, лінія, штрих, пляма), живопису (колір), скульптури (об'єм), як основних інструментів та матеріалів художника-графіка, художника-живописця, скульптора і наводить приклади [3 МІО 1.3]; добирає інструменти, художні матеріали відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-ужиткове тощо), в якому працює [3 МІО 1.1]; вільно користується (традиційними та сучасними) графічними, живописними інструментами та матеріалами під час художньо-творчої діяльності в різних художніх техніках [3 МІО 1.2]; виконує площинні живописні та графічні зображення; об'ємні композиції [3 МІО 1.2]; називає митців – художник-графік, художник-живописець, майстер декоративно-ужиткового мистецтва, скульптор, архітектор, художник-дизайнер, художник-лялькар, художник-декоратор, художник-костюмер, художник-бутафор тощо), які створюють певні витвори мистецтва [3 МІО 1.3]; характеризує художній образ за кольоровою гамою (тепла / холодна), тональністю (світлі / темні кольори), елементами композиції (центральні, головні, другорядні) [3 МІО 1.2], [3 МІО 1.3]; розрізняє круглу скульптуру та рельєф (барельєф, горельєф) [3 МІО 1.2]; виявляє розуміння щодо створення будинків методом трансформації форми [3 МІО 1.2]; називає 3-4 художників, твори яких вивча(в/ла) на заняттях [3 МІО 1.3]; користується художніми інструментами (стеки, дощечка, пензлики тощо) та матеріалами (кольорові олівці, крейда, воскові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін, солоне тісто, папір тощо), засобами виразності для створення художнього образу [3 МІО 1.2]; доцільно використовує в мовленні слова і	Хто і чим створює витвір образотворчого мистецтва. Художник-графік. Основні графічні матеріали та інструменти. Засоби виразності графіки: крапка, лінія, штрих, пляма. Художник-живописець. Основні живописні матеріали та інструменти. Колір як головний засіб виразності живопису. Основні поняття кольорознавства. Живописні техніки. Скульптор. Основні матеріали та інструменти скульптора. Засоби виразності в скульптурі: об'єм, форма, фактура. Рельєфна скульптура (барельєф, горельєф). Майстер декоративно-ужиткового мистецтва. Матеріали, інструменти та обладнання народних майстрів. Конструювання з різних матеріалів. Декоративна стилізація форми. Основні засоби декорування. Архітектор. Форма – головний засіб виразності архітектури. Трансформація форми. Фантастичні архітектурні споруди світу. Художник-дизайнер.

словосполучення: тепла кольорова гама, холодна кольорова гама, тональність, світлі кольори, темні кольори, нюансні кольори, контрасні кольори, кольорознавство, кругла скульптура, рельєф, барельєф, горельєф, художник-графік, художник-живописець, майстер декоративно-прикладного мистецтва, скульптор, архітектор, художник-дизайнер, художник-лялькар, художник-декоратор, художник-костюмер, художник-бутафор, бутафорія, реквізит	Графічний дизайн. Компонування стилізованих елементів зображення на площині обраного формату. Художник-лялькар. Ляльковий театр. Види ляльок. Художник-декоратор. Художник-костюмер. Художник-бутафор. Добір реквізиту, бутафорії, деталей костюмів. <i>Практична робота: створення образів об'єктів довкілля з використанням різних матеріалів (простий олівець, кольорові олівці, фломастери, воскові олівці, акварель, гуаш, пластилін, глина, солоне тісто, папір тощо)</i>
<i>пояснює, що композиція – це побудова / розташування об'єктів на витворі мистецтва з урахуванням їх розміру та зв'язків між ними у просторі [3 МІО 1.2];</i> <i>розрізняє площинну і об'ємну композицію та пояснює свій вибір [3 МІО 1.3];</i> <i>узгоджує зображення з форматом, виділяє головне, раціонально заповнює аркуш [3 МІО 1.3];</i> <i>виявляє розуміння щодо розміщення зображень на аркуші, у просторі, компонування елементів композиції, відтворення плановості простору у площинних зображеннях [3 МІО 1.3];</i> <i>використовує елементарні закони перспективи (загороджування, плановість, деталізація; ближче – більше та яскравіше, далі – менше та тьмяніше), передаючи глибину простору у площинних зображеннях [3 МІО 2.2];</i> <i>виділяє композиційний центр, головне і другорядне у сюжетній композиції [3 МІО 1.1];</i>	Що і як розповідає витвір образотворчого мистецтва. Композиція (розмір об'єктів, їх розміщення на папері, центр композиції, симетрія, асиметрія, ритм). Площинна і об'ємна композиція. Елементи композиції (центральні, головні, другорядні) Пейзаж. Види пейзажів (сільський, міський, гірський, марина). Декоративний пейзаж. Натюрморт. Елементарні закони компонування простих форм на площині.

<i>дотримується</i> цілісності при створенні композиції [3 МІО 1.1]; <i>конструює та створює</i> прості композиції з паперу, природних та підручних матеріалів, самостійно <i>добирає</i> складові композиції [3 МІО 1.2]; <i>дотримується</i> елементарних правил зображення об'ємних предметів [3 МІО 1.1]; <i>передає</i> характерні особливості будови тварин з дотриманням пропорцій [3 МІО 1.3]; <i>використовує</i> спостереження із власного досвіду для створення образів тварин (повадки), [3 МІО 1.3]; <i>передає</i> характерні особливості жіночого, чоловічого, дитячого образів [3 МІО 1.2]; <i>розрізняє</i> різні жанри мистецтва: пейзаж, натюрморт, портрет, анімалістичний і <i>пояснює</i> свій вибір та <i>наводить</i> приклади [3 МІО 2.2]; <i>пояснює</i>, що пейзажем називають – зображення куточків природи, краєвидів; натюрмортом – зображення предметів побуту, зірваних фруктів, квітів тощо; портретом – зображення людини; анімалістичним жанром – жанр зображення тварин [3 МІО 2.2]; <i>використовує</i> різні засоби образотворчої виразності для створення образів у жанрах: натюрморт, портрет, анімалістичний жанр [3 МІО 1.2]; <i>виявляє розуміння</i> щодо зображення багатопланової композиції з 2-х (3-х) об'ємних предметів (натюрморт), просторової композиції (пейзаж) [3 МІО 1.2]; <i>визначає</i> серед 2-3 пейзажів декоративний пейзаж [3 МІО 1.3]; <i>пояснює</i> стилізацію як умовне зображення об'єктів [3 МІО 2.2]; <i>виконує</i> стилізовані зображення об'єктів довколишнього світу; <i>пояснює</i> декорування як засіб наповнення й збагачення форми [3 МІО 2.2]; <i>створює</i> художній образ засобами декорування (фактурою, деталями, розписом) [3 МІО 1.2]; <i>створює</i> елементи декору для оформлення середовища та його об'єктів [3 МІО 1.2]; <i>співвідносить</i> кольорову гаму зі словами-характеристиками емоцій / настрою; <i>застосовує</i> різні техніки для створення образу	Портрет. Види портретів. Автопортрет Погрудний портрет історичної постаті. Фантастичний портрет. Анімалістика. Орнамент. Види орнаментів. Паперопластика Стилізація. Декорування. Створення художнього образу засобами декорування (фактурою, деталями, розписом). Практична робота. Пейзажі різних пір року, різних земних поверхонь (море, степ, ліс, гори тощо) натюрморти, автопортрет, погрудний портрет історичної постаті, фантастичний портрет, зображення реалістичних та фантастичних тварин (гуаш, акварель, кольорові
--	--

об'єкта за допомогою кольорів, форм, ліній за зразком і власним задумом [3 МІО 1.2]; <i>розрізняє</i> види орнаментів (рослинний, геометричний, зооморфний) і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МІО 1.2]; <i>експериментує</i> з кольорами, формами для створення образу об'єкта [3 МІО 1.2]; <i>доцільно</i> використовує в мовленні слова і словосполучення: площинна композиція, об'ємна композиція, елементи композиції, головний елемент композиції, другорядний елемент композиції, рослинний орнамент, геометричний орнамент, зооморфний орнамент, стилізація, декорування, пейзаж, портрет, натюрморт, анімалістичний жанр	<i>олівці, простий олівець, пластилін, папір тощо).</i>
<i>називає</i> види образотворчого мистецтва (графіка, живопис, скульптура, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво) і <i>наводить</i> приклади [3 МІО 1.2]; <i>розрізняє</i> скульптурні, живописні, графічні та декоративні зображення [3 МІО 1.2]; <i>досліджує</i> довкілля, виявляє цікаві, незвичайні об'єкти для створення художніх образів, <i>створює</i> замальовки [3 МІО 1.3]; <i>створює</i> образи об'єктів довколишнього світу відомими засобами образотворчого мистецтва за зразком і власним задумом [3 МІО 1.3]; <i>має</i> уявлення про види і характерні особливості народних художніх промислів України та їх осередки [3 МІО 1.2]; <i>доцільно</i> використовує в мовленні слова і словосполучення: афіша, стріт арт, графіті, емблема, логотип, герб, лепбук.	Яким буває витвір образотворчого мистецтва. Графіка, живопис, скульптура, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво як види образотворчого мистецтва. Картини (пейзаж, натюрморт, портрет). Стріт-арт. Графіка на асфальті. Графіті. Афіш Емблема. Логотип. Значок. Герб. Книжкова графіка. Лепбук. Скульптури. Ескізи архітектурних споруд. Писанкарство. Вишивка. Народна іграшка. Українські сувеніри. Український національний одяг. Створення ескізів орнаментів та візерунків.

	Ознайомлення з витворами образотворчого мистецтва України. <i>Практична робота:</i> створення образів об'єктів довколишнього світу як витворів графіки, живопису, скульптури, архітектури, декоративно-прикладного мистецтва (простий олівець, воскові олівці, акварель, гуаш, кольорові олівці, фломастери, пластилін, папір тощо).
Концентр «Музичне мистецтво»	
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) про пісенність, танцювальність, маршовість як найважливіші властивості музики [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>виділяє</i> в творах елементи пісенності, танцювальності, маршовості [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>висловлює</i> власне ставлення до змісту музичних творів [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова: пісня, дума, маршовість, пісенність, танцювальність.	Музичне мистецтво – мистецтво створення художнього образу за допомогою звуків. Види мелодій: наспівна, декламаційна. Пісенність, декламаційність, танцювальність, маршовість в музиці. <i>Практичні роботи*</i> (види практичних робіт та орієнтовний перелік творів подано в кінці програми)
<i>пояснює</i>, що акомпаніатор здійснює музичний супровід вокального чи інструментального твору [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>пояснює</i>, що композитор – автор музики [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>називає</i> прізвища кількох українських композиторів, виконавців (співаків, музикантів); <i>виразно виконує</i> пісні, під акомпанемент вчителя / фонограму сольо, у групі, хорі дотримуючись правил співу (постава, дихання, інтонація) [3 МІО 1.1], [3 МІО 3.1];	Хто створює музику. Акомпаніатор Композитор. Виконавець.

<i>виконує</i> дитячі пісні, <i>передає</i> співом власні почуття і емоції, які викликає пісня [3 МІО 1.1]; <i>грає</i> на барабані, маракасах, трикутнику, інших дитячих музичних інструментах, предметах побуту й створює власний акомпанемент [3 МІО 1.1], [3 МІО 1.2]; <i>імпровізує</i> під час співу та музикування [3 МІО 1.2]; <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: акомпаніатор	
<i>пояснює</i> виражальні властивості мелодії, супроводу (гармонія), лад (мажор / мінор), ритм, метр [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>вирізняє</i> на слух серед кількох мелодій певну мелодію: мажорну / мінорну [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>має</i> уявлення про виражальні можливості музичної інтонації, різновиди мелодії, розвиток музики [3 МІО 2.1]; <i>уміє</i> співати пісні, імпровізувати музичні інтонації, ритмічний супровід до пісень [3 МІО 1.1], [3 МІО 1.2]; <i>пояснює</i> значення основних засобів музичної виразності: мелодії, супроводу, ритму; <i>вирізняє</i> на слух серед кількох мелодій певну мелодію [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>розрізняє</i> елементи музичної мови (ритм, метр) [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>стежить</i> за точністю інтонування, чіткістю дикції (вимови); стежить за співацькою поставою, диханням [3 МІО 3.1]; <i>співає</i> вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор), добирає засоби виразності (темп, динаміку, штрихи), необхідні для відтворення настрою, характеру [3 МІО 1.1]; <i>виявляє</i> інтерес (у процесі виконання завдань) до творів музичного мистецтва та мистецької діяльності [3 МІО 1.1], [3 МІО 1.2]; <i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести) [3 МІО 1.2]; <i>пластично інтонує</i> музичні образи [3 МІО 1.1];	Як розповідає музика. Виражальні властивості мелодії і супроводу (гармонія). Лад (мажор-мінор) Ритм. Метр. Інтонація. Інтонація і музичний образ. Елементи розвитку музики; повтор, контраст.

<i>характеризує зміст музичних творів (крім творів інструментальної музики), вражень, емоцій, які вони викликали; виявлення особистісного ставлення до них (відповідно до віку) [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>вправляється над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>узгоджує свої рухи з музичним супроводом (співом) [3 МІО 1.1];</i> <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) того, що музика не існує без розвитку [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>порівнює різні прийоми розвитку;</i> <i>визначає кульмінацію в розвитку музики [3 МІО 2.1];</i> <i>виконує вокальні вправи у різних темпах, з різною гучністю, висотою, тривалістю [3 МІО 1.1];</i> <i>орієнтується в тридольному та дводольному розмірах, визначає на слух слабку та сильну долю [3 МІО 1.1];</i> <i>рухається у ритмі і темпі музики, узгоджує свої рухи з музичним супроводом (співом) [3 МІО 1.1];</i> <i>орієнтується в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент) [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>імпровізує під час співу та музикування [3 МІО 1.2];</i> <i>оцінює власний спів [3 МІО 1.5];</i> <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: лад, мажор, мінор, гармонія; інтонація, музична інтонація, повтор, контраст; виконавський розвиток, сюжетний розвиток, інтонаційно-мелодичний розвиток, варіації; симфонія; кульмінація; імпровізація</i>	Розвиток музики. Способи розвитку музики; виконавський розвиток, сюжетний розвиток, інтонаційно-мелодичний розвиток, варіаційний розвиток. Прийоми симфонічного розвитку. Кульмінація. Імпровізація.
<i>слухає музичні твори й описує людину, тварину, яку уявив/уявила, під час слухання твору музичного мистецтва, за запитаннями вчителя / вчительки, з опорою на запропоновані для розгляду картини / самостійно; складає за його змістом 5-7 речень до 12 слів [3 МІО 2.2];</i> <i>порівнює засоби музичного мистецтва у зображенні портрета [3 МІО 2.2];</i> <i>грає елементарні театральні етюди (самостійно обирає відомих персонажів та імітує характерні рухи, ходу, звуки, міміку) [3 МІО 1.2];</i>	Про що розповідає музика. Музичний і художній портрети.

<i>відтворює образ мімікою, пластикою, виразним інтонуванням [3 МІО 1.2];</i> <i>порівнює музичні портрети за характером і настроєм [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>висловлює свої враження (емоції, почуття) про музичні твори, використовує у висловлюванні слова-характеристики емоцій / настрою; визначає твори, які подобаються, і пояснює свій вибір [3 МІО 3.4], [3 МІО 2.2];</i> <i>пояснює зміст музичних творів, які звучали у класі [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>визначає зміни настрою і характеру твору [3 МІО 2.1];</i> <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: музичний портрет</i>	
<i>орієнтується в нотному записі (паузи, розмір 4/4, реприза, нота с крапкою) [3 МІО 2.2];</i> <i>розуміє темпи в музиці [3 МІО 1.1], [3 МІО 1.2];</i> <i>сольфеджує нотні записи під керівництвом учителя [3 МІО 1.1], [3 МІО 1.2];</i> <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: розмір, пауза, реприза, нота с крапкою, allegro, moderato, adagio.</i>	Як зберегти музику Нотна грамота.
<i>порівнює жанрові ознаки музичних творів [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>порівнює засоби вираження героїчного в музиці, живописі, скульптурі [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>виявляє (у процесі виконання завдань) розуміння «музична форма» та розрізняє їх [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>виявляє зв'язок зміни частини зі зміною характеру музики, розвитку почуття, настрою [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>порівнює твори різної форм [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>обґрунтовує: форму музичного твору;</i> <i>виконує нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), добирає засоби вираження (темп, тембр голосу, динаміку, рухи, міміку) [3 МІО 1.1];</i> <i>порівнює музичні твори за характером і настроєм [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2];</i> <i>висловлює свої враження (емоції, почуття) про</i>	Якою буває музика Вокальні жанри: пісня, дума. Інструментальні жанри: марш, танець. Музичні форми. Одно, дво- і три-частинні форми твору. Куплетна форма. Рондо. Поліфонія. Поліфонічні жанри: прелюдія, токато, орган. Музика в дитячих кінофільмах, мультфільмах, театральних постановках.

музичні твори, <i>використовує</i> у висловлюванні слова-характеристики емоцій / настрою; <i>визначає</i> твори, які подобаються, і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МІО 2.2]; <i>пояснює</i> зміст музичних творів, які звучали у класі [3 МІО 1.1], [3 МІО 1.2]; <i>визначає</i> зміни настрою і характеру твору; <i>виявляє</i> розуміння музичного супроводу як головну мелодію вокального чи інструментального твору [3 МІО 2.2]; <i>виявляє</i> розуміння лейтмотиву як теми, що притаманна певному персонажу музичного твору [3 МІО 2.2]; <i>описує</i> звукове оформлення у мультфільмі, дитячому фільмі, дитячому мюзиклі [3 МІО 2.1], [3 МІО 2.2]; <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: одночастинна форма, дво- і тричастинна форма, рондо, орган, поліфонія, прелюдія, токати, куплетна форма; музичний супровід, лейтмотив	Дитячі мюзикли. Музичний супровід Лейтмотив
Концентр «Мистецтво слова»*	
<i>пояснює</i>, що художня література є мистецтвом створення образів словом; що у художній літературі використовується особлива мова із використанням художніх засобів [3 МІО 2.2];	Література – мистецтво створення образів словом. Особливість художнього слова.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) того, хто з письменників є ліриком, а хто драматургом [3 МІО 2.2]; <i>знаходить</i> у тексті художні засоби створення образів [3 МІО 2.2]; <i>добирає</i> художні засоби для увиразнення складеного тексту [3 МІО 12.2]; <i>пояснює</i>, як окремі звуки сприяють музичності тексту та його настрою [3 МІО 2.2]; <i>визначає</i> тему та головну думку (ідею) епічного твору та мотив ліричного твору [3 МІО 2.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що епічний твір може мати як прозову форму, так і віршову [3 МІО 2.2]; <i>розповідає</i> про кого й що йдеться в епічному творі [3 МІО 2.2]; <i>складає</i> короткі оповідання про подію, що	Хто і як творить художнє слово. Письменник – лірик, драматург. Як малюють словом. Художні засоби Особливості передавання емоцій і настрою в ліричних творах. Сюжетність епічних творів.

відбулася [3 МІО 1.2], [3 МОВ 4.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) того, що в епічному творі може розповідатись про подію та про людину від імені сторонньої особи (автора), або від імені героя (персонажа) [3 МІО 2.2]; <i>складає</i> тексти, замінюючи розповідь на оповідь та оповідь на розповідь [3 МІО 1.2], [3 МОВ 1.6]; <i>називає</i> ознаки оповідання [3 МІО 2.2]; <i>визначає</i> в оповіданні початок, основну частину й кінцівку [3 МОВ 2.2]; <i>складає</i> розповідь за коміксом [3 МІО 1.2];	Особливості формування розповідного тексту від імені автора або персонажа / героя.
<i>розрізняє</i> форму твору віршову й прозову і пояснює свій вибір [3 МІО 2.2]; <i>читає</i> віршові і прозові твори виразно, із дотриманням особливостей [3 МОВ 2.7]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) поняття ритм віршового твору [3 МІО 2.2]; <i>виявляє</i> засоби ритмізації тексту [3 МІО 2.2]; <i>знаходить і добирає</i> риму [3 МІО 2.2]; <i>розрізняє</i> сторфічний і асторфічний вірш; <i>розставляє</i> (за допомогою вчителя) ритмічні наголоси та паузи (цезури) у віршових творах [3 МОВ 2.7]; <i>створює</i> за допомогою учителя ритмічний малюнок віршового тексту та виявляє дво- і три-складові віршові розміри (хорей, ямб, дактиль, амфібрахій, анапест) [3 МОВ 2.6]; <i>визначає</i> художні засоби, що впливають на формування настрою твору [3 МІО 2.2]; <i>описує</i> свої почуття, емоції, викликані слуханням / читанням художнього твору [3 МОВ 2.3]; <i>передає</i> голосом настроїв, почуття персонажа під час читання, інсценування [3 МОВ 2.7], [3 МІО 2.1]	Мова твору. Віршова форма твору. Ритм, рима, строфи, віршовий розмір.
<i>виявляє</i> особливості характеру героя епічного твору [3 МІО 2.2], [3 МОВ 2.2]; <i>описує</i> персонажів епічних текстів [3 МОВ 2.3]; <i>застосовує</i> художні засоби увиразнення портрета, словесного малювання образів людей, тварин, предметів та явищ [3 МОВ 1.7]; <i>добирає</i> цитати для характеристики героїв [3 МОВ 2.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) того, що при творенні образів-персонажів застосовуються різні засоби: портрет героя, його	Про що розповідають художні твори Образ-персонаж. Особливості творення образів-персонажів в оповіданнях та казках. Характеристика образу персонажа.

поведінка, ставлення до інших героїв тощо [3 МІО 2.2]; <i>застосовує</i> різні художні засоби для створення образу персонажа / героя [3 МІО 1.2]; <i>виявляє</i> риси ліричного героя [3 МОВ 2.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) того, що емоції ліричного твору формуються за допомогою образів (предметів, явищ природи тощо) [3 МОВ 2.3]; <i>визначає</i> художні засоби, що впливають на формування настрою твору [3 МІО 2.2];	Уявна відсутність автора. Розкриття образу персонажа / героя драматичного твору через дію. Ліричний персонаж / герой та його емоції, ставлення до світу.
<i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) відмінностей між драматичними, ліричними і епічними творами [3 МІО 2.2]; <i>перетворює</i> епічний твір з діалогами на драматичний [3 МІО 1.2]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) того, що в художній літературі є твори, у яких наявна розповідь про подію (епос); змалювання почуттів та емоцій (лірика); дія, що відбувається тут і зараз (драма) [3 МІО 2.2]; <i>складає</i> власні п'єси-мініатюри (драматичні сценки) [3 МІО 1.2] <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: ліричний твір, драматичний твір, епічний твір; драматург, лірик, сторфічний вірш, асторфічний вірш, строфа, двоскладовий віршовий розмір, трискладовий віршовий розмір, хорей, ямб, дактиль, амфібрахій, анапест [3 МОВ 4.2]	Які бувають літературні твори Роди літератури Особливості епічних, ліричних і драматичних творів.
Концентр «Театральне мистецтво»*	
<i>пояснює</i> театральне мистецтво як мистецтво, створення образу засобами пластики, голосу, музики і <i>наводить</i> приклади театральних вистав [3 МІО 2.2];	Театральне мистецтво – мистецтво створення образів засобами голосу і пластики. Екскурсія до театру, театального гуртка.
<i>формує</i> акторський колектив відповідно до дібраного твору [3 МІО 3.3]; <i>пояснює</i> особливості сприйняття сценічних дійств глядачем [3 МІО 2.1]; <i>використовує</i> доступні сценічні засоби для реалізації режисерського задуму [3 МІО 1.2]	Хто створює витвір театального мистецтва. Режисер. Добір акторів на ролі. Узгодження декорацій і костюмів. Розстановка й рух

	акторів по сцені.
<i>розрізняє</i> діалогічне та монологічне мовлення [3 МІО 2.2]; <i>передає</i> інтонаційно настрій і характер персонажа в діалозі й монологі [3 МОВ 2.7]; <i>змінює</i> інтонацію, гучність голосу і темп читання монологу, ведення діалогу (полілогу) [3 МОВ 2.7]; <i>розставляє</i> акценти, паузи під час передачі мовлення дійової особи [3 МОВ 2.7]; <i>передає</i> імпровізацією емоційний стан літературного персонажа за допомогою різних засобів виразності [3 МОВ 2.3]; <i>говорить</i> «у зал» [3 МОВ 2.7]; <i>пояснює</i> пластику як засіб створення образу за допомогою рухів тіла [3 МІО 2.2]; <i>відтворює</i> рухи, що передають основні дії людини [3 МІО 2.2]; <i>визначає</i> відповідність / невідповідність міміки, жестів певній ситуації [3 МОВ 1.7]; <i>добирає</i> жести відповідно до життєвих ситуацій [3 МОВ 1.7]; <i>виконує</i> вправи на спілкування за допомогою жестів [3 МОВ 1.7]; <i>використовує</i> жести відповідно до змісту повідомлення, міміки [3 МОВ 1.7]; <i>пояснює</i> роль дихання для правильної передачі (інтонація, темп мовлення) тексту для відображення відповідної дійової особи [3 МІО 2.2]; <i>виконує</i> дихальні вправи, вправи на відтворення темпу мовлення за поданими умовами [3 МІО 1.1]; <i>регулює</i> темп мовлення і дихання відповідно до темпу мовлення [3 МОВ 2.7]; <i>визначає</i> відповідність / невідповідність інтонації характерам та почуттям дійових осіб у виставі [3 МОВ 2.2]; <i>передає</i> мовлення персонажів виразно, з відповідною гучністю, інтонацією і темпом [3 МОВ 2.3];	Як розповідає витвір театрального мистецтва. Монолог. Діалог. Полілог. Діалогічне та монологічне мовлення. Інтонаційна виразність мови. Вираження настрою, емоцій. Сценічні правила ведення діалогу. Розміщення персонажів на сцені Пластика (рух, жест, міміка, погляд) та можливість їх сприйняття глядачем. Поведінка на сцені. Дихання і темп мовлення. Темп мовлення персонажів. Дихальні вправи. Вправи на відтворення темпу мовлення за поданими умовами. Мовленнєва виразність. Сила голосу. Вправи на зміну сили голосу відповідно до тексту. Інтонування фраз.
<i>пояснює</i>, що автор напряду не висловлюється про дійових осіб, але формує їхню поведінку, мову так, що вони розкриваються перед глядачем (читачем) так, як цього хоче автор [3 МОВ 2.2]; <i>організовує</i> перше читання твору з метою	Що розповідає витвір театрального мистецтва. Формування образів автором та їх

з'ясування характерів героїв та специфіки їх розкриття [3 МОВ 2.2];	інтерпретація режисером та акторами.
<i>пояснює особливості побудови драматичного твору [3 МІО 2.2];</i> <i>пояснює як особливе сприйняття твору режисером та акторами впливає на постановку п'єси [3 МОВ 2.2];</i> <i>розповідає про послідовність подій у виставі [3 МОВ 2.2];</i> <i>описує дійових осіб, свої враження [3 МОВ 2.2];</i>	Які бувають театри і витвори театрального мистецтва. Драматичний твір – основа театрального дійства. Зв'язок театрального мистецтва з художньою літературою. Читання художнього твору й перегляд вистави за ним.
Концентр «Хореографія – мистецтво танцю»*	
<i>пояснює, що танець – мистецтво створення образу пластичними та ритмічними рухами людини і наводить та демонструє приклади [3 МІО 2.2];</i> <i>імпровізує, створюючи певний образ танцювальними рухами під музику і без музичного супроводу як самотійно так і в парі (контактна імпровізація) [3 МІО 2.1];</i> <i>доцільно використовує в мовленні словосполучення: контактна імпровізація [3 МОВ 4.2]</i>	Хореографія – мистецтво створення образу танцем. <i>Практична робота*</i> <i>імпровізація</i> <i>танцювальних рухів на задану тему під музику і без музичного супроводу, самотійно і в парі (контактна імпровізація)</i>
<i>пояснює специфіку роботи балетмейстера, балерини, танцівника балету [3 МІО 2.2];</i> <i>називає кілька балетних труп (певних театрів опери та балету) [3 МІО 1.3];</i> <i>виконує вправи на створення рисунку (3-4 позиції) танцю під музику і добір музики під певний рисунок танцю [3 МІО 1.1];</i> <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: балетмейстер, балерина, танцівник балету, балетна труппа [3 МОВ 4.2]</i>	Хто створює танець. Балетмейстер. Балерина. Танцівник балету. Балетна труппа. <i>Практична робота*</i> <i>вправи на створення рисунку танцю під музику і добір музики під певний рисунок танцю</i>
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань) того, що танець відрізняється певним елементами [3 МІО 2.2];</i> <i>виконує посилені основні танцювальні елементи класичного танцю, народних танців (український, циганський, угорський, молдавський тощо) [3 МІО 1.1];</i> <i>доцільно використовує в мовленні словосполучення: елементи танцю [3 МОВ 4.2];</i>	Як розповідає танець. Елементи танцю (народного, класичного) <i>Практична робота*</i> <i>вправи на розвиток виконання танцювальних рухів класичного танцю</i>
<i>передає танцювальними рухами різні настрої та</i>	Що розповідає

почуття, образи за зазначеним темпом [3 МІО 1.2]; <i>висловлює</i> свої враження, емоції від виконання танцю і спостереження за ним [3 МІО 3.1]; <i>відтворює, імпровізує, створює</i> танцювальні рухи під музику і без музичного супроводу з різним темпом [3 МІО 1.2];	танець. Темп виконання танцю та настрої і почуття. <i>Практична робота*:</i> <i>вправи на створення танцювальних композицій різного настрою із використанням однакових елементів.</i> <i>Проект «Танцювальна вистава до свята»</i>
<i>визначає</i> серед 3-4 народних танців танці інших народів і народний український танець класичний танець і <i>пояснює</i> свій вибір [3 МІО 2.2]; <i>виконує</i> танцювальні комбінації з елементів народних / класичних танців на 86 тактів [3 МІО 1.2] <i>доцільно використовує</i> в мовленні словосполучення: народний танець, класичний танець [3 МОВ 4.2]	Яким буває танець. Народний танець. Класичний танець. <i>Практична робота*:</i> <i>танцювальна комбінація з елементів народних / класичних танців на 86 тактів</i>
Концентр «Інформатика (ІКТ)»	
<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> абака як лічильної дошки, що застосовувалася у давні часи для арифметичних обчислень [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> рахівниці як одного з перших простих механічних обчислювальних пристроїв для виконання арифметичних обчислень [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> калькулятора як електронно-обчислювального пристрою для виконання операцій / дій над числами [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> ЕОМ як загальної назви для електронних обчислювальних машин [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> інтерактивного плаката як електронного засобу надання інформації, що має інтерактивну навігацію [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> оперативної пам'яті як швидкодіючої пам'яті, призначеної для запису, зберігання та читання інформації у процесі її обробки [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> процесора як основного компоненту комп'ютера,	Словник ІКТ Абак Рахівниця Калькулятор ЕОМ Інтерактивний плакат Оперативна пам'ять Процесор

призначеного для керування усіма його пристроями та виконання різних дій над інформацією [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> жорсткого диска (вінчестера) як накопичувача постійної інформації [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> материнської плати як пластини, на якій містяться основні компоненти комп'ютера [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> блоку живлення як джерела забезпечення електроприладу електричною енергією [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> дисководу як пристрою для записування та зчитування інформації / даних з оптичних дисків [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> відеокамери як цифрового пристрою для запису або передавання зображення в русі [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> гарнітури як додаткової складової частини комп'ютера, призначеної для введення та виведення звукової інформації [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> джойстика як пристрою введення інформації, призначеного для здійснення керування у відеоіграх [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> носія інформації як об'єкту, призначеного для запису, передачі та зберігання інформації [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> операційної системи як базового / основного комплексу програм, що забезпечує керування роботою комп'ютера [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> контекстного меню як списку команд, з якого користувач обирає дію, яку потрібно здійснити над вибраним об'єктом [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> меню програми як складової частини вікна, призначеної для вибору однієї з перерахованих можливостей програми [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> файлу як сукупності інформації, що зберігається на цифровому пристрої або носії інформації як єдине ціле [3 ІФО 1.1];	Жорсткий диск (вінчестер) Материнська плата Блок живлення Дисковід Відеокамера Гарнітура Джойстик Носій інформації Операційна система Контекстне меню Меню програми Файл
---	--

<i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> папки як об'єкту операційної системи, призначеного для об'єднання файлів у групи [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> достовірної інформації як точного відображення подій, фактів, що мали місце та їх правильного / безпомилкового сприйняття [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> недостовірної інформації як відображення подій, фактів, що не відповідають дійсності та їх хибного сприйняття [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> клавіатурного тренажера як комп'ютерної програми, призначеної для формування та відпрацювання навичок набору тексту з клавіатури [3 ІФО 1.1]; [3 ІФО 1.3] <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> текстового редактора як комп'ютерної програми, призначеної для створення та редагування текстових файлів [3 ІФО 1.1], [3 ІФО 2.4]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> редагування тексту як зміни ознак об'єктів тексту [3 ІФО 2.4]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> пошукової системи як складного комплексу програм, призначеного для здійснення пошуку інформації в мережі Інтернет і надання користувачу переліку посилань відповідно до його пошукового запиту; [3 ІФО 2.4] <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> посилання як електронної адреси, на яку користувач може здійснити перехід через певну програму [3 ІФО 2.4]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> диспетчера закладок як функції / опції браузера, призначеної для упорядкування закладок та папок [3 ІФО 2.4]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> інформаційного ресурсу як документу або їх сукупності, розміщених у мережі (віртуальний довідник / енциклопедія / словник / підручник / газета тощо) [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> віртуального довідника / енциклопедії / словника /	Папка Достовірна інформація Недостовірна інформація Клавіатурний тренажер Текстовий редактор Редагування тексту Пошукова система Посилання Диспетчер закладок Інформаційний ресурс / цифровий інформаційний ресурс
--	--

підручника / газети як інформаційного ресурсу, розміщеного у мережі [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> цифрового інтерактивного підручника/книги як різновиду літератури, матеріал якого представлений у електронній формі і передбачає активну взаємодію читача у процесі його використання [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> цифрового контенту як інформаційне наповнення сайту / веб-сторінки [3 ІФО 1.3]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> антивірусної програми як комп'ютерної програми, призначеної для знаходження і знешкодження комп'ютерних вірусів та небажаних програм, а також відновлення заражених файлів [3 ІФО 1.2]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> об'єкта Smart Art як графічного об'єкта, що представляє собою візуалізацію даних або ідей [3 ІФО 1.3]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> хмари тегів як виокремлення і візуальне подання ключових слів з певної теми [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> інтерактивного тайм лайну як візуалізації послідовності розгортання подій [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> алгоритму послідовності як вид алгоритму, в якому кожен крок виконується послідовно один за одним від початку до кінця [3 ІФО 2.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> алгоритму розгалуження як вид алгоритму, в якому послідовність виконання кроків змінюється в залежності від деяких умов [3 ІФО 2.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> алгоритму з циклами/повторення як вид алгоритму, в якому певна послідовність кроків виконується кілька разів у залежності від деяких умов [3 ІФО 2.1]; <i>виявляє розуміння (у процесі виконання завдань)</i> відеоплеєра (програвача мультимедіа) як програми для відтворення та редагування відеозаписів [3 ІФО 1.2]; <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: абак, рахівниця, калькулятор, ЕОМ, інтерактивний плакат, оперативна пам'ять, процесор,	Віртуальний довідник / енциклопедія / словник / підручник / газета Цифровий інтерактивний підручник / книга Цифровий контент Антивірусна програма Об'єкт Smart Art Хмара тегів Інтерактивний таймлайн Алгоритм послідовності / лінійний Алгоритм розгалуження Алгоритм з циклами / повторення Відеоплеєр (програвач мультимедіа)
--	---

жорсткий диск (вінчестер), материнська плата, блок живлення, дисковод, відеокамера, гарнітура, джойстик, носій інформації, операційна система, контекстне меню, меню програми, достовірна інформація, недостовірна інформація, клавіатурний тренажер, текстовий редактор, редагування тексту, пошукова система, посилення, диспетчер закладок, інформаційний ресурс, віртуальний довідник / енциклопедія / словник / підручник / газета, цифровий інтерактивний підручник/книга, цифровий контент, антивірусна програма, об'єкт Smart Art, хмара тегів, інтерактивний тайм лайн, послідовності, алгоритм розгалуження, алгоритм з циклами/повторення, відеокамера, відеоплеєр (програвач мультимедіа)	
<i>розрізняє</i> пристрої для роботи з інформацією та <i>пояснює</i> історію їх виникнення; [3 ІФО 1.1] <i>обирає</i> найбільш оптимальний цифровий пристрій для виконання поставленого практичного завдання [3 ІФО 1.1]; <i>називає</i> основні складові системного блоку (оперативна пам'ять, процесор, вінчестер, материнська плата, блок живлення, дисковод [3 ІФО 1.1]); <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) їх призначення; <i>використовує</i> їх для виконання навчальних практичних завдань [3 ІФО 1.1]; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань), що сканер, принтер, модем / роутер, відеокамера, гарнітура, джойстик тощо – це додаткові частини комп'ютера; <i>використовує</i> їх для виконання навчальних практичних завдань; <i>виявляє розуміння</i> (у процесі виконання завдань) зовнішнього жорсткого диску, флеш-накопичувача, оптичного диску, карти пам'яті як носіїв інформації, що призначені для її збереження [3 ІФО 1.1]; <i>розрізняє</i> найбільш поширені типи операційних системи (Windows, Linux, MacOS, iOS, Android) [3 ІФО 1.1]; <i>створює</i> папки на Робочому столі та <i>здійснює</i> над ними основні операції (присвоєння назви, копіювання, видалення, переміщення тощо) [3 ІФО 2.4]; <i>створює</i> та <i>об'єднує</i> файли за типом або тематикою у папки [3 ІФО 2.4];	Пристрої для використання ІКТ та робота з ними Історія виникнення пристроїв для роботи з інформацією <i>Практична робота: створення колажу / інтерактивного плакату про історію виникнення комп'ютерів</i> Системний блок. Основні складові системного блоку (оперативна пам'ять, процесор, вінчестер, материнська плата, блок живлення, дисковод) Додаткові складові частини комп'ютера (сканер, принтер, модем / роутер, відеокамера, гарнітура, джойстик тощо) Носії інформації (зовнішній жорсткий диск, флеш-накопичувач,

<i>структурує</i> папки за тематикою/типами файлів [3 ІФО 2.4]; <i>розрізняє, відкриває та працює</i> з різними видами меню (головне/«Пуск», контекстне, програми) [3 ІФО 1.2]; <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: абак, рахівниця, паскаліна, машина Лейбниці, калькулятор, машина Беббіджа, ЕОМ, колаж, інтерактивний плакат, системний блок, оперативна пам'ять, процесор, жорсткий диск (вінчестер), материнська плата, блок живлення, дисковод, сканер, принтер, модем, відеокамера, гарнітура, джойстик, носій інформації, флеш-накопичувач, оптичний диск, карта пам'яті, файл, папка, головне меню «Пуск», контекстне меню, меню програми	оптичний диск, карта пам'яті) Типи операційних систем Основні операції над папками (присвоєння назви, копіювання, видалення переміщення тощо). Об'єднання файлів у папки. Види меню (головне / «Пуск», контекстне, програми)
<i>розрізняє</i> достовірну та недостовірну інформацію / хибні та істинні висловлювання; судження і факти; припущення і фантазію, здобуті з різних джерел [3 ІФО 1.4]; <i>висловлює припущення</i> про достовірність інформації, отриманої з цифрових джерел та доводить істину [3 ІФО 1.4]; <i>формулює</i> висловлювання з логічним слідуванням; <i>виявляє розуміння / має уявлення</i> про особливості розташування пальців на клавіатурі при використанні десятипальцевого методу набору тексту [3 ІФО 1.1]; <i>розрізняє</i> групи клавіш клавіатури комп'ютера та їх призначення [3 ІФО 1.1]; <i>використовує</i> клавіатурний тренажер (запускає, орієнтується у середовищі, використовує інструменти та основні функції) для відпрацювання початкових навичок набору тексту за допомогою клавіатури кирилицею та латиницею [3 ІФО 1.1]; <i>запускає</i> клавіатурний тренажер, <i>орієнтується</i> в середовищі даної програми та <i>використовує</i> її інструменти та основні функції [3 ІФО 1.1]; <i>використовує</i> цифрові пристрої (комп'ютер, смартфон, електронну книгу) і <i>працює</i> в середовищах для читання та редагування текстів [3 ІФО 1.1]; <i>розпочинає і завершує</i> роботу з текстовим редактором; <i>орієнтується</i> в його середовищі [3 ІФО 1.2];	ІКТ: мова і мовлення Аналіз отриманої інформації (Достовірні та недостовірні інформації. / Хибні та істинні висловлювання. Судження і факти. Припущення і фантазія) Набір тексту Пристрої та

<i>відкриває в середовищі редактора текстовий документ, що зберігається на носії;</i> <i>редагує готові тексти (змінює шрифт (розмір, колір, накреслення символів), вирівнює текст, відступ першого рядка, відступи ліворуч та праворуч, доповнює текст графічними зображеннями, таблицями, схемами тощо.) [3 ІФО 2.4];</i> <i>використовує основні команди (переміщує, виділяє, вирізає, копіює, вставляє, видаляє потрібний фрагмент) [3 ІФО 2.4];</i> <i>створює у готовому тексті закладки, оформлює цитати [3 ІФО 2.4];</i> <i>створює тексти методом набору і голосовим; дотримується правил орфографії та пунктуації [3 ІФО 2.4];</i> <i>зберігає текстовий документ на вказаному носії інформації [3 ІФО 1.2];</i> <i>здійснює пошук інформації у комп'ютері, за допомогою пошукових систем в мережі Інтернет; використовує безпечні пошукові системи, розроблені для дітей [3 ІФО 1.1];</i> <i>добирає ключові слова з вказаної теми для оптимального пошуку інформації [3 ІФО 1.1];</i> <i>переходить на веб-сторінку за вказаною у посиланні адресою [3 ІФО 1.2];</i> <i>додає веб-сторінки / сайти у закладки браузера [3 ІФО 1.2];</i> <i>об'єднує / класифікує закладки по тематичним папкам, використовуючи диспетчер закладок [3 ІФО 3.2];</i> <i>використовує інформаційні ресурси Інтернету (віртуальні довідники, енциклопедії, словники, підручники, журнали, газети тощо) для пошуку необхідних даних [3 ІФО 1.2];</i> <i>порівнює знайдені інформаційні ресурси та зберігає найкращі із знайдених варіантів у закладках [3 ІФО 1.1];</i> <i>відвідує сайти електронних бібліотек; здійснює пошук книг за назвою та автором; скачує / зберігає текстовий файл на обраний носій інформації [3 ІФО 1.2];</i> <i>використовує цифрові інтерактивні книжки / підручники у навчанні та саморозвитку [3 ІФО 1.2];</i> <i>перетворює одну форму подання інформації в</i>	середовища для читання та редагування текстів Основи редагування текстів <i>Практичні роботи:</i> <i>створення текстів методом набору і голосовим;</i> <i>редагування готових текстів;</i> <i>доповнення текстів зображеннями, таблицями тощо.</i> Пошук інформації у комп'ютері та в мережі. Ключові слова для пошуку Інформаційні ресурси
--	---

іншу; [3 ІФО 1.2] <i>називає</i> критерії оцінювання надійності сайтів та <i>використовує</i> їх при роботі у мережі; <i>дотримується</i> правил безпечного пошуку, завантаження та використання цифрового контенту; <i>використовує</i> захищені ресурси; <i>розповідає</i> про проблеми (віруси, рекламні сайти, сайти для дорослих тощо) батькам, учителеві / учительці [3 ІФО 4.3]; <i>запускає</i> на перевірку встановлену на комп'ютері антивірусну програму [3 ІФО 1.2]; <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: хибні висловлювання, істинні висловлювання, судження, факти, припущення, фантазія, логічне слідування, клавіатурний тренажер, текстовий редактор, редагування, копіювання, вставка, видалення, вирізання, вставка, пошукова система, ключові слова, посилання, диспетчер закладок, інформаційний ресурс, віртуальний довідник / енциклопедія / словник / підручник / газета, цифровий інтерактивний підручник / книга, електронна бібліотека, цифровий контент, медіа повідомлення, антивірусна програма	Інтернету (віртуальні довідники, енциклопедії, словники, підручники, журнали, газети тощо) Безпечний пошук, завантаження та використання цифрового контенту. <i>Практична робота:</i> <i>створення випуску шкільної газети (групова робота над рубриками) / створення сторінки газети / робота з незавершеним медіатекстом (створення або редагування статті для електронної енциклопедії).</i>
<i>створює</i> об'єкти з геометричних фігур у середовищі графічного редактора; <i>працює</i> з танграмом [3 ІФО 1.3]; <i>упорядковує</i> інформацію за допомогою схем, таблиць, діаграм, об'єктів Smart Art, хмар тегів, інтерактивних таймлайнів, ментальних карт для представлення якісних та кількісних характеристик; [3 ІФО 1.3] <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: схема, таблиця, діаграма, об'єкт Smart Art, хмара тегів, інтерактивний тайм лайн, ментальна карта	ІКТ: математика і програмування Зображення з геометричних фігур. Упорядкування інформації та прості розрахунки. <i>Практичні роботи:</i> <i>створення та редагування схем, таблиць, діаграм, об'єктів Smart Art тощо у середовищах різних редакторів;</i> <i>складання тематичних хмар тегів / таймлайнів / блок-карт.</i> <i>Практична робота:</i> <i>складання алгоритмів різних видів, робота над</i>

	<i>проєктом у середовищі програмування</i>
<i>переглядає та створює відеозаписи за допомогою різних пристроїв (відеокамера, комп'ютер, смартфон) та відповідного програмного забезпечення (відео плеєрів/програвачів мультимедіа) [3 ІФО 1.1], [3 ІФО 1.2];</i> <i>орієнтується в середовищі та використовує основні можливості програм відео плеєрів / програвачів мультимедіа (запуск, перегляд, кнопки керування відео тощо) [3 ІФО 1.1];</i> <i>розрізняє види телевізійних програм (інформаційні / новинні, публіцистичні, пізнавально-розважальні, культурно-просвітницькі, дитячі, розважальні, спортивні, рекламні, художні/ігрові кінофільми, багатосерійні телефільми) [3 ІФО 1.1];</i> <i>переглядає відеозаписи в режимі он-лайн / оф-лайн; завантажує їх на комп'ютер та обраний носій інформації [3 ІФО 1.1];</i> <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: відеозапис, відеокамера, відео плеєр (програвач мультимедіа), телевізійна програма (інформаційна / новинна, публіцистична, пізнавально-розважальна, культурно-просвітницька, дитяча, розважальна, спортивна, рекламна, художній / ігровий кінофільм, багатосерійний телефільм)</i>	ІКТ і довкілля для створення та редагування відеозаписів (відеокамера, комп'ютер, смартфон). Дослідження середовища та можливостей програм для відтворення відеозаписів. <i>Практична робота: перегляд документального / художнього фільму / мультфільму на природничу тематику; створення власного міні фільму / мультфільму на природничу тематику.</i>
<i>створює окремі графічні об'єкти та прості зображення у різних техніках (пісок, лінії, штампи тощо) та їх комбінаціях [3 ІФО 1.3];</i> <i>використовує інструменти освітлення, кольору, обертання, обрізання тощо для обробки готових графічних зображень (фотографій) у середовищі графічного редактора [3 ІФО 3.2]; [3 ІФО 3.3]</i> <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: освітлення, обертання, обрізання зображення.</i>	ІКТ: мистецтво Створення малюнків у різних техніках (пісок, лінії, штампи тощо.) Обробка зображення (фотографія): інструменти освітлення, кольору, обертання, обрізання тощо. <i>Практична робота: обробка (освітлення, налаштування кольору, зміна положення/обертання, обрізання тощо) готових фотознімків, додавання об'єктів, виконаних у</i>

	<i>різних техніках</i>
Концентр «Логіка»	
<i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) даних як зафіксованої у тексті, таблиці, графічному зображенні інформації (відомостей, показників), що характеризує об'єкт / об'єкти і зумовлює певний висновок про нього / їх [3 ІФО 1.2]; <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) діаграми як графічного зображення даних у вигляді певних геометричних фігур, що показує співвідношення між величинами, які порівнюються [3 ІФО 1.3]; <i>виявляє</i> розуміння (у процесі виконання завдань) графіка як діаграми у вигляді кривої чи ламаної, що зображує залежність між величинами, які змінюються [3 ІФО 1.3]; <i>зчитує</i> дані з таблиць, моделей, діаграм, графіків [3 ІФО 1.2]; <i>обирає</i> дані, необхідні й достатні для виконання практико орієнтованого завдання [3 ІФО 1.4]; <i>порівнює, узагальнює</i> дані, подані в таблицях, діаграмах, графіках, моделях задач; упорядковує дані за певною ознакою [3 ІФО 1.4]; <i>презентує</i> дані в таблиці, моделі, діаграмі, графіку [3 ІФО 2.4] <i>розрізняє</i> види алгоритмів (послідовності, розгалуження, з циклами/повторення) [3 ІФО 2.1]; <i>складає</i> алгоритми для виконавців до певної ситуації у середовищах програмування [3 ІФО 2.1]; <i>створює</i> проєкт, зокрема прості анімаційні історії з комбінації різних видів алгоритмів у середовищі програмування [3 ІФО 2.3]; <i>знаходить</i> логічні та алгоритмічні помилки у складеній послідовності та <i>виправляє</i> їх [3 ІФО 2.2]; <i>доцільно використовує</i> в мовленні слова і словосполучення: алгоритм, алгоритм послідовності, алгоритм розгалуження, алгоритм з циклами / повторення [3 МОВ 4.2]	Робота з даними Дані. Представлення даних у графічних зображеннях. Діаграма. Графік. <i>Практичні роботи:</i> <i>створення витворів за поданим алгоритмом; надання команд виконавцям у середовищах програмування.</i> Види алгоритмів (послідовності, розгалуження, з циклами / повторення).

ОСВІТНІ ГАЛУЗІ – ФІЗКУЛЬТУРНА СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Пояснювальна записка

Відповідно до визначеної мети освітньої програми **метою** програми предмета *фізична культура* є нормативне забезпечення гармонійного розвитку та виховання особистості дитини засобами фізичної культури для застосування набутого досвіду в навчальних і життєвих ситуаціях та закладання основ її особистісного зростання й опанування предмета *фізична культура* на наступному рівні освіти.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких тактичних **завдань**, які визначені відповідно до стратегічних завдань освітньої програми. Зокрема програму предмета *фізична культура* спрямовано на:

становлення особистості дитини, її соціальний і фізичний розвиток, збагачення досвіду фізкультурно-оздоровчої діяльності (засобів і способів виявлення стану здоров'я, укріплення та зміцнення здоров'я фізичними вправами; розвиток пізнавальних здібностей, вміння здобувати корисну інформацію про фізичну культуру з різних джерел інформації, здатності до її аналізу та використання);

виховання фізичної культури; культури міжособистісної взаємодії у різних формах і видах рухової діяльності;

формування цілісного образу світу та розуміння місця і ролі фізичної культури у ньому;

формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення дитини до свого фізичного стану, здоров'я та фізичного стану і здоров'я інших (членів родини, друзів тощо); інтересу до занять фізичною культурою;

розвиток фізичних здібностей з урахуванням наступності й перспективності у передшкільний період та на наступному циклі навчання;

формування ключових і предметних компетентностей із використанням потенціалу фізичної культури;

формування здатності до самовираження у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності, зміни власної поведінки відповідно до потреб стійкого розвитку, зокрема здоров'язбережувальної та безпечної.

Мету і завдання реалізують за такими **концентрами**: «Базова рухова активність», «Рухливі та спортивні ігри», «Здоров'язбережувальна діяльність», «Фізкультхвилинки», «Плавання»*, «Хореографія – мистецтво рухів»*. Концентри, позначені зірочками, є варіативними (не обов'язковими для вивчення). Заклади загальної середньої освіти можуть обирати їх за бажанням або за наявності умов для їх викладання (басейн, зала для хореографії тощо.).

Програма предмета *фізична культура* передбачає базовий і **розширений** рівні опанування. Базовий рівень розрахований на 3 години на тиждень і реалізується за концентри «Базова рухова активність», «Рухливі та спортивні ігри», «Здоров'язбережувальна діяльність», «Фізкультхвилинки». Програмові вимоги **розширеного** рівня подано в тексті червоним шрифтом. Зважаючи на

навчальні можливості учнів класу, учитель може реалізовувати **розширений** рівень як за рахунок 1 години або 0,5 годин варіативного складника навчального плану, так і в межах 3 годин на тиждень, передбачених навчальним планом для опанування предмета фізична культура. Водночас учитель може реалізовувати виключно базовий рівень вивчення (без розширеного).

Варіативність програми полягає у наданні можливостей закладам загальної середньої освіти обирати в межах цих часових діапазонів різні комбінації вивчення предмета. Так, базовий рівень може реалізовуватись за такими комбінаціями:

перша комбінація – концентр «Фізкультхвилинки» – 1 година та концентри «Базова рухова активність», «Рухливі та спортивні ігри» і «Здоров'язбережувальна діяльність» – 2 години на всі;

друга комбінація – концентри «Фізкультхвилинки» і «Хореографія – мистецтво рухів» * – по 1 годині на кожен та концентри «Рухливі та спортивні ігри», «Базова рухова активність» та «Здоров'язбережувальна діяльність» – 1 година на всі;

третя комбінація – концентри «Фізкультхвилинки» і «Плавання» * – по 1 годині на кожен та концентри «Рухливі та спортивні ігри», «Базова рухова активність» та «Здоров'язбережувальна діяльність» – 1 година на всі;

четверта комбінація – концентр «Фізкультхвилинки» – 1 година, концентри «Рухливі та спортивні ігри», «Базова рухова активність» та «Здоров'язбережувальна діяльність» – 1 година на всі та концентри «Хореографія – мистецтво рухів» * і «Плавання» * по 0,5 годин на кожен;

п'ята комбінація – концентри «Рухливі та спортивні ігри», «Базова рухова активність» та «Здоров'язбережувальна діяльність» – 1,5 годин на всі, концентр «Фізкультхвилинки» – 1 година, концентр «Плавання» * – 0,5 годин;

шоста комбінація – концентри «Рухливі та спортивні ігри», «Базова рухова активність» та «Здоров'язбережувальна діяльність» – 1,5 годин на всі, концентр «Фізкультхвилинки» – 1 година та концентр «Хореографія – мистецтво рухів» * – 0,5 годин.

Вибір цих комбінацій передбачає відведення 1 навчальної години на тиждень для проведення гімнастичних вправ на кожному занятті передбачених навчальним планом предметів (які проводить учитель класу), крім фізичної культури. Відповідно тривалість занять усіх інших навчальних предметів збільшується на дві хвилини, які використовують для проведення фізкультхвилинки, пальчикових, артикуляційних гімнастик, гімнастики для очей тощо. Для фіксації цієї години предмета *фізична культура* у класному журналі відводять окрему сторінку «Фізична культура: фізкультхвилинки». Водночас, заклад загальної середньої освіти може прийняти рішення щодо опанування учнями змісту концентру «Фізкультхвилинки» в межах занять з фізичної культури або на великий перерві (по 6 хвилин кожного робочого дня в 1 класі і по 8 хвилин кожного робочого дня в 2-4 класах).

У разі вибору закладами загальної середньої освіти **розширеного** рівня, він може реалізовуватись за такими комбінаціями:

комбінація перша – концентри «Базова рухова активність», «Рухливі та спортивні ігри», «Здоров'язбережувальна діяльність» – 1 година на всі та концентри «Фізкультхвилинки», «Плавання»*, «Хореографія – мистецтво рухів»* – по 1 годині на кожен;

комбінація друга – концентри «Базова рухова активність», «Рухливі та спортивні ігри», «Здоров'язбережувальна діяльність» – 2 години на всі та концентри «Фізкультхвилинки», «Плавання»* – по 1 годині на кожен;

комбінація третя – концентри «Базова рухова активність», «Рухливі та спортивні ігри», «Здоров'язбережувальна діяльність» – 2 година на всі та концентри «Фізкультхвилинки», «Хореографія – мистецтво рухів»* – по 1 годині на кожен.

Заняття з фізичної культури з урахуванням фахової підготовки педагогічних працівників можуть проводити як окремі спеціалісти (учитель початкових класів, учитель фізкультури, учитель хореографії), так і один учитель початкових класів.

У класному журналі облік занять з фізичної культури, якщо концентри викладають різні фахівці, здійснюють на окремих сторінках, які підписують таким чином: Фізична культура: фізкультхвилинки; Фізична культура: хореографія – мистецтво рухів; Фізична культура: плавання; Фізична культура: базова рухова активність, рухливі та спортивні ігри, здоров'язбережувальна діяльність. Якщо фізичну культуру викладає один фахівець, то в журналі окремо для кожного концентру сторінки не виокремлюють і підписують таким чином: Фізична культура.

3 клас

Очікувані результати навчання: показники розвитку здобувача освіти, виражені в навчальних діях	Зміст розвитку здобувача освіти засобами предмета вивчення
Концентр «Базова рухова активність»	
<i>виконує вправи на:</i> перешикування з в шеренги / колони по одному в шеренгу / колону по три / чотири способом послідовних поворотів ліворуч, перешикування із однієї шеренги / колони за розрахунком 3, 6, 9, на місці, в коло [3 ФІО 1.1]; <i>виконує вправи без предметів:</i> нахили та повороти голови, згинання і розгинання рук, пружні рухи, викрути, лежачи на спині, животі та стоячи в упорі на колінах, на рівновагу, сіди, напівсіди, випади [3 ФІО 1.1], [3 ФІО 1.2]; <i>виконує вправи з предметами</i> [3 ФІО 1.1]; <i>виконує вправи в русі:</i> ходьба, повороти тулуба під час бігу, викрути тулуба, випади [3 ФІО 1.1]; <i>виконує вправи з малим м'ячем:</i> підкидає і ловить під час ходьби правою/лівою рукою, кидає	Колективно-порядкові вправи Загальнорозвивальні вправи без предметів і з предметами: малим (тенісним, або гумовим) і великим (гумовим, футбольним, волейбольним, для міні баскетболу) м'ячами, скакалкою, обручем, гімнастичною палицею, мішечками з піском

м'яч у стіну, повертаючись праворуч / ліворуч, з наступним його ловінням, перекидує м'яч правою рукою в ліву через плече за спиною [3 ФІО 1.3]; <i>метає</i> малий м'яч з-за спини через плече на дальність з місця у вертикальну ціль з відстані 8-10 м у щит (1*1м) на висоті 3 м, у горизонтальну ціль з відстані 10-12 м [2 ФІО 1.3]; <i>виконує</i> вправи з великим м'ячем: ловить, передає м'яч двома руками від грудей на місці, передає і ловить м'яч двома руками від грудей у ціль після відскоку від підлоги, веде на місці і у кроці правою / лівою рукою, б'є внутрішньою та середньою частиною підйому по нерухомому м'ячу у вертикальну / горизонтальну ціль з відстані 8-10 м, кидає м'яч в ноги іншому з місця, жонглює м'ячем, веде у кроці внутрішньою / середньою частиною підйому між стійками, з обведенням стійок [3 ФІО 1.3]; <i>виконує</i> вправи з м'ячем із використанням знань з мови і математики за поданими умовами [3 ФІО 1.3]; <i>стрибає</i> зі скакалкою на одній нозі, на двох ногах, обертаючи скакалку вперед і назад [3 ФІО 1.3]; <i>стрибає</i> у висоту з прямого розбігу (5-7 кроків) через мотузку зігнувши ноги, вгору поштовхом однієї та двох ніг, застрибує на м'які перешкоди висотою до 80 см, стрибає з місця, з розбігу у довжину, зігнувши ноги, стрибає по купинах, у кроці [3 ФІО 1.1]; <i>крутить</i> обруч навколо тулуба в різних напрямках; <i>виконує</i> сідни, нахиляє тулуб у сідні з різним положеннями ніг, переходить із сідни з правого стегна у сід на ліве стегно, згинає / розгинає руки в упорі на стегнах, в упорі лежачи, упор на перекладині, із упору на низькій перекладині, обертаючись уперед переходить у вис присівши / зіскок махом назад, підтягується у висі лежачи, розмахується у висі на високій перекладині [3 ФІО 1.2]; <i>ходить</i> по діагоналі зі зміною частоти кроку, із прискоренням / уповільненням, зі зміною довжини, напрямку кроку, по гімнастичній лаві з високим підніманням стегна, переступанням предметів, приставним кроком правим / лівим боком, присіданнями [3 ФІО 1.2];	Вправи з різним положенням тіла Вправи з розвитку навичок пересування
---	---

<i>бігає</i> по діагоналі, змійкою. Проти ходом із різних вихідних положень, з подоланням перешкод[3 ФІО 1.2]; <i>бігає</i> з високого старту до 30 м [3 ФІО 1.2]; <i>виконує</i> вправи: човниковий біг 4х9м.; біг зі зміною швидкості та напрямку за сигналом, що сприймається слухом, зором, біг з чергуванням ходьбою на дистанцію 1200 м, рівномірний біг до 900 м [3 ФІО 1.2]; <i>лазить</i> по похилій (кут 45°) поверхні (підлозі, гімнастичній лаві), по гімнастичній стінці в різних напрямках на різній висоті, з вантажем на голові(мішечки) [3 ФІО 1.2]; <i>лазить</i> по канату, закріпленому над похилою поверхнею, лежачи на спині, захвачує канат ногами у положенні сидячи; <i>перелізає</i> через штучну перешкоду (висотою до 100 см) [3 ФІО 1.2]; <i>долає</i> смугу (3-5) перешкод лазінням, перелізанням [3 ФІО 1.2]; <i>доцільно</i> використовує в мовленні слова і словосполучення: канат, рівномірний біг [3 МОВ 1.1];	
Концентр «Рухливі та спортивні ігри»	
<i>розуміє і пояснює</i> іншим правила естафетних ігор, супроводжуючи показом і <i>дотримується</i> їх [3 ФІО 2.1], [3 ФІО 3.2]; <i>розуміє і пояснює</i> іншим правила рухливих ігор, супроводжуючи показом і <i>дотримується</i> їх [3 ФІО 2.1], [3 ФІО 3.2]; <i>грає</i> чесно; <i>об'єднує</i> однокласників у команди, <i>добирає</i> ведучих за допомогою лічилок, інших прийомів [3 ФІО 2.2]; <i>виконує</i> обов'язки ведучого [3 ФІО 2.2] <i>веде</i> підрахунки очок під час ігор [3 ФІО 2.2]; <i>доцільно</i> використовує в мовленні слова і словосполучення: ведучий;	Естафети Рухливі ігри Орієнтовний перелік пропонованих для опанування на заняттях рухливих ігор: «Квач», «Білі ведмеді», «Повінь», «Переправа через річку», «Влучення у ціль», «Мисливці і качки», « Зустрічна естафета» та інші за вибором учителя
Концентр «Здоров'язбережувальна діяльність»	
<i>пояснює</i> значення фізультхвилинок, ранкової зарядки, фізичних вправ для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я людини і <i>наводить</i> приклади [3 ФІО 2.2]; <i>дотримується</i> правил безпеки на заняттях фізкультури, під час естафет і рухливих ігор,	Фізичні вправи – засіб фізичного розвитку і зміцнення здоров'я людини. Правила безпеки

фізкультурних пауз, фізкультхвилинок, під час самотійних занять фізичними вправами на перерві [3 ФІО 2.1], [3 ФІО 3.2]; <i>дотримується</i> правил щодо послідовності виконання вправ на формування правильної постави[3 ФІО 2.1],[3 ФІО 3.2]; <i>добирає</i> з пропонованих вправ і виконує комплекси вправ для профілактики плоскостопості [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]; <i>складає і виконує</i> комплекс ранкової гімнастики з предметами (малими м'ячами, гімнастичною палкою, скакалкою) та без предметів; комплекси фізкультурних пауз і фізкультурних хвилинок [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]; <i>добирає</i> з пропонованих вправ і виконує комплекс вправ біля гімнастичної стінки, вертикальної осі, дзеркала [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]; <i>доцільно</i> використовує в мовленні слова і словосполучення: фізкультурна пауза [3 МОВ 1.1];	
Концентр «Фізкультхвилинки»	
<i>виконує</i> комплекси фізкультхвилинок для зняття втоми очей, м'язів шиї, тулуба, верхніх і нижніх кінцівок [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]; <i>виконує</i> артикуляційні вправи, пальчикові гімнастики [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]; <i>виконує</i> в різному темпі ігрові вправи для м'язів тулуба, верхніх і нижніх кінцівок [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]; <i>виконує</i> спеціальні вправи для очей («Шторки», «Великі очі», «Малюємо картину», «Вікно», «Пальмінг» та ін.) [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]; <i>виконує</i> вправи для концентрації уваги і координованості рухів («Лінія», «Муха», «Рефлексивне читання», «Кінострічка» та ін.) [3 ФІО 1.2], [3 ФІО 2.2]	Гімнастики і вправи для зняття втоми (активізація рухової функції та функції дихання; зняття статичного напруження; активізація кровообігу нижніх кінцівок; зняття зорового напруження; підвищення концентрації уваги, координованості рухів)
Концентр «Хореографія – мистецтво рухів»*	
<i>марширує</i> фігурно по одному, об'єднується у пари [3 ФІО 1.2]; <i>виконує вправи</i> розходження по одному, четвірками наліво / направо [3 ФІО 1.2]; <i>підстрибує, рухає</i> руками зі зміною ритму за зміною темпу музичного супроводу [3 ФІО 1.2]; <i>відтворює</i> рухи подані у зразку з певним	Рух у хореографічному мистецтві: колективно-порядкові вправи Ритмічні вправи

ритмом з пришвидшенням / уповільненням [3 ФІО 1.2] ; <i>виконує сіди («пружинки», «м'ячики», «жабка»)</i> [3 ФІО 1.2]; <i>виконує танцювальні кроки: па вальсу, українського танцю, з притупуванням, крок галопа правим / лівим боком, біг з підскоком, біг з підскоком і пробіжкою</i> [3 ФІО 1.2]; <i>виконує танцювальні рухи руками</i> [3 ФІО 1.2]; <i>виконує рухи руками у поєднанні з різними кроками під музичний супровід</i> [3 ФІО 1.2]; <i>виконує танцювальні імпровізаційні вправи; елементи українських народних танців, вальсу</i> [3 ФІО 1.2]; <i>виконує віршовочку, вихилясник, припадання</i> [3 ФІО 1.2] ; <i>доцільно використовує в мовленні слова і словосполучення: галоп, вихилясник, народний танець, вальс</i> [3 МОВ 1.1]	Танцювальні кроки
Концентр «Плавання»*	
<i>виконує підготовчі вправи на суші (рухи ніг як у плаванні кролем на спині і животі, одночасні рухи ніг і рук як у плаванні кролем, дихальні вправи)</i> [3 ФІО 1.1]; <i>виконує стрибок у воду з бортика)</i> [3 ФІО 1.1]; <i>виконує рухи руками, як у плаванні кролем на грудях)</i> [3 ФІО 1.1]; <i>виконує рухи ногами, як у плаванні кролем на спині без опори)</i>[3 ФІО 1.1]; <i>виконує видихи у воду із зануренням)</i> [3 ФІО 1.1]; <i>виконує ковзання на грудях з подальшим залученням ніг, рук і дихання)</i> [3 ФІО 1.1]; <i>пливе стилем кроль до 15 м по доріжці)</i> [3 ФІО 1.1]; <i>грає у ігри, естафети на воді з м'ячем та інші без предметів за вибором учителя «Водолаз», «Поверни м'яч», «Рибка у сітці»)</i> [3 ФІО 1.3], [3 ФІО 3.1], [3 ФІО 3.3]; <i>доцільно використовує в мовленні слово: доріжка, бортик)</i> [3 МОВ 1.1]	Підготовчі вправи Вправи у воді